

PANAIT ISTRATI

NERRANTSULA
(Sokak Kızı)

Çeviren:
Faruk Ersöz



Cumhuriyet

DÜNYA KLASİKLERİ DİZİSİ: 155

NERRANTSULA

(Sokak Kızı)



Bu kitap Cumhuriyet Dünya Klasikleri Dizisi için
özel olarak çevrilmiştir.

Yayına hazırlayan : Egemen Berköz
Dizgi: Yeni Gün Haber Ajansı Basm ve Yayıncılık A.Ş.
Baskı: Çağdaş Matbaacılık Yayıncılık Ltd. Şti.
Haziran 2001

PANAİT İSTRATI

NERRANTSULA

(Sokak Kızı)

Fransızcadan çeviren:
Faruk Ersöz

Hümanizma ruhunu anlama ve duymada ilk aşama, insan varlığının en somut anlatımı olan sanat yapıtlarının benimsenmesidir. Sanat dalları içinde edebiyat, bu anlatımın düşünce öğeleri en zengin olanıdır. Bunun içindir ki bir ulusun, diğer ulusların edebiyatlarını kendi dilinde, daha doğrusu kendi düşüncesinde yinelemesi; zekâ ve anlama gücünü o yapıtlar oranında artırması, canlandırması ve yeniden yaratması demektir, işte çeviri etkinliğini, biz, bu bakımdan önemli ve uygarlık davamız için etkili saymaktayız. Zekâsının her yüzünü bu türlü yapıtların her türlüüne döndürebilmiş uluslarda düşüncenin en silinmez aracı olan yazı ve onun mimarisi demek olan edebiyatın, bütün kitlenin ruhuna kadar işleyen ve sinen bir etkisi vardır. Bu etkinin birey ve toplum üzerinde aynı olması, zamanda ve mekânda bütün sınırları delip aşacak bir sağlamlık ve yaygınlığı gösterir. Hangi ulusun kitaplığı bu yönde zenginse o ulus, uygarlık dünyasında daha yüksek bir düşünce düzeyinde demektir. Bu bakımdan çeviri etkinliğini sistemli ve dikkatli bir biçimde yönetmek, onun genişlemesine, ilerlemesine hizmet etmektir. Bu yolda bilgi ve emeklerini esirgemeyen Türk aydınlarına şükran duyuyorum. Onların çabalarıyla beş yıl içinde, hiç değilse, devlet eliyle yüz ciltlik, özel girişimlerin çabası ve yine devletin yardımıyla, onun dört beş katı büyük olmak üzere zengin bir çeviri kitaplığımız olacaktır. Özellikle Türk dilinin bu emeklerden elde edeceği büyük yararı düşünüp de şimdiden çeviri etkinliğine yakın ilgi ve sevgi duymamak, hiçbir Türk okurunun elinde değildir. 23 Haziran 1941.

Milli Eğitim Bakanı
Hasan Âli Yücel

SUNUŞ

Cumhuriyet'le başlayan Türk Aydınlanma Devrimi'nde, dünya klasiklerinin Hasan Âli Yücel öncülüğünde dilimize çevrilmesinin, kuşkusuz önemli payı vardır.

Cumhuriyet gazetesi olarak, Cumhuriyetimizin 75. yılında, bu etkinliği yineleyerek, Türk okuruna bir "Aydınlanma Kitaplığı" kazandırmak istedik.

Bu çerçevede, 1940'lı yıllardan başlayarak Milli Eğitim Bakanlığı'nca yayınlanan dünya klasiklerini okurlarımıza sunmaya başladık.

Büyük ilgi gören bu etkinliği Milli Eğitim Bakanlığı'nca yayınlanmamış -ancak Aydınlanma Devrimi yarıda kalmasaydı yayınlanacağına kesinlikle inandığımız- dünya klasiklerini de katarak sürdürüyoruz.

Cumhuriyet

ÖNSÖZ

İşte serseri yaradılışlı bir Romen'in başyapıtları yeniden gün ışığına çıkıyor.

1935'deki erken ölümü, yapıtlarım yayımlayan yayınevinin ortadan yitmesi ve sonunda savaş dolayısıyla o, çeyrek yüzyıl boyunca kitapları bulunamayan yazarlar arasında, belirsiz bir konumda kaldı.

Bugün elli yaşını aşmamış olanlardan kimler onun yapıtlarının adlarını ya da o yapıtların yazarının adını anımsar?

Kuşkusuz burada, bu büyük boşluğu doldurmak için, Panait Istrati'nin romanesk uzun öykülerine ışık tutan bir inceleme yapıp onların kaynaklarını belirlemek, o yapıtlara egemen eşsiz havayı açıklamak; onları, yayımlandıklarında hem Fransız yazımında, hem de çeviriler aracılığıyla dünyada kazandıkları, hayranlık uyandıran saygın konuma yeniden kavuşturmak gerekirdi. Istrati'nin yaşamöyküsünü, o dönemin ortamını, yaşadığı yerlerin ve çevrenin etkisini özetlemek okuyucuya yardım ve kolaylık sağlayabilirdi.

Bunu yapmaya çalıştım. Ve elimden geldiğince. Dürüstçe. İnatla. Hatta acı çekerek. Boşuna. Bir türlü olmu-

yor derler ya, işte benim de Panait Istrati üstüne yazdığım hiçbir satır bir türlü olmuyordu.

Yine de, sürekli sonuçsuz kalan bu çabaya dört elle sarıldığım bir akşam, çok eski günlerin bir anısı ansızın durdurdu beni.

* * *

1924'deydi, yılbaşına doğru... Blanche Alam ile Piggalle Alanı arasında... İki adam, bir alandan ötekine, gerçekten hiç bilincinde olmadan gidip geliyorlardı. Konuşuyorlardı aynı zamanda, karanlığın sallandığı, aydınlığın duraksadığı belirsiz saatlerdi; kalabalığın, aylakların, sokak serserilerinin, akşamdan kalmaların, pezevenklerin, Montmartre kızlarının hareketlerini görmüyor, işitmiyor gibiydiler.

Ünlü bir eşcinselin işlettiği bir gece kulübünün tabelasıyla elektrik ışıklan altında parıldayan koca kırmızı kavanozların bulunduğu bir eczane vitrini arasında birdenbire durdular. Aç kurtlan andıran uzun yüzlü olan daha yaşlısı haykırdı:

- Aynı yolun yolcusuyuz biz!
- Yıldızlarımız aynı! diye bağırdı daha genç olanı.
- O zaman., dedi birincisi.

Ceketinin cebinden bir çakı çıkardı, ağzını açtı, sol bileğine bir çizik attı, yanmdakinin elini yakaladı, onun bileğini de aynı yerden çizerek yardı ve her iki kesik ağıza gelecek biçimde kendi bileğini onunkinin üstüne koydu. Ve yabancı vurgusundan kaynaklanan canlı, ezgili bir sesle:

- Bizim oralarda, dedi, serseri yaradılışlı iki kişi birbirlerini kardeş bildikleri zaman bunu kanlanıyla imzalar.

Çevrede hiç kimse ne heyecanlanmış, ne de şaşırılmış-

tı. Montmartre şafaklarında dökülen kanların daha tehlikelisinine alışık olmalıydılar.

Çakısı olan adam Panait Istrati'ydi. Çakının ağzını kapadı, bileğindeki kesiğin üstüne bir mendil sardı ve elini omzuma koydu; mutluluk içinde yine dolaşmaya koyulduk.

Birbirimizi, çok çok bir haftadır tanıyorduk.

Sonraları bu sahneyi çok sık düşündüm. Panait Istrati ile ilişkilerimde benim için en değerli andı. Ama bu kez bir esin kaynağı etkisi yapıyordu üstümde: Anlatım biçimimi, yaklaşımımı tümüyle değiştirmek zorundaydım, yoksa bu önsözden vazgeçmem gerekecekti. Tasarladığımı ilk düşündüğüm biçimde güzel bir sonuca götürmek için asal, birincil bir koşul eksikti: Bir kişiyle, o kişiyi betimlemeye girişen arasında varolması gereken uzaklık.

Zihinsel bir uzaklık söz konusu burada. Düşünceye doğru bir bakış açısı sağlamak için gereken aralık, yeterli uzaklık. Kısacası, Istrati'yi içimden çekip çıkarmam, dışarıda bir yere koymam gerekiyordu. İşte asıl bu, aradan geçen uzun zamana karşın benim için olanaksızdı.

Onun kadar sevdiğim, onun gibi belleğimde yaşama-yı sürdüren dostlarım oldu. Jean Mermoz...; Henri Torres... Henri Mondory... Ama onlar benden farklı bir iş yapıyorlardı. Onların doğası, onların özellikleri, onların güçsüz yanları tıpatıp benimkilerle aynı değildi. Bir özdeşlik yoktu. Oysa Istrati...

Köken, yetişme biçimi, öğrenim, yaş (o zamanlar on beş yaş çok sayılıyordu) bakımından farklıydık; bununla birlikte duygularımız, düşüncelerimiz, beğenilerimiz, sevgilerimiz, tepdlerimiz, düşlerimiz sanki tek ve aynı insanın gibiydi. Tanışmamızdan önce hem bedence, hem ruhça bir

uyumla, bu tür bir kaynaşmayla hiç karşılaşmamışım im. O zamandan beri de bir- daha hiç başıma gelmedi. Montmartre şafağında kanların karışması bir simgenin ötesindeydi.

Dolayısıyla benim için tek çıkar yol Panait Istrati'yi niçin böylesine ve bugüne değin sevdiğimi söylemek oluyor. Belki bu sayede zaman engelini aşarak serseri yaradılışlıların prensinin vaktiyle adım adım geçtiği krallara yaraşır yolu aydınlatmayı, günümüze getirmeyi başarabilirim.

Ne de olsa en iyi önsöz bu olurdu.

* * *

Ben Istrati'yi kökenleri yüzünden sevdim. Tüm Balkan uluslarının ve Yakındoğu serserilerinin birbirine karıştığı Tuna limanı İbrail'de doğmuştu. Anesiyle babası nikâhsız yaşayan bir çiftti. Annesi çamaşıra, temizliğe giden genç bir Romen kadınıydı. Babası Rum'du, kaçakçıydı. Istrati daha geçmişin anımsandığı yaşa erişmeden, kıyı koruma görevlilerince öldürülmüştü.

Ben Istrati'yi yetiştiği yerler yüzünden sevdim. Küçük Baldovinești köyünde büyümüştü o; buradaki çiftçilerin, balıkçıların, zanaatçıların içi Osmanlı egemenliğinin anılarıyla, büyük ırmağı, büyük başkaldırıları anlatan öykülerle, söylencelerle, şarkılarla doluydu. Soma, insanın - özellikle bir çocuğun - itilip kakıldığı, kandırıldığı İbrail'in en iğrenç, en tehlikeli ara sokaklarında yaşamıştı; bu sokaklardaki insan kalabalığının kendi iç deviniminde yoksullukla Doğulu özellikler, seyyar satıcıların bağrıtılanya çarşıların uğultusu, enginlerin çağrısıyla ayak takımının ahlaksızlığı bir arada yoğrulmaktaydı.

Ben Istrati'yi ilk edindiği dostlar yüzünden sevdim.

Çocuk değillerdi onlar. Istrati oyunlardan ve yaşıtı çocuklardan uzak dururdu.

Yedi yaşındayken Baldovinești'de gönlü yüce forsa KodinTe aralarında bir sevgi bağı kuruldu; bu sevgi, Kodin'in korkunç bir acuze olan annesinin iki litre kaynar yağı uykudayken ağzına dökerek oğlunu öldürdüğü güne dek sürdü.

Bir süre sonra İbraü'de kaptan Mavromati karşısına çıktı. Eskiden bir yük gemisinin sahibi olan ve geminin süvariliğini yapan bu adam ardı ardına uğradığı yıkımlar nedeniyle yoksulluğa düşmüş, küçük bir Rum meyhanesinin kuytu bir köşesinde gün dolduruyordu. Okul çıkışında orada garsonluk yapan İstrati, meyhanenin en karanlık köşesinde, sarhoşların, kötü çocukların, mahalledeki sözde kabadayların horlamasına sessizce katlanan bu adamı keşfetti. Herkesin yüklendiği bu adama bağlandı.

Forsanın yabancı bir iyiliği vardı.

Eski deniz kurdunun çekingenlik dolu minneti, uzun uzadıya anlattıkları.

Sonunda Mikhaîl ortaya çıktı.

Bir sıranın üstüne oturmuş bir adam, kitap okuyordu.

Üstündeki yırtık pırtık giysiler tiksinti vericiydi. Saçları kirden birbirine yapışmıştı. Giysinin lime lime olmuş yakasında kocaman bir bit yavaş yavaş ilerliyordu. İstrati sıraya yaklaştı. Durdu. Çünkü kitabı görmüştü. Çocukluktan beri bir okuma tutkusu, çılginca bir okuma isteği taşıyordu içinde. Ne olursa olsun, nerede olursa olsun, nasıl olursa olsun. Basılı nesneye duyduğu derin saygı etkiyleyiciydi, olağanüstüydü; öğrenmeye susamış, ancak durumları gereği, bu susuzluğu değişen koşullara göre, gelişigüzel, parça parça, raslantıya göre dindirmek zorundaki çocukların duyduğu derin bir saygıydı bu. Adamın omzu üzerine eğildi. Ve adamın üstündeki paçavraların bitlerle,

pirelerle dolu, elindeki kitabımsa *Fransızca* olduğunu ay-
nımsadı.

Böylesi bir yoksullukla, Romanya'da en üst düzeyde
kültür anlamına gelen bir dili bilmek arasındaki karşıtlık...
Bu zavallı için, elindeki kitabın dünyanın tüm zenginlik-
lerinden daha üstün olması... Elinde taşıdığı, kendi kendi-
neyeterli, dışa kapalı, büyüdü dünya... Istrati sürüklenip git-
mişti, usun, içgüdünün ve yazgının en yeğin kuvvetlerinin
bir arada bulunduğu bir güç çağırıştı onu. Bu adama
mutlak bir gereksinimi, bu adamın da kendisine mutlak bir
gereksinimi olduğunu duyumsadı. Sonunda birbirlerini
bulmuşlardı.

Onları yalnızca Mikhaîl'in ölümü ayırdı.

* * #

Ben Mikhai'Pde Istrati'yi, Istrati'de Mikhai'Vi sevdim.
Mikhaîl'in büyük bir gizi vardı: Yaşamının ilk bölü-
mü. Soylu ve varlıklı bir Rus ailesindendi. Üstündeki yırtık
pırtık giysilere karşı davranışları ve kültürü bunu açığa
vuruyordu. Ama yıllar boyu can yoldaşı, tıpatıp benze-
ri olan Istrati'ye bu geçmişe ilişkin en ufak bir açıklama
olsun yapmadı. Doğu Akdeniz'in topraklarında ve suların-
da durmamacasına, amaçsızca dolaşmaya başladığında
sanki dünyaya yeniden - ama bu kez gerçekten - gelmiş gi-
biydi. Yalnızca yoksullar arasında yaşamak hoşuna gidi-
yor, onların arasında en yoksul kendi olsun istiyordu. İç acı-
sı duymadan soluk almak, düşüncelere dalmak için böy-
lesi gerekliydi ona. Raslantıların ardı sıra. Limandan lima-
na. Yok yoksul bir dam altından barınacak başka damların
altına.

Istrati bu çılgın, bu büyüleyici oyuna katıldı.

* * *

Onun ilk gençlik günlerini düşüncelerimde canlandırmak tümüyle yetse bile, Istrati 'yi sevmek için başka nedenlerim olmayacak mıydı? O yolculuklar yapmış, amaçsızca dolaşmış, yollara düşmüş, oradan oraya sürüklenmişti; hem güneşin, hem yıldızların altında, hem yollarda, hem gemi ambarlarında uyumuştaki; karnı aç olsa da gözleri gülmüştü hep; çünkü o ekmekten çok, yeni dünyalar bulmaya, şaşırtılarla karşılaşmaya, serüvene, yeni ilişkilere gereksinim duyuyordu. Ve bu isteğini tümüyle elde etti.

Mısır. Yunanistan. Lübnan. Napoli.

• Tek serveti: Karşısına çıkacak fırsatlardı. Tek pusulası: Şanstı, insanların sevecenliğiydi.

Az mı kaçak bindi gemilere! Ay ışığında az mı uyudu! Ne işler yapmadı ki: Otel katipliği, rehberlik, badana-cılık, gece bekçiliği, yol bakım işçiliği, seyyar kahvecilik. Kâh kendi adıyla, kâh takma bir ad kullanarak düzmece bir pasaportla. Kendisini koruyan, yiyecek içecek veren ne çok insanla tanıştı, dost oldu. Romen, Rum, Yahudi göçmenlerle. Basit işlikleri, kendi halinde küçük dükkânları olan küçük insanlardı bunlar; oralardan geçerken neşeler, düşler dağıtan yolcuya yiyecek, yatacak yer ve - ellerinde kalana göre - cep harçlığı veriyorlardı. Yaşamalarını uygunsuz işlerle kazanan birçok başkası da ona yardımcı oldu: Otel fareleri, pezevenkler, kaçakçılar, gemi soyguncuları.

Bükreş... Pire... İskenderiye... Beyrut... Vezüv... Aynaroz Dağı... Yarım düşünmeyi reddetmek, kendini yazgıya bırakmak, aldırmaçlık, tutku ve yaşamın şaşılabilir armağanları sayesinde yaşanan tansıksız dönemler. Yüzyılın başında kentler, limanlar, çarşılar, pazarlar, Rum ezgileri, tekdüze Arap sarkılan ve özellikle gönüller arasından geçip kendi yoluna giden karnı aç, esin dolu, esrimiş ruh ser-

serisinin biçtiği eşsiz ekindi bu. En yoksulların, en düşkünlerin yanında dostluğu, altın başaklan buluyordu.

Başka insanların, toplumun insana yüklediği acılara karşı Istrati'nin damarlarında her an atan örgensel başkaldırını sevdim ben. Yoksulluğa, haksızlığa, sömürüye, açgözlülüğe, baskıya bedeni de katlanamıyordu onun. Hepsinin ötesinde insan onuruna, özgürlüğe dokunulması. Hükümetlerin, toprak samplerinin, işverenlerin halka dayattığı yükümlülükleri, zorlamaları, acımasız kuralları anımsadığı zaman uçsuz bucaksız bir tutukevinin parmaklıkları gözünün önüne geliyordu. Bir tutukevine konmuş gibi soluğu tıkamıyordu.

Feodal düzenden tam anlamıyla kurtulamamış bir ülkeyi sürekli sarsan grevler, gösteriler, ayaklanmalar dolaşısıyla yaptığı iki yolculuk arasında yayımladığı bu haklı öfkesi bomba gibi patladı. Sözlerinin gücünden ve ateşinden etkilenen; İbraiPin, Bükreş'in sosyalist gazetelerindeki arkadaşları kendisinden yazmasını istediler. Ve Istrati o zaman yeteneğini, düşüncelerini ve duyulan yazıyla dile getirmekten duyduğu mutluluğu keşfetti.

Haksızlık karşısında duyduğu dehşeti, açlık çekene, güçsüze, aşağılanana duyduğu acıyı ateş saçarcasına, insanın yüreğine işleyen çığlıklar halinde dile getiriyordu.

Sosyalist arkadaşları böyle bir yandaş kazanmanın sevinci içindeydiler. Yanılıyorlardı. Bir öğretinin formülleri, bir partinin düzenekleri, başkaldırısı içgüdülerinden gelen insan için tutukevi demirlerinin bir başka türüydü yalnızca. Dünyanın iyiler ve kötüler diye ikiye ayrılmasını kabul etmesi olanaksızdı. Çok fazla ülke, çok fazla insan görmüştü. Bunun için, her yerde, her çevrede haklı ve haksız dav-

rananlar olduğunu; en iyide karanlık, en kötüde aydınlık bir yanın her zaman bulunduğunu nasıl bilmezdi.

Konuşmalar... Tartışmalar... Çatışmalar... Istrati çekip gitmişti bir kez daha.

Bu da bir başkaldırıydı, bundan ötürü de sevdim onu, ötekinden ötürü sevdiğim oranda.

Ama - en gücü - hiç yakasım bırakmayan ve kendisini ölüme götüren sayrılığa karşı başkaldırımı yaşam boyu sürdürmesi oldu. Ne aldırılmazlık, ne de bir meydan okumaydı bu. Yalnızca bakımla, önlem almakla, sakınmakla kendini aza mahkûm etmenin, kendini sınırlamanın reddiydi. Sayrılıkta bile zincir istemiyordu.

Büyüme, ergenlik, gençlik, olgunluk yılları boyunca yüksek ateşler, tehlikeli gripler, akciğer yangıları, satlıcanlar birbirini izler. Istrati gücü tükenmeden, yıkılmadan pes etmiyordu. Ve bunalımı atlatır atlatmaz, ank, bitkin, ateşten kavrulmuş haliyle yoluna devam ediyordu.

Dolayısıyla dinleneceği yerde - sağlığa zararlı işler, kaçak yolculuklar, aylaklık. Beslenme düzeni diye, ne bulursa onu yemek, yoksunluklar, açlık. Sağlıklı diye - bakımsız kulübeler.

Veremle oynadığı bu yazı tura oyununda sürekli kazanması olanaksızdı. Sonunda, otuz iki yaşındayken bir ara vermek zorunda kaldı. Yine de onu durmaya zorlamak için Birinci Dünya Savaşı'nın Romanya'yı tutuşarması, mutsuz bir evlilik geçirmesi, korkunç bir kışın son gücünü tüketmesi gerekti.

Leysin'de bir sanatoryuma kapağı atmak için İsviçre'ye geldi.

* * *

Eğilimleri, sezgileri, serüvenleri, öyküleri bir kardeş gibi bağladı beni Istrati'ye. Ama dostluğun dışında ve ötesinde ona karşı büyülenmişcesine bir tür saygı ve minnet duydum, çünkü yazgı ona bir tansık bağışlamıştı.

Burada kullanacak başka sözcük bulamıyorum. Şansı yaver gitti, talihin cilvesi, koşulların şaşırtıcı uygunluğu gibi deyişler onun başına gelenleri anlatmak için çok güçsüz görünüyorlar bana.

1916'da savaş içindeki Balkanlardan kaçan bir verem hastası İsviçre'nin Fransızca konuşulan bölgesinde hastaneye yatırılır. Meteliği yoktur. Tanıdığı hiç kimse yoktur. Hiç Fransızcası yoktur. Birkaç yıl sonra yoksulluğun, sıkıntının, ölümün içinden Fransız dilini kullanan bir yazar çıkar ortaya, ünü dünyayı tutar. Serseri yaradılışlı aynı insandır bu.

Bana kalırsa: Tansık demek gerekir. Bunu haykırmak gerekir hatta.

Bunu haykırmak gerekir, çünkü bu, içinde buldukları tedirgin duruma karşı sürekli savaşım veren insanlara omuz vermek içindir; o insanların bozguna kapılmasını engellemek içindir; izlendiğini, iyice koyu karanlığa gömüldüğünü, en ağır demir kapıların üstüne kapandığını sanan, umutsuzluğun en korkuncunun, usa uygun geleninin ağına düşmüş insana olanak tanımak içindir; o insanın, yıldızların parlamasını, çözümü, kurtuluşu bekleyebileceğine, beklemesi gerektiğine inanmasına olanak vermek içindir. Çünkü ne olursa olsun, her şeye karşı bu durum tıpkı ona benzeyen ve onun gibi ölüme mahkûm başkalarının da başına gelmiştir.

Bu tansık nedeniyle temelde Istrati'ye hepimiz çok borçluyuz.

işte kısaca öykü.

Sanatoryumdaki hastalar arasında Istrati kendine hemen olağanüstü bir arkadaş buldu. Hiç şaşmadı buna, Alıştı. Yaşamı boyunca çarçabuk kurduğu dostluklar yolunun üzerindeki ışık saçan konak yerleriydi,

Josue Jehuda Romen kökenli, Cenevre'de yerleşmiş genç bir Yahudi aydınıydı. Keskin ama düşe yatkın bir zekâsı vardı; hem meraklı, hem yürekli, bilgisi geniş, iyiliğiye lafta kalmayan insanlardandı. Yokluk içindeki, tükenmiş haliyle kurt dişlerini göstererek sürekli gülen, yaşama-ya, öğrenmeye alabildiğine aç bu serseri yaradılışlı insanın her şeyi ilgisini çekmiş, hoşuna gitmişti. Ona Fransızca öğretti.

Istrati'de dil yeteneği vardı. Yeni öğrendiği dil, anadili gibi Latince'den türemiştir, - Türkçe, Rumca ve Arapça'dan sonra - bu dili öğrenmek rahat, kolay görünmüş, sanki yazgısıymış gibi gelmişti ona. Dil öğrenimiyle gelen bu açıklama bu kadarla kalmadı. Bir de ilk derslerde kullanılan metinler vardı. Bu amaçla Jehuda savaş başladıktan beri yazılarını Cenevre basınında yayımlatan Romain Rollat'd'm makalelerini seçmişti.

Bu ünlü romancı Avrupa'da çoğu insanın manevi önder saydığı bir hümanist, bir idealistti. 1914'de başlatılan büyük insan kıyımı, onun öteden beri düşündüğü, umut bağladığı, sevdiği, yayımladığı her şeyi hiçe indiriyor, yıkip geçiyordu. Ulus geleneklerini, ulusçü uzlaşmaları, ulusal içgüdüleri, tabuları hesaba katmaksızın savaşa karşı çıkmayı, ilkede ve temelde savaşı kınamayı görev bilmişti. Fransa'da bunu yapmak olanaksızdı. İsviçre'ye yerleşmiş, bu tarafsız topraklardan durmadan, yorulmadan sağ-

duyu çağrışım,'kan dökme çılgınlığına, kan dökmedeki korkunçluğa karşı sesini duyurmaya çalışmıştı.

Bü yazılan çözdüğü, düzeyini anladığı, biçemlerindeki gücü duyumsadığı zaman Istrati kendinden geçti, içi aydınlandı. Ondan çok hiç kimse duyarlı olamazdı bu yazılara. Romain Rolland' m makalelerinde hep kendi düşüncelerinden, kendi özelemlerinden, kendi başkaldınlardan, kendi umutlanndan birini buluyordu. Ama ne dil uzluğuyula, ne sanatla dile getirilmişti bunlar! Hem nasıl bir dev tararından! Tek basma yükselen sesinin kendi yurdunda, kendisine karşı körüklediği öfkeye, küçümsemeye, nefrete karşın, o sözünü esirgemeyecek kadar gözüpek ve özgürdü.

Soylu bir yazar, manevi bir kahraman, doğruların gönlündeki efendi, gelecek zamanlann yalvacı - işte o zamandan tezi Romain Rolland'm Istrati için neyi simgelediği. Ama Istrati bu adın kendisi için, yalnızca kendisi için taşıdığı iletiyi, önbelirtiyi sezememişti...

Istrati çabucak iyileşti, sanatoryumdan çıktı, eski alışkanlıklarına geri döndü. Yani sürekli yer ve iş değıştirdi. Sırasıyla badanacılık, orman memurluğu, fabrika işçiliği yaptı, telgraf direkleri dikti, traktör sürdü.

Bununla birlikte serseri ruhla yaşadığı geçmişini anımsatan bu dengesizliğe yeni, temel bir özellik damgasını vurdu. Yeri, evi, işi, ne olursa olsun - Istrati yaşamın içinde daldan dala atlarken bir amaca dört elle sarıldı: Fransızca öğrenmeye. Koşullara göre Fransızca'ya birkaç saat ya da birkaç dakika ayınıyordu. Ama her gün. *Telemaque'* Romence'ye çevirdi. Sözlüğü yanma alıp Romain Rolland'ın ırmak romam *Jean-Ckristophe'* u cilt cilt okudu, bilmediği her sözcüğü not etti. Ve gitgide, bu olağanüstü güzel dili daha çok, daha iyi anladığı, sevdiği, ona daha çok,

daha iyi egemen .olduğu, ölçüde bir düşünceyi gönlünde; düşünceye,"gereksinime, saplantıya dönüştü: Duygularını, düşüncelerini yazıyla Fransızca dile getirmek.

Istrati neye niyetlendiğinin tam anlamıyla bilincine vardığı zaman inanılmaz bir korku geçirdi. Vay canına! Tam oluşmamış bir sözcük dağarcığıyla, bak sen! Zorlandığı sözdiziminin içinden çıkamazken yaparım sandığı, kalkıştığı iş... Gülünçtü... Gerçeklikten uzaktı... Ama o iç dürtüsü, o istek hiç peşini bırakmıyordu. İçini kemiren sorunu çözmek elinde değildi; öğüt versin, yol göstereyin diye Romain Rolland'a, taptığı adama, koruyucu meleğine yazdı. Kısa tutmak istiyordu. Dinmek bilmedi. Sayfalar birbiri üstüne bindi. Istrati kendini bütün çıplaklığıyla ortaya koyuyordu: Düşüncelerini, sezgilerini, duygularını, güçsüz yanlarım, yaptığı yolculukları - kısacası kendini, yaşamını, yaşamına ne yön vermek istediğini, her şeyi bu mektuba döktü.

Bu müthiş gönderi hiç dokunulmadan Istrati'ye geri geldi. Romain Rolland Istrati'nin mektubu yolladığı adresten ayrılmıştı, yeni adresi bilinmiyordu.

Darbe korkunçtu. Istrati beyninden vurulmuş gibiydi, bu işte bir uğursuzluk belirtisi gördü ve yazmayı bırakmaya ant içti.

* * *

Kısa süre sonra 1918'de ateşkes imzalandı. Istrati birkaç ay daha İsviçre'nin Fransızca konuşulan bölgesinde dolaştı, ardından Fransa'ya geçti, Paris'e, sonra Nice'e gitti. Bulunduğu yeri değiştirse de eski günlerdeki neşesi, coşkusu, keyfi yoktu. Artık aylıklık etmiyordu ama kendini toparlayamıyor, akıntıya kapılmış gidiyordu. En pis işleri yapıyordu, çünkü amacına yönelmek artık içinden gelmi-

yordu. Borç alıyordu, küçük, onur kinci borçlar... Düzey-siz ilişkiler... Sonunda Istrati tek başına kaldı dünyada. Hiç kimseye, kendine bile dostluk göstermek elinden gelmi-yordu. Meteliği yoktu, açlıktan midesi kazmıyordu, gece-yi kimi kez, kullanılmayan bir genel tuvalette geçirecek öl-cüde aşağı yuvarlanmıştı!

1921 yılının başında bir parkta usturayla boğazım kesti.

Peri masallarında tansik her şeyin yittiği anda gerçek-leşir. Istrati için de öyle oldu...

Istrati ölmedi. Yerel basından durumu haber alan ser-seri yaradılışlı dostlarından biri yardımına koştu ve üstün-de Romain Roland'a yazılmış uzun mektubu buldu. Mektup bu kez doğru adrese ulaştı. Romain Rolland mektubu alır almaz yanıtladı ve Istrati iki yılı aşkın bir süre önce sorduğu sorunun yanıtını aldı. Bu yanıt Istrati'nin gönlün-de yatan en cüretli isteklerin ötesindeydi. Romain Rolland ona Fransızca yazabileceğini söylemekle yerinmiyordu. Fransızca yazmasını istiyor, Fransızca yazması gerektiğini söylüyordu. O, Istrati'de pmldayan büyük yeteneği, eş-siz yapıtlann muştusunu görmüştü.

Tansıgm döngüsü tamamlanıyordu: Leysin'deki sa-natoryum, Josué Jehouda'nın dersleri, Nice Hastanesi, Ro-main Rolland'ın iletisi.

Istrati çalışmaya koyuldu. Hayran olunacak bir dost - yine bir dost - geçimini üstlendi. 1924 yılının ilkyazında ilk kitabı *Kira Kiralına* çıktı. Ve hemen ardından Istrati ün-lüler arasında yerini aldı.

* * *

Ben Istrati'yle o zamanlar tanıştım ve daha önce ya-şadıklarımı kendisinden öğrendim. İnsan olarak tehliklere aldırmanın yiğitliğini, ruhundaki soyluluğu, yamanlığını,

temizliğini, olağandışı yazgısının şiirini dile getirmeyi başarabildim mi? Bilmiyorum. Ancak bu anlattıklarımın asıl önemli noktayı atladığımı kesinlikle biliyorum: Yaşayan ve yaşadıklarını anlatan Istrati.

Elbette eşsiz yeteneği, yapıtlarının her satırında yer etmiştir, tüm yeteneği o satırlara yansımış gibidir. Ama yine de...

Istrati anlattığı zaman yeteneği, gücü, tüm yazdıklarını aşıyordu. Anlatırken sesi, yüz çizgileri, sözlerinin tartımını, kendi kişiliği anlatımını pekiştiriyordu. Abecedan daha eski bir sanatın yardımı sayesinde, yoldan gelip geçenleri, kervansaraylarda konaklayanları, panayır müşterilerini, meyhane sarhoşlarına varıncaya değin herkesi istediği gibi üzüntüye, korkuya, öfkeye ya da neşeye sürükleyen, herkesin ağzının içine baktığı büyücü olup çıkıyordu.

Istrati'nin bu yeteneği nereden geliyordu? Kaynakları çoktu. Kökeni... Büyüdüğü yerler, yetiştiği çağ, etkilendiği gelenekler... Yıllar yılı birikmiş benzersiz, sonsuz deneyimleri... Ayrıca çökmüş, içten yanmış gibi kırışmış, ama hareketli, aşın duyarlı bir yüzü vardı. Yüzündeki kırışıklann devinimi, gizlice göz kırpması, ansızın tutuşan bakışları, dudak kıyılarında birdenbire beliren acı, gülüşündeki alabildiğine içaçıcılık söylediklerine sözün tek başına hiç ulaşamayacağı bir coşku, bir yoğunluk, bir çeşni, bir gerçeklik veriyordu. Ve çoğu zaman jestleri, sözcüklerden daha doğru, daha zengin, daha tez oluyordu.

Evet Istrati'nin elinin altındaki ham madde de, araçlar da mükemmeldi. Ama onlardan özlerin en incisini, en güzelini çıkarmak, onlann verdiği gereçten, güneşte uçuşan kelebekler gibi hafif ve pınl pınl, yola düzölmüş bir çingene topluluğu gibi rengârenk, sonu gelmeyen bir yol türküsü gibi hüznölü ve sevgi dolu, yaşam kadar yoğun,

yaşam kadar zengin, gece kadar giz yüklü bir öykü dokumak için, o ele gelmez, anlaşılmaz yetiye, o karanlıklara, o yalımlara, Istrati'nin sahip olduğu ve içindeki cin gibi, ardını bırakmayan o inanılmaz esine gerek vardı.

Cinleri - ya da melekleri - keyiflerince yönetiyorlardı onu. Anlat diye buyuruyorlardı birdenbire. Ve Istrati başlıyordu. Doğaçtan. Bir sözcük, yoldan geçen biri, içtiği bir şey, bir koku onu uyarıyor, harekete geçiriyordu... İster kendisini dinleyecek yirmi kişi çıksın, isterse bir. İster kötü bir yerde, isterse bir salonda, Montmartre'da bir yol ağzında ya da Seine kıyılarında olsun. Nasıl bir erkinlik vardı sözlerinde!

Öykü sayısız menderesler yaparak akıyor, konu dışına çıkıyor, bitmez tükenmez sapmalara fırsat veriyor, belleğin yumuşak kumlarına batıp kalacak gibi görünüyor yine de akış yönünü, kıvrımlı, hazinelerle dolu yatağını hep yeniden buluyordu. Bu tuhaf ırmağın içinden, erkekler, kadınlar, çocuklar çıkıyor, konuştuğu süre boyunca Istrati'nin çevresini sarıyor, ona' eşlik ediyorlardı. Orada bulunuyordu onlar da, aynı biçimde kendisi ve dinleyicileri gibi orada vardılar ve canlıydılar. Söylenceden ve en yalın gerçekliğin içinden gelmişlerdi. Acının, sevincin, yoksulluğun, dramın ya da kaba farsın içinden çıkmışlardı.

Nasıl da anlatıyordu Istrati! Anlatıcının hem romancı, hem tarihçi, hem ozan olduğu, yazının bulunmadığı o eski çağlara, anlatıcının kendisini dinleyen kalabalıklara kendi tanrılarının iletisini aktardığını duyumsadığı, ruhlarında, yüreklerde bir kraldan fazla egemenlik kurduğu eski çağlara bizleri geri götürdüğü için, gönlümüzü dinlendiren bu armağanı için, onu ne kadar da çok seviyordum.

Istrati'yi dinleyenlerin hiçbirini, meslekleri, özyapıla-

rı, varlık ya da eğitim düzeyleri ne olursa olsun onun etkisinden kurtulamıyorlardı. En güç duyulan insan da, en soğuk, en kuşkucusu da onu öykülerini Yakındoğu limanlarının, kentlerinin en basit, en saf insanların onu dinlerken duyumsayabilecekleri bir susuzlukla, hayranlıkla izliyordu. Bunun nedeni, birdenbire kazandığı parlak başarıya karşın, hakkında çıkan coşkulu yazılara, aldığı hayranlık dolu mektuplara karşın, sonradan tanıtıldığı, alkışlandığı, herkesin üstüne düştüğü yeni bir dünyada - Istrati'nin olduğu gibi kalması, değişmemesiydi; İskenderiye batakhanelerinde, küçük Romen meyhanelerinde, Pire rıhtımlarında ya da kaçak mal yüklü bir şilebin köprüsünde anlatırken benimsediği yalınlığı, içtenliği, sevinci Paris 'te de sergilemesiydi. Ünlü birlikte gelen para da değiştirmede Istrati'yi. Kuşkusuz kendi kendine artık kırkını aştığını, sayrılığının giderek kendisini yıktığını, yeni işinin ara sıra köşeye çekilmeyi, kendine zaman ayırmayı, temel bir parasal güvence gerektirdiğini söyleyebilirdi. Bu aklına gelmedi. Parayı hep her zamanki aynı sağgörü yoksunluğuyla, aldırmaazlığıyla, savrukluğuyla kullanmayı sürdürdü. Kazancı artmış mıydı? Öyleyse daha çok harcayabilirdi. Saygınlığı mı çoğalmıştı? Öyleyse daha çok borçlanabilirdi. Ve daha çok borç verebilirdi elbette.

Cömertliğini, savurganlığını gösteren tuhaf bir belge kaldı ondan bana; belki çocuksuluktan kaynaklanan, belki insanın yaşam boyu gösterebileceği en doğru, en değerli bir tepkeye sakladım.

Denge tutturamamak gerek Istrati'de, gerek bende ağır basan bir özellikti. Hiç yerimizde duramazdık. Paris'teki görüşmelerimiz raslantıya bağlıydı. Ama bir kez karşılaşınca tüm vaktimizi birlikte geçirirdik. Özellikle geceleri. Mon-

martre'da, Montparnasse'da, Rus kabarelerinde; pahalı yerlerde. Harcadığımızı ortaklaşa ödüyorduk elbette. Meteliksiz kaldığım bir sabah eve dönmek için Istrati'den birkaç frank borç istedim. Bana bin franklık bir banknot uzattı.

O dönemde yayıncılardan aldığı avanslarla ve son dakikada yetiştirdiği yazılarla günü gününe yaşayan bizler için bu dikkate değer bir miktardı. Geri çevirmek için davrandım. Istrati'nin yüzü hareketimi tamamlamama engel oldu. Yüzünde vermenin ve dostluğun tüm içtenliği, tüm mutluluğu okunuyordu. İnsan böylesi bir duyguya engel olmamalıydı. Ama onu simgeleyen bu paraya da dokunmamalıydı. O zaman, kendimi kendime karşı güven altına almak için bu parayı üstüne yazacağı uzun bir yazıyla bana adamasını istedim Istrati'den. Hâlâ bende duruyor.

• , * . * * •

Istrati 1935 yılı içinde Romanya'da öldü.

Ölümünden birkaç ay önce kısa bir Paris yolculuğu yapmıştı. Yakın zamanda evlendiği çok genç ve çok güzel karısı ona eşlik ediyordu. Kendilerini eskiden sık uğradığımız bir Rus kabaresine akşam yemeğine götürmemi istedi, orada benim çok iyi çingene dostlarım vardı.

Güzel, sıcak bir akşamdı. Istrati biraz yürümek istedi. Görünüşü insanı ürkütüyordu. Avurtları, gözçukurları iyice çökmüştü. Kemikleri dışarı çıkmıştı. Terle kaplı tekininin canı çekilmişti. Uzun paltosu iskelete dönmüş gövdesinin üstünde dalgalanıyordu. Korkunç biçimde, sürekli öksürüyordu. Ses diye boğuk bir hırıltı çıkarıyordu. Yaşlı bir adam gibi ayaklarını sürümekteydi.

Gece kulübünde bizi bekleyen sigara dumanını, gürültü patırtıyı, çılgın taşkınlığı düşününce paniğe kapıldım. Karısı durmuş bir mağazanın vitrinine bakıyordu, yüzüne bakmadan çabucak:

- Rusların orada havasızlıktan boğuluruz dedim... Sence su kıyısında bir kahveye ya da belki... Boulogne Ormanı...

Bir an tam karşıdan, çok yakından dikkatle yüzüme baktı. Gözlerinde daha şimdiden can çekişenlerde görülen uzaklaşmanın, yokluğun o korkunç anlatımı vardı. Oldukça yavaş omuzlarını silkti, kemiklerinin takırdadığını işitiğimi sandım.

- Numara yapmaya kalkma., benim için kaygılanıyorsun, dedi güç çıkan yeni boğuk sesiyle.

Öksürdü, öksürdü ve sürdürdü:

- Bu akşamdan o (hafif bir baş devinimiyle karısını gösterdi) büyük bir zevk alacak olduktan sonra, ben bir hafta önce gebersem ne çıkar?

Aklımda kalan son sözleri bunlar oldu.

Yalnızca bu sözler için bile kim sevmezdi ki onu!

Ek Söz

Bu önsöz Istrati'nin yapıtlarına değinmiyor. Çünkü kammca kitapların kendi kendilerinin sözcülüğünü yapmaları gerekir. Ben burada yalnızca, *Angel Dayı* yayımlandığı zaman *LaNouvelle Revue Française* için yazdığım yazıdan bir bölüm aktarmak istiyorum.

Serseri, iskele hamalı ya da kaçakçı - ne olduğu pek önemli değil, işte özü: Tedirgin uykularında başını bekleyen yıldızların anısını içinde sakladı, uzun yolların tozu toprağı içinden canlı kalan tohumu ayırmasını bildi. Çektiği tüm yoksulluğa ve tüm yorgunluğa karşın hep aynı kalan bir insan yüreğı taşıdı.

Bir dönem geldi - birçok kimse için bu dönem hâlâ sürmekte - insanın iyiliğini, acıma duygusunu, cömertliğini

göstermesi anlatımda kötü bir yol sayıldı. "Duygu edebiyatı" diyordu beğeni yargıcıları bir yüz karasından söz edercesine. Panait Istrati dostluğu sevdiğini, gecenin güzel olduğunu, insanların sonsuz acılar çektiğini, hiçbir şeyin bir göz yaşındaki duruluğun, yardımseverlikteki soyluluğun yerini tutamayacağım söylemekten utanç duymadı.

Böylelikle oyunu kuralın aksine oynadı. Niçin kazandı peki?

Çünkü onda bir anlık var. Yaşadığı serüvenler Fransa'daki tüm romancıların bir arada yaşadığı aşan, bayağılığı, acımasızlığı, dalavereyi tatmış, çamurunda uyuduğu Yakındoğu limanlarında kol gezen kötülüklerle burun buruna gelmiş biri için bu sözcüğü kullanmak gülünç kaçabilir. Bununla birlikte o koyu karanlık sayfalarda dile gelen yürek temizliğini, en kabul edilmez durumlarda iç titreten yapmacıksız tatlılığı hangi söz tammlayabilir?

Istrati - yaşadığı gibi - gönül hoşluğuyla yazar. Onda üstüne nice yazılar yazılmış ve özü bize hep yabancı kalan Doğu'nun bilgeliği var; dünyaya bir çocuğun meraklı gözleriyle bakan bu bilgelik, birbiri ardına eklenmiş birçok yaşamdan süzülüp gelen bir dinginlik içerir. Yalnızca bu bilgelik dünyayı sürekli keşfetmeye, aynı zamanda onu sürekli anlamaya olanak tanır. Yalnızca bu bilgelik şeylerin taşıdığı şaşılacak değerle onlann ne kadar boş olduğu duygusunu uyandırabilir.

Kırk yılı aşan bir süreden sonra bu satırlarda değiştirilecek tek sözcük olduğunu sanmıyorum. Istrati zamanın sınavını kazandı. Ve sonunda yeniden yaşama dönen yazılan, hiç kuşku yok bir daha zaman selinin sultan altında kalmayacak.

Josepî Kessel

NE RRANTS ULA

(Sokak Kızı)

Mısır'ın İskenderiyesinde güneşli birkaç kış geçirdim, epey zaman oluyor. O günlerin aklıma takılan anları pek gönül açıcı olmasa da yaşamımızın felaket kazanını deviren, yüreğimizi sevinçle dolduran anlar yaşadım orada; o eşsiz anların büyüüne kapılmamak, anımsadıkça kendimden geçmemek elimde değil.

Ömür boyu ağır işlerde çalışmama karşın, evet, böyle anlar yaşadım.

İskenderiye'deki kış güneşi, İskenderiye Akdenizinin güneşi, bu anları tattırdı bana. Bu güneş uğruna, bu güneşli Akdeniz ve içimdeki yaşama arzusu uğruna, yazgımın bana aynı tepside sunduğu kalın acı dilimlerini kabul ediyordum.

Kabul ediyordum, çünkü yalnızca güneşi almak için elini uzatanların önünden yaşamın bütün tepsiyi çekip aldığını seziyordum.

Bir günlük sıkıcı çalışmaya karşılık yazgının bana bahışladığı ışıklı saatler pek azdı, ama bile isteye acı dilimlerini kalınlaştırarak mutluluk payını zorluyordum: Yaşamak için gerekli çoğu şeyden kendimi yoksun bırakıyordum, tek, çevreyi dolduran aydınlığı, başdöndüren gökyüzünü ve kanatlanan Akdeniz'i gözlerim doyasıya görsün

diye. Kısaca söylemek gerekirse, ben kötü bir işçiydim. Bir sineğin beni umursamadan güneşi sahiplenmeye kalkışması, hiçbir özüre gerek duymadan işi hemen bırakmam için yeterliydi.

O zaman, insanların cezalandırmaktan mutluluk duydukları bu güçsüzlük yüreğimi kabartır ve yollara düşerdim... İçim özgürlükle dolu ama umuttan yana boş, alır başımı giderdim.

Pahalıya mal olan bunca mutluluktan ağırlaşan bacaklarım beni hep deniz kıyısına götürürdü iskenderiye'de, Ramleh'e; Afrika'nın palmyeleri burdan Akdeniz'in ötesindeki Cötes d'Azur kıyılarında, Avrupa Ramlehlerinde sıralanmış kardeşlerini seyre dalar. Onları okşayan ya da onlara karşı sertleşen aynı denizdir. Cömertliğini bildiğimiz güneş aynı yakıcı ışınlarla boğar onları.

Ramleh'de sanki periler ülkesindeymiş gibi gösterişli yerler vardır, zenginler buralarda herkesten uzak olmak, cılız mutluluklarını tek başlarına sindirmek isterler. Sahip oldukları bir Hiç'tir aslında; Tanrım, onları gazinoların teraslarına oturmuş yürek burkan sıkıntılar içinde o iğrenç hiçliğin tadım çıkarırken gördükçe, şu nankör yaşamın benim gibi bir zavallıya neden bu kadar katı davrandığını anlıyordum.

Ve ben yoksul halimle zenginlerle tıka basa dolu o gazinolarda oturmaya cesaret ediyordum; tiryakisi olduğum o tadına doyumaz nargileyle kahve bu gazinolarda benim keşme göre yanaşılmaz fiyatlardaydı. Ama yaşam boyu arzulaadığım hiçbir şey bana çok pahalı gelmedi: Sevinçlerimin bedelini kanımla, bankaların bilmediği o parayla öde-

dim, buna hiç pişman olmayacağım, çünkü ara sıra ışık içinde kalmak yaşamın karanlıklarına katlanabilmemi sağladı.

İskenderiye'nin Ramlehinde, ya da İzmir'in Kordon-bouyunda bir kahveyle nargile yaşamımm bütün bir gün, bazen haftası demektir, bu bir saatlik düş uğruna hep halk türküsündeki o yiğit Romanyalı'mn dediği gibi yaptım:

*Bir gecede verdim sevgilimin yanında,
Bir yazlık bütün "emeğimin " karşılığını.*

Evet, ben veriyordum... Çok almak için çok vermek gerek.

Bu iş kendiliğinden, hiç çaba harcamadan olur. Ama sorun orada değil.

* * *

Kişi, aym anda insanları da sevmeden ışığı sevemez. Tüm insanları değil. Kimse onların tümünü birden sevmez. Hatta İsa bile onları öyle aptalcasına sevmeydi.

Biz çeşitli bakımlardan bize benzeyeni severiz. Sevdiğimiz kendi arzulanmazdır.

Bir gün öğleden sonra Ramleh'te kasıtlı bir insan sürüsüyle tıka basa dolu bir gazonada bir adam gördüm. O da beni görmüştü. Orada ne aradığını, neye baktığını, neler duyumsadığımı hemen anladım. O da benim içimden geçenleri anlamıştı; daha güzeli, yalansız bakışlanmızda arzulanmız pek farklı olmadığını, benzer yanlanmızın şartırcılığım sezmiştik.

Bu tür karşılaşmalar her zaman olmaz. İnsanları değerlendirirken çoğu kez yarı yanya yanıldım, tümüyle yanıldığım hiç olmadı. Ama ne kadar yanılırsam bu tür ras-

lantılar o kadar değer kazanır, çünkü böyle raslantılar *kaynak suyu kadar temiz ve yıldırım kadar güçlü güzel bir yaşam sözü verirler.*

Ben, doğduğu günden tezi dostluğu yücelten adamı severim. Kösnüllüğün tutkusuyla kanı tuttuğu zaman kadımı severim. Hiç duraksamadan kendimi onlara veririm, çılgıncasına. Bu pahalıya mal olur ama, düş kırıklıkları benim isteklerimi hiçbir zaman azaltmadı, azaltmayacak.

Bir kumarbaz hırsıyla her yerde şansımı denerim. Her zaman büyük oynarım, çünkü küçük hesaplardan nefret ederim. Yanılırsam, benim hiç kaybım olmaz: Yitiren karşı taraftır. İnsan tümüyle kendini verdiği zaman hiçbir şey yitirmez: Yoksa hesapsız kitapsız kendini harcadığı için güneşin tükeneceğini söylemeye benzer bu. Bu arada buzullar kendiliğinden erirmiş, erisinler ne yapalım! Ama kazandığım zaman dünyalar benim olur. Dostluğun yüceliğinden söz ediyorum ben; çünkü kösnül tutkular yıldırım gibidir, insanı çarpar ama sürüp gitmezler.

Benim yoğrulduğum hamurun mayasında dostluğu yüceltmek var. Bundan hoşnutsuz değilim. Yakın dostlarım da öyle. O gün Ramleh'te, daha nargilelerimizi bitirmeden Marco'yla ben birbirimizi anlamıştık, tüm dostlarım içinde en mutlusu belki Marco oldu.

Herifte şeytan tüyü vardı ama kendini korumak için kasıldı. İşe yaramayacağını pekâlâ biliyordu, çünkü seven insanlarda sevmek ve karşısındakine açılmak gereksinimi, gönül yaralarını gizlemeye iten utanma duygusundan daha güçlüdür. Yine de o, bir centilmen gibi mesafeli davranabileceğini bana kanıtlamak istedi; tıpkı, yaşamla-

n yalnızca yemek içmekle geçen, sevmekten korkan, aldıkları sıyrıkları bile gizleyen o açması centilmenler gibi! Ve o gün öğle sonrasındaki unutulmaz raslantımdan, Marco kötü biçimde ekti beni, yüreklendirici en ufak bir hareket yapmadan çekti gitti.

Tam bir centilmen gibi.

Yanımdaki kurt köpeği taşkın neşesiyle ona rahat vermiyordu: Olabildiğince uzağa bir taş atmasını istiyordu ondan. Marco dalgındı, kamburca sırtının ardında ellerini kavuşturmuş kumsalda yürüyor, en iyi dostunun sevgisine karşılık vermiyordu. Bu kayıtsızlığa aldanmadım. Kaçırılmayacak bir dost olduğu güzel yüz çizgilerinden okunuyordu, bunu hiç aklımdan çıkarmadan onu oldukça uzaktan uzun süre izledim. Ve bir gün yakaladım onu. Nasıl mı? Böyle şeyler öğrenilmez ki...

Şimdi beni unutun. Artık burda söz konusu ben olmayacağım. Dünyanın çoğunuzun bilmediği bir köşesinde geçen şu öyküye kulak verin.

Bu öyküyü İskenderiye'nin Ramleh'inde bir gazinonun terasında rasladığım, nedenini bilmeden sevdiğim bir adam anlattı; çoğu zaman yüreğimi sızlatan oynak bir Rum türküsü söylerdi o, ilk dörtlüğün anlamı aşağı yukarı şöyle:

*Deniz kıyısında, kumsalda,
Nerrantsula fundoti!
Bir bakire eteğini çalkardı suda,
Nerrantsula fundoti!*

BİRİNCİ BÖLÜM

Babam İbrail kentindeki Yahudiler Sokağı'nda küçük bir ev aldığında aşağı yukarı on altı yaşındaydım. Hemen yerleştik oraya. Her zamanki gibi bu evde de uzun süre kalmayacağımızı biliyordum, çünkü babam yıkık dökük evleri satın alır, onları oturulacak hale getirir, meraklısı çıkınca hemen satardı. Eninde sonunda bu onun mesleği idi ve pekâlâ iyi para getiriyordu. Anneme gelince, işi hiç yorucu değildi; görevi, bitmez tükenmez iş konuşmalarında kocasına yardım etmektir; bu arada, ev işlerine bir hizmetçi kız bakar, yıkık evlerin onarımında işi şişiren işçilerle dalaşır dı.

Buna karşılık benim görevim, köşebaşındaki koltuk meyhanesine koşup annem babamla müşterilerine şarap almaktı; hepsi bir yandan içer, bir yandan ev almaktan, ev satmaktan söz ederlerdi. Tüm bunlar çok canımı sıkıyordu. Eğlenmek için bizim hizmetçi kızın hazırladığı yemeklere harç, duvarcıların alçısına tuz atardım, o zaman herkes birbirine girer, değişik sesler yükselirdi. Bir de rüzgâra karşı başım çıplak, bağrım açık sokaklarda büyük uçurtmalar uçurmak hoşuma gidiyordu, ama hep yalnız başıma. Tek başıma, evet, ne ödle ne de yabaniydim ama veletle-

rin taş atmasından korkuyordum, özellikle o taşlardan biri kafama çarpıp yarıdığı günden beri.

O yüzden Yahudi mahallesine yeni yerleştiğimiz sıralarda mahallemizin çocuklarından uzak durdum. Bunlar Yahudi çocukları - yani korkak ve pek tehlikesiz - olsalar bile, kafayı yandırmak için bin bir fırsat yaratıyorlardı, çünkü ödeklilikleri yüzünden çevrede oturan Romen çocukları rahat rahat kapılarının önüne kadar gelip onları dövüyordu. Küçük Romenler ceplerini bağırırlarını çakıllarla tıka basa doldurup sokağı istila ediyorlar, sabahtan akşama her yana taş yağdırıyorlardı. Hatta bazen tahta perdeyi aşip avluya düşen taşlar bile oluyordu.

Dolayısıyla yeni bir eve taşındığımızda çevreyi tanımak, yeni yeni insanlar, adetler görmek için, pek zevk aldığım halde sokaklarda dolaşmaktan ister istemez bir süre için vazgeçtim. Buna karşılık hiç beklenmedik biçimde içimdeki sevme susuzluğunu gidermeye takıldı kafam.

Bu mahallelerde avlular eski tahtalardan yapılmış aralıklı tahta perdelerle birbirinden ayrılır. Komşuda olup bitenler kolayca görülür. Buranın insanları çok meraklı ama incelikten uzak olduğu için herkes doya doya komşusunu seyreder. Büyüklere uyup ben de öyle yapıyordum ancak onlar fırsat buldukça aralıklardan birbirlerinin yüzüne tükürmekten, kışklarını açıp göstermekten hiç çekilmiyorlardı.

Benim ne göstereceğim bir şey, ne de rezil edeceğim bir kimse vardı. Tam tersine her gün sağ yandaki avluda on dört on beş yaşlarındaki bir kız çocuğunu görmekten büyük zevk alıyordum, ırmaktaki balıklar gibi hep hareket halindeydi o, benim de kendisi gibi davranmak istediğimi anlamaya yanaşmıyordu. Kız olmasına karşın erkek

köpeğin ısırmasından korkmayan dişi köpek gibi çocukların taşlarından korkmuyordu. (Oğlan çocukları büyüyüp adam olduklarında insanlıklarını hepten yitirip gebe kadını bile döverler.)

Tıpkı bir çingene gibi esmer, gür saçlıydı. Kalın saç örgüsü özenle örülmüştü. Keskin iri gözleri, etli dudaklarıyla pek ciddi duran uzunca yüzü, elleri, bacakları ve ayakları gibi her zaman tertemizdi.

Zaten bütün derdi suylaydı onun. Gün doğar doğmaz iki saç kovanını kapar, mahallenin tulumbasıyla evler arasında mekik dokuyarak su taşır, kovalann ağzına kadar dolu olması koşuluyla seferine bir para alırdı. Suyu dökmekten getirmek, hem de kovalann bacaklarına çarpmasını önlemek için onları sert ağaçtan uzunca bir sığın uçlarına asar, kendi ortada koşturup dururdu. Yine de insanı helak eden bir iş olmalıydı bu, çünkü çoğu zaman onu yüzü gerilmiş, ağzı yamulmuş, alt dudağı sarkmış kan ter içinde görüyordum, ama üzüntülü ve bezgin olduğuna hiç Taslamadım; yükünü indirir indirmez neşesini bulur, yaramazlık etmeye bahane arardı. Ama mahallenin veletlerine takılıp ipe sapa gelmez yaramazlıklar etmeye değil, avlusunda tek başına güzel küçük köpekleriyle oynamaya bakardı; onları yıkar, çeşit çeşit kurdelelerle süsler, sürekli okşardı. Köpeklerden usanıp su taşınacak kimse de olmadığı zamanlar bir yerlere sıvıştırdı. Saatlerce onu görmezdim. Döndüğünde esriklikten ışıldayan bir yüzle kovalan yakalar, işine koşar, bitirince kendini bir dutun gölgesine atardı; soma büyük bir özenle ve tam bir anne sevecenliğiyle üstüne titrediği köpekleri süslemeye koyulurdu yeniden.

Çevresinde kimse yoktu. Kaşanı görüşeni yoktu. An-

nesi babası yoktu, ne bağırtı, ne sövgü işitilirdi evinden. Her yandan su isteyenlerin sesi gelirdi.

Gecenin karanlığı, okşar gibi, dinlenmeye çağırır gibi bir mırıltıyla onu ve köpeklerini yutardı.

Sabahın aydınlığı, omuzlarında sırik, boynu ve kolları gerilmiş, avuçları sıriğin iki ucunu kavramış, dudağı bir parça titreyerek koştururken yakalardı onu. Sonra köpeklerle, birdenbire ortadan yitmelere, sevinçli dönüşlere sıra gelirdi.

Tüm bu gördüklerim yaz günlerine, uzun tatilin başlangıcına raslıyordu.

- Anne, su taşıyan bu küçük kız kim?

- Öksüzün biri.

-Adine?

- Bilmem. Kimse bilmiyor zaten. Saka kız diyorlar Ona.

Öksüz bir kız. Bir yıl önce Tanrı bilir nereden gelmiş... Kız kendi adımında, annesinin babasının adını da söylemeyi hep reddetmiş... Kızı mal mülk sahibi yaşlı kadın Stana yanına almış ve kıza herkes saka kız diyormuş.

Bu kız hakkında herkesin tüm bildiğı aşığı yukarı bu kadardı. Herkes boş merakı geçer geçmez, çağrısız konuğa saka kız adını takmış, soma ona sırt çevirip kendi işine gücüne dalmış, para toplamakla, para istiflemekle, ev almakla , ev satmakla uğraşır olmuştu.

Zavallı insanlar!... Ve sen zavallı centilmen adam!... Ne kadar acıyorum sizlere!... Yolunuzun üstünde geçim derdinden ağzını bıçak açmayan bir insana raslamaya gö-

rün, ona içtenliğini, insanlığının büyüklüğünü gösterecek yerde hemen sorarsınız:

- Söyle bize yabancı - bir çırpıda - kimsin, nereden geliyorsun, hakkımızda ne düşünüyorsun, aramızda ne yapmayı tasarlıyorsun?

Zavallı adam size yamt vermek ya da hiç değilse suratınıza tükürmek için ağzını açamadığından yüzünüze bakar. Ve siz aceleniz olduğu için ona sırtınızı döner, köpeğin kuyruğuna delik bir tencere bağlar gibi ona bir ad yakıştırm, işinize koşarsınız. Koşarsınız: Sen zavallı *toplum...*, ve sen de zavallı *centilmen adam...*

Nasıl acıyorum sizlere...

* * *

Bir gün çekinerek tahta perdeye yaklaştığım sırada yalnız yaşayan küçük kız birdenbire gelerek sordu, çok şaşırmıştım:

- Niçin hep avluda oynuyorsun?

Ah, bu dostça ilgi ne kadar hoşuma gitmişti! Yüreğim hızla çarptı. Yanaklarımın kızardığını duyumsadım. Ne söyleyeceğimi bilemedim. Gözlerimi yere indirdim.

Aralığın öte yanında dimdik durmuş, göğsüne bastırıldığı en sevgili küçük köpeği Leu yu okşuyor, yavaşça, tatlı tatlı yineliyordu:

Neden? Neden? ••• *Marco?*

Ürperdim ve kekeledim:

- Adımın *Marco* olduğunu biliyorsun demek?

- Sana böyle dediklerini işittim.

Kendimi aşan bir güçle toparlanıp yüzüne baktım ve sordum:

- Senin adın ne peki?

Büyük bir doğallıkla yanıtladı:

- *Saka kız.*

Yüreğime bir hançer saplandı. Arkamı döndüm ve ağlamak için yanından kaçtım.

Kendisine şu korkunç *saka kız* adının takılmasını rahatça kabulleniyordu! Çocukluğumun en güzel kızma böyle diyorlardı.

- Ne çıkar bundan, demişti bana ertesi sabah, buna nasıl öfkelendiğimi, içerlediğimi kendisine açtığım zaman. Ne çıkar bundan? *İnsan neyse odur...*

Soma daha tatlı bir sesle sormuştu:

Senin için bir saka kız mıyım ben?

Benim için mi?... Benimiçin ha!... Hayır! Hayır! Tahtalardan birini yerinden söktüm, açılan aralıktan geçtim, sımsıkı sarıldım ona.

Gövdesi taş gibiydi. Henüz bilmediğim bir koku, sevilen kadının kokusu damarlarımı doldurdu: İlk kez tadılan egzotik bir meyvanın kokusunu andırıyordu bu.

Onu çabucak bıraktım ve bizim avluya geçtim. Dürüstçe birbirimizin gözlerine baktık. Onunkiler nerdeyse fal taşı gibi açılmıştı. Yüzü tümüyle kımlıtsız ve dingindi, hiçbir heyecan belirtisi göstermiyordu. Benim... Benim soluğum kesilmişti.

Çevremizde kimse yoktu. Sokak da bomboştu.

Ağustos ayının boğucu sıcağında bir gün öğleden sonra olup bitiyordu bunlar, sinekleri kovup pancurlan indirdikten soma tüm mahalle sakinlerinin uyuduğu bir sırada.

Ertesi hafta meydana gelen bir olay bana sevdiğim kızın gönlünü kazandırdı.

Sabah vaktiydi. Mahallenin bir ucundan ötekine yıl-

madan koşturup duruyor, müşterilerine su taşıyordu. Bu sırada ben sokakta, ama hemen kapımın önünde uçurtma uçuruyordum. Uçurtma çok yükseklerde süzülüyordu. Ne kadar yükseleceğini görmek için tüm sicim yumağını olduğu gibi koyvermiştim. Hiçbir şey görmüyor, hiçbir şey işitmiyordum. Oyuncağımın üstün ve eksik yanlarını kavramaya çalışıyordum, birdenbire uzaktan gelen bir çığlık içimi titretti: Bu sevdiğim kızın sesiydi.

Sokağın ta yukarısında kovalarını yere atmış, ellerini çırpıyor, bağılıyor, birtakım işaretler yaparak bacaklarının var kuvvetiyle bana doğru ümitsizce koşuyordu. Arkama baktım, hızla yaklaşan çift atlı bir araba gördüm; yolun tam ortasında, avludan kaçan küçük enik Leu tehlikeden habersiz sakın sakın kulağını kaşıyordu. Bir anlık duraksama sevgilimin en sevdiği köpeğin ezilmesine yol açardı.

Uçurtmamı bıraktım - o artık bulutlara karışacaktı - ve ileri atıldım, hayvanı atların ayaklan altından çekip aldım, ama araba bana çarptı, düştüm bayıldım.

Kendime geldiğimde çevremde bir sürü insan toplanmıştı. Zedelenen birkaç kaburga kemiğimi ispirtoyla ovuyorlardı. Herkes ağlayıp sızlıyordu.

Soma, kalabalık işine gücüne dönünce tek başıma tahta perdeye gittim. Sevdiğim kız Leu'yu kollanna almış orada beni bekliyordu. Köpeği aralıktan bana uzattı, ama onu alırken küçük sevgilimin kaygılı yüzü beni ürküttü.

- Niçin bu kadar solgunsun? dedim ona.

- Onu sana veriyorum! diye yanıtladı boğulur gibi.

Böyle bir şeyi sevebilir *misin*?

- Evet, hem de çok.

- Sevdiğin için neler yapabilirsin?

- Her şeyi!

- Doğru... Bunu kanıtladın bana... Ne aptalım... Başla beni.

Bu kez o geçti aralıktan, başımı ellerinin arasına aldı, iki yanağımdan öptü.

Bu yaşam boyu tattığım istek dolu ilk ve tek öpüştü ve yalnızca kaburgalarımın hafif bir ağrıya mal olmuştu. Diğerleri, tüm diğerleri...

Ama neden bu kadar çabuk gitmeli?...

* * *

Yine de kaburgalarımın ağrısından günlerce yataktan çıkamadım. Leu'nun ve gönlümün sahibi her gün beni görmeye ve köpeğini okşamaya geliyor, bir saat ya da daha çok yanımda kalıyordu.

Bu sevilen hasta mutluluğunu uzatmak uğruna, işe yaramayan sağlığımla tümüyle feda edebilirdim. Tanrım! Yattığın her şeye şükürler olsun! Budala olduğumuz için onlara kusur buluyoruz, bizleri başla, kafasızlığımıza bakma! Yalnız neden şu baş belası, açması beynin yerine ikinci bir yürek koymayı akıl etmedin, bir tek ona yanarım!

- Marco, dedi sevdiğim kız bana (günün birinde, ağustos ayının güneş, sivrisinek ve ince toz taneleriyle dolu o günlerinden birinde yatağımın kıyısında otururken), Marco! Kıskaç mısın?

Bunu söylerken yüzü kurtardığım köpeğinden ayrılırken olduğu gibi bembeyaz kesilmişti.

- Kıskaç mı? dedim. Neden sordun? Hem niçin böyle kaygılısın?

- Çünkü seni seviyorum, *hem seni hem bir başkasını!*...

Bu itirafı işitince beynimin içi altüst oldu, yatak fırıl finî dönmeye başladı, az kalsın Leu'yu ezecektim.

- Evet, diye ekledi, ikinizi de seviyorum, *tek bir insanmışsınız* gibi, Leu'yu sevdiğim gibi. Başka sevdiğim yok. Salan kızma. Bu böyle.

Soma ateşli bir biçimde beni öptü, ama kafama bir bal-yoz indirseydi daha iyi ederdi.

Ağlayıp sızlamanın yersizliğini anladım hemen, yaman bir kızla ve yaman bir rakiple karşı karşıyaydım, ancak kendimi güçlü, hatta ikisinden daha güçlü gösterebilirsem karşı koyabilir, yerimi konuyabilirdim. Bunu duyumsamıştım. Zaman beni haklı çıkardı, haklı çıkmaksa acıydı...

- Şu senin *öteki* kim? diye sordum soluğum kesilmiş.

- Görürsün... hendeği atlamaya *Nerrantsula fundotiler*in oraya gittiğimiz zaman.

Kimin... kimin oraya? *Nerrantsula fundoti* mi? O da ne demek?

Bu Rumca sözcüklerin ne anlama geldiğini pekâlâ biliyordum, çünkü Rumcam çok iyiydi; ama yine de hiçbir şey anlamıyor, aptal aptal ona bakıyordum.

Öyle güzel, öyle şen şakrak, insanın akimi başından alan bir kakhaha attı ki, çektiğim acıyı tümüyle unuttum. Leu da acısını unuttu. Üçümüz birden yatakta yuvarlanmaya, gülmeye, birbirimizi ısırma, yavru köpekler gibi havlamaya başladık.

- Söyle bana güzelim, güzelim... *Nerrantsula*...

-... Bana *Nerrantsula* mı diyorsun? diye haykırdı şaşkınca.

- Evet, ama...

- Bu da *saka kız* gibi bir şey mi yoksa?

- Hayır hayır! *Nerrantsula* diye turunç ağacımın küçüğüne *der\er,fundoti* de gür demektir. Demek ki, sen benim küçük turuncumsun, gür dallı küçük turunç ağacımsın. İştittiğin ve papağan gibi yinediğin bir Rum şarkısının nakaratıdır bu. Şu atladığın hendeği söyle bana, bir de neredede olduğunu.

- Kalimeracılar Sokağı'nda... (*) Orada işçiler boru döşemek için sokağı boydan boya kazdılar, suyu odalara kadar getireceklermiş. Valinin evinde öyleymiş, duvarın önüne gidip, musluk dedikleri bir zımbırtıyı çevirince, su kendiliğinden akıyormuş. Bir göreydim şunu! Senin akim alıyor mu? Tüna'nın suyu kendiliğinden odalara çıkacakmış! Haydi canım!

Tuna'mn suyu *kendiliğinden* mutfaklara kadar çıkar mıydı? Ben de onun bildiğinden fazlasını bilmiyordum, ama duvara yerleştirilen, çevirince suyu hiç kesilmeyen, neredeyse Tüna'nın bütün suyunu odaya veren şu musluk öyküsüne hiç inanmamıştım.

Ama bildiğim, inandığım başka bir şey vardı: Benim *Nerrantsulam*, belediyece kazılan Kalimeracılar Sokağı'ndaki bir Rum'u seviyordu; her gün öğleden soma oraya koşuyor, sevinç içinde, kendinden geçmiş, nar gibi kıpkırmızı bir halde oradan geri dönüyordu.

Orada neler oluyordu? Sevdiğim kızın yansını elimden alan o çocuk kimdi?

Yüreğime bir acı saplandı. Elimden gelse bu rakibi öldürürdüm, ama ne dövüşmeyi biliyordum, ne taş atmayı.

(*) Rumlar Sokağı. Birbirlerine sürekli "Kaliraeva" (Merhaba) diyen Rumları işiten Romenler sokağa bu adı takmışlardır.

Doğrudan gözlerinin içine baktım.

- Beni, beni öptüğün gibi öptün mü *ötekini*?
- Evet öptüm, ama *o* başka, sen başka. Kızacak bir şey yok. Gelir görürsün.
- Görür müyüm? Kimi?
- Epaminonda'yı... *Ötekini*... Çok merttir. Onu seveceksin.

Kavurucu sıcaklığın insanı bitkin düşürdüğü bir günün ardından yavaş yavaş akşam çöküyordu.

Leu'yu diğer iki köpekle birlikte içeri kapatıp Kalimeracılar Sokağı'nın yolunu tuttuk. Yürürken sokağın artık serinlemiş tozu çıplak ayaklarımızı hoşça gıdıklıyordu. Bütün veletler dışarıdaydı. Bize seslendiler ama hiç alırdış etmedik. İçimiz başka duygularla doluydu.

Aslında Nerrantsula sakin görünüyordu. Umursamaz tavrı, bakirelere özgü o temiz yüzündeki erinç, tam bir dinginlik içinde sarkan kollan, (iki güçlü yılan gibi zorlu, ağır kovalan taşımakla sertleşmiş o kollar) nankör bir uğraşla yoğrulmuş bütün bu gövde, tüm bunlar beni hem korkutuyor, hem kendine çekiyordu. İçimden taşan onu ısırarak, onu bağırtmak isteğini güçlkle bastırıyordum.

Bana neden bir *başkasını* daha sevdiğini söylemişti? Bu *başkasına* dayanamıyordum.

Ah kösnül bencillik! Sana ilenmek mi, yoksa şükretmek mi gerek? Bugün, eriştiğim doruktan yaşamın tüm iyi ve kötü yanlarını tartarken kendime soruyorum, yaşam senden, insanı kahreden sen kösnül bencillikten vazgeçebilir miydi diye!

Rumların oturduğu sokağa vardığımız zaman ortalık neredeyse iyice kararmıştı. Sonsuzca uzayıp giden bir siper gibi kazılmış hendek ayaklarımızın dibindeydi. Hiçbir fener yoktu. Karanlık, derin çukurla üst yanma yığılmış balçık tepeleri, gizemli gecenin içinde birbirine koşut uzaklaşarak yitiyor, yazgımızın yolunu çağırıyordu. Seyrek raslanan gazlı sokak lambalarından sanki insana bir şeyler sezdiiren kör ışıklar saçılıyor, sağda solda ıssız küçük evler sakınılması olanaksız tuzaklar gibi birbiri ardına sıralanıyordu.

Korkuya, acayip bir korkuya kapıldım, Nerratsoula'yı omuzlarından yakalayıp göğsüme bastırdım ve sordum:

- Ne arıyorsun burada?

Sıkıca belime sarıldı, gözlerini hendeğe dikti, çok hafif bir sesle yanıtladı:

- Bilmem... Hoşuma gidiyor...

- Kaçalım buradan! diye fısıldadım, onu sımsıkı kolanma alarak. Kaçalım, unut burayı! Bir daha geri dönme buraya!

Sustu, hiç kıvıldamadı.

Bunun üzerine haykırarak ona bilicilik ettiğimi anımsıyorum:

- Zamanında durmasını bilmezsen, bedelini pahalı ödersin: Rumlar tehlikeli olur!

Susmayı, belime sanlmayı, zift gibi kararmış hendeğe bakmayı sürdürdü.

Birdenbire karanlığın içinde uzaktan sesler yükseldi. Bir sürü velet şarkı söylüyordu, bize yaklaştıkça ezgiyle sözler belirginleşiyor ve ben sevdiğim kızın kısa ürpermelerle titreyen vücudunu giderek daha sık duyumsuyordum.

*Deniz kıyısında, kumsalda,
Nerrantsula fundoti!
Bir bakire eteğini çalkardı suda,
Nerrantsula fundoti!*

Hiçbir şey söylemeden, kendisinden hiç beklemediğim bir çeviklikle sudan yeni çıkarılmış iri bir balık gibi kollarımdan sıyrıldı; hendeğin bir yanından ötekine zikzaklar çizerek atlaya atlaya şarkı söyleyenlere doğru uzaklaşmaya başladı, büyüleyici çukurun üzerinden her sıçrayışında nakaratı yineliyordu:

- *Nerrantsula fundoti!... Nerrantsula fundoti!...*

Olduğum yerde çakıldım kaldım, elimden geldiğince göz ucuyla Nerrantsularımın ince hayalini izledim. Sonra mahalle birkaç dakika beni öldürüp bitiren bir sessizliğe gömüldü, sonunda sevdiğim sesin karanlıkta çınladığını işittim:

- Gel Marco! Gelsene Marco!

Bir an kaçmayı, onu bir daha hiç görmemeyi aklımdan geçirdim, ama yazgının buyruğuna karşı konulmuyor sanki iki el beni okşuyor, seni kim çağırıyorsa haydi ona git diye arkamdan itiyordu, çaresiz boyun eğdim.

- Gittim... Tam bir robot gibi.

Karanlığın içinde ilkin bir fenerle iki karaltı, Epaminonda ile Nerrantsula'nın gölgeleri belirdi, ardından yirmi adım kadar geride başka fenerler, karaltılar ayrımsadım; bunlar on, on beş yaşlan arasında on kadar Rum çocuğuydu. Hepsi yalınayak başıkabaktı. Ellerinde ileri geri salladıkları fenerler, içi boşaltılmış, üzerleri geometrik biçimlerle oyulmuş iri karpuzlardan yapılmıştı; karpuzun

dibine yerleştirdikleri mumun ışığı daire, dörtgen, üçgen, dikdörtgen, hilal, baklava biçimli oyuklardan dışarı süzülüyordu. Bazı fenerlerin oyukları saydam ve renkli kâğıtla kaplıydı.

Ben yaklaşınca Epaminonda durdu. Tayfası da biraz aralık bırakarak onu taklit etti. Bir komutanla karşı karşıya bulunduğumu anladım. Her Rum erkeğı komutan doğar. Karpuz-fenerini kaldırdı, bir an ışığı ikimizin yüzüne tuttu, bu arada Nerrantsula ellerini arkasına bağlamış, yanbaşımızda sessizce dikiliyordu.

Epaminonda'mn kemikli, yağız yüzü hemen cana yakın geldi bana. Buyuz içtenlikten yoksun değildi. Karşımdaki benden yaşça biraz daha büyük ve biraz daha güçlü bir haytaydı. Onda alabildiğine nefret ettiğim Rum küstahlığından iz yoktu. Bana elini uzattı, hemen hemen bir erkek sesiyle:

- Merhaba Marco! dedi, mahallemize hoş geldin. Nerrantsula (demek ona çoktandır Nerrantsula diyorlardı) senin yiğit olduğunu söylüyor. Ben de öyleyim. Nerrantsula da öyledir. Yiğit kızın sevdiği iki yiğit de onu severse sonumuz nereye varır bilmem. Haydi şimdi hep birlikte şarkı söyleyip gzelim. Sanırım Rumca biliyorsun.

Yanıtlımı beklemeden çetesinin basma geçti, - Nerrantsula'yı ortamıza almış, kollarına girmiştik - buyruk verdi:

- Hey! Palikaryalar!... Bir, iki, üç:

*Deniz kıyısında, kumsalda,
Nerrantsula fundoti!*

Sevinçten uçarcasına şarkının tanımıyla uygun adım yürümeye koyulduk. Sert adımlanınız altında yer titriyordu. Aynı biçimde yürekler de. Epaminonda başını arkaya atmıştı, sesi tüm öbürlerini bastırıyordu ve hendek, kıyısına yığılmış topraklar boyunca yürürken bana az önceki kadar karanlık gelmiyordu.

Nerrantsula ile ben susuyorduk; görüldüğü gibi duyarsız kalmak şöyle dursun, gövdesi parmakların çekip bıraktığı bir arp teli gibi titriyordu. Attığı adımlara saçının örgüsü tempo tutuyor, sol eli kerpeten gibi kolumu sıkıyordu.

Kendimi pek kötü bulmuyordum doğrusu. Hatta dövüürsek, iyi şarkı söyleyen, bizi ustalıklarla yürüten şu Epaminonda'yı alt edecek güçte görmeye başlamıştım kendimi; bir yandan bu akşamın nasıl biteceğini düşünüyordum, işte tam o sırada paylaşılacak an sevgili ansızın kollarımızdan sıyrıldı, dudaklarında aynı nakarat, zikzaklar çizerek hendeğin üstünden atlaya atlaya karanlıkta kayboldu: *Nerrantsula fundoti! Nerrantsula fundoti!*

Ara sıra bir sokak lambasının önünden geçerken bir an gölgesi beliriyor ve yitiyordu, soma onu bir daha görmedik.

Ben şaşırılmış kalmıştım, Epaminonda son derece sakin, elimi sıktı:

- İyi geceler Marco... dedi, bu akşam geri dönmez artık. Kaçığın tekidir o.

Tek başıma eve döndüm. Ama tahta perdenin önüne geldiğimde gidip onu görmek için karşı konulmaz bir istek duydum.

Avlunun dibindeki küçük odasının kapısı ardına kadar açıldı. Kollarında Leu, ayakucunda öbür iki köpek, üstü başı darmadağın, kovalan ve sığı bir köşeye atmış uyuyan Nerrantsula'nın yüzü ay ışığına boğulmuştu.

Parmaklanırım ucuna basa basa ilerledim ve dudaklarımı hafifçe sevdiğim anlaşılmasız kızın alınına değdirdim.

Uyanmadı. Ben o gece gözümü bile kırmadım.

* * *

Çocukluk ve özellikle ergenlik çağının başlangıcı kimsenin anlamadığı yaşam evreleridir. O evreleri yaşamış olsalar da, ne anne babalar, ne de evli çiftler o yaştakilerin halinden bekarlardan fazla anlar; ama böyle olduğu çok daha iyi, yoksa yaşam çekilmeyecek kadar tekdüze olurdu: Çocukluk, ergenlik, olgunluk, yaşlılık ayn ayn dört yaşamdır, dört farklı yaşama biçimidir; bunlardan birini öbürünün kalıbına dökmeye kalkışmak hepsim öldürmek olur.

Bugün artık biliyorum, yaradılışımıza göre damarlarımızda akan yaşam sıvısı soluk almaya başladığımız andan tezi hükmünü geçirmek ister; akıl, mantık, sağduyu dediğimiz şeylere tümüyle yabancıdır. Akıl Yaratıcı'nın payına düşer. Bizim elimizde olan boyun eğmek ya da eğmemektir, hepsi o kadar, işte budur yazgı. *Alnımıza böyle yazılmış*, der Doğulular.

* * *

Nerrantsula'nın, Epaminonda'nın ve benim ahuma zor kullanmakta uyusmak, aşkımızla bkbirimizi yok etmek yazılıymış.

O hiç uyumadığım gece acınası aklım bana Rumlarla, komutanlarıyla, onların sarkılan ve karanlık hendekleriyle

iş i kestirip atmamı öğütlemişti. Bir daha Kalimeracılar Sokağı'na ayak basmamaya karar vermiştim, ama ertesi sabah Epaminonda çok çekici bir öneriyle çıkageldi:

- Miyu'yu tanırısın, dedi bana ciddiyetle. Nerrantsula durmadan uçurtma konusunda onun herkesten üstün olduğunu söylüyor. Kimse onu alt edemezmiş. Bu benim hoşuma gitmiyor. Ya senin?

Uçurtma konusunda Nerrantsula'nın benden başka birine hayranlık duyduğunu öğrenince öfkeden kıpkırmızı kesilmiştim. Her boyda uçurtmam vardı, en büyüğü ince kumaş astarlı kâğıttan yapılmıştı ve benim boyumu beş karış geçiyordu. Kimse benim kadar sağlam ve dengeli uçurtma yapmasını bilemezdi. Uçurtma kapıştırmada (*) kimse beni yenemezdi.

Epaminonda uçurtmalarına herkesin bayıldığı işiti mişti, kendi ayanmdaki tek rakibim Miyu'ya meydan okumam için beni kışkırtıyordu. Acaba bozguna uğrayacağımı umarak sevdiğimiz kızın gözünde beni küçük düşürmek için mi böyle yapıyordu? Merak ettim:

- Nerratsoula Miyu'yu benden üstün gördüğünü hiç söylemedi.

- Sorarsan söyler.

Bizim kapının önündeydik. Nerrantsula su taşımak için sabahki son seferlerini yapıyordu. Son hızla bir gidiyor, bir geliyordu, yanakları kızarmıştı, bir güneş yukarıdan basma vuruyor, iki ayrı güneş berrak suyla dolu kovalarında titreşiyordu. Yanımızdan her geçişinde bize kısaca göz atıyor, *hemen geliyorum* demek istiyordu.

- Miyu'yla uçurtmaları kapıştırsak ona ihtiyacımız olacak dedi Epaminonda.

(*) Çığırından çıkıp çoğu kez kanlı çatışmalara dönüşen bu iddialaşmalarda sorun, kimi kez 200 metreye varan yüksekliklerde uçurtmaların birbirine dolamaktır. Rakibinin uçurtmasını yakalayıp düşüren kazanmış sayılır.

- Bana yardım mı edeceksin?

- Elbette! Miyu'ya da yardım edenler var, üstelik onlar yaşlı başı adamlar, ağabeyleri; sicim çekmek için onlar el uzatır.

- Peki neden Nerratsoula'ya ihtiyacımız olsun? O bir kız.

- Evet kız olmasına kız ama senin benim gibi bir sürü oğlanın suratını kolayca dağıtır. Bunun için önlüğüne doldurduğu çakıl taşlarını fırlatması yeter. Herkes sıraya girse, bütün kentte ona yüz metreden taş isabet ettirecek adam çıkmaz ama, Nerrantsula'mn sol eliyle attığı on taştan ancak biri boşa gider. Herkes bunu bildiği için kimse pek sokulmaz yanma. Kaçığın tekidir o.

Doklardaki işliklerin öğle düdüğü çaldığı sırada Nerrantsula fırtına gibi gelip ikimize de birer tokat indirdi ve hemen köpeklerinin yanına koştu. Koltuğunun altında bir paket vardı:

- Salam, sosis, şarap, ekmek dedi. Gidip kırdaki yiyeceğiz, kent dışında. Bugün öğleden soma su taşımak yok !...

Epaminonda can sıkıntısıyla bakarak onu izledi ve başını salladı:

- Sana demiştim ahbab, bu kız kafadan! Gördün değil mi, güç bela kazandığı parayı nasıl harcıyor! Üstelik bende para olduğunu, bu paranın havadan geldiğini bilir; çünkü kumarda kazamp da eve zilzurna sarhoş döndüğü zamanlar babamdan çalarım.

- Bu senin bileceğin iş dedim, ama ona durmadan kaçık , kafadan gibi sıfatlar yakıştırman canımı sıkıyor. Açması mert bir kız o, benim çok hoşuma gidiyor.

- Ondan hoşlanıyorsun demek! Peki ya ben?...

Gözlerini üstüme dikti, ne diyeceğini bilemeyen bir hali vardı, soma eğildi, yara bere içindeki dizlerini kaşdı.

Ambara koştum, en büyük uçurtmamı alıp geri döndüm, çünkü çok uygun bir rüzgâr çıkacağını seziyordum. Tam o sırada Nerrantsula yanımıza geldi, özenle saçlarını taramış, güzelce giyinmişti, onu hiç bu kadar güzel görmemiştim, buram buram leylak esansı kokuyordu. Bir tay gibi yerinde duramıyordu ama bakışları hep sert, tavrı ciddi.

Zavallı ben! Onun insamn aklını başından alan bu halini gördükçe uğrunda yalnız Epaminonda'yı değil, anamı babamı da öldürebilirdim. Rakibim de aynı şeyi yapardı sanıyorum, çünkü o da benim kadar kızı gözleriyle yiyordu. Nerrantsula büyük bir hayranlıkla:

- Bu koskoca şeyle nereye gidiyorsun Marco? diye sor-du bana.

Hemen göğsüm kabardı:

- Miyu'yla uçurtma kapıştırmaya .

- Miyu'yla!... Sahi mi? Cesaret edebilir misin?

- Evet, senin için... Epaminonda, Miyu'yu benden güçlü sandığımı söylüyor...

- Öyle sanıyorum, ama Miyu'nun uçurtmasını sen kaparsan...

E soma? diye bağırıldı öbürü taşkınlıkla.

- O benim bileceğim iş! diye kesip attı Nerrantsula.

Önünde ekilmeden bırakılmış oldukça büyük bir tarla bulunan Miyu'nun mahallesine doğru yola koyulduk. Yolda, Epaminonda bir koşu gidip kopillerine öğle yemeğinden soma peşimize takılmalarını söyledi.

Onun kısa yokluğundan yararlandım ve elini tutarak sevgilime:

- Yalnız beni sev Nerrantsula! dedim, yalnız benim ol!

Tombul parmaklarıyla beni tatlı tatlı okşadı:

- Kıskançlık etme Marco... diye yanıtladı, aptallık bu!... Miyu'yu alt etmeye bak, o zaman sarılıp, sımsıkı sarılıp öpeceğim seni.

Nerrantsula'nın beni yalnızca öpmesi için neden önce Miyu'yu alt etmem gerekiyordu, bir türlü anlayamıyordum.

Miyu ile iki ağabeyi yüzsüzlükleriyle ün salmıştı, hiçbir şeyden çekinmezlerdi. Onların mahallesine gelip uçurtmalarını kapmak, hakkıyla bile olsa, bir güzel dayak yemeye davetiye çıkarmaktı. Ne önemi var! Nerrantsula'nın zaferden soma söz verdiği gibi beni sarılıp öpmesi için bu tehlikeyi göze almaya değerdi. Ama bizim iki kişi birden kavgaya tutuşacağımızı ve başımıza neler geleceğini bildiğinden iyi yürekli sevgilimiz çimenlerin üstünde yemek yerken ikimize de birer avans vermeyi uygun gördü. Arkamızdan boynumuza sarıldı, şarabı fazla hızlı içtiğinden hafifçe esrik, hiç kötülük düşünmeden ikimizin de şakağına birer öpücük kondurdu. Elbette ikimiz de öbürünün öpülmesini gereksiz bulmuştuk ve surat astık. O bunun farkına vardı ve bize:

- Kızacak bir şey yok dedi! Aptallık etmeyin...

Epaminonda'mın gözlerinden:

- Birde kaçık olduğuna inanmıyorsun! dediğini okuyordum.

Neler düşündüğümüz Nerrantsula'nın umurunda de-

ğildi, elimden uçurtmayı aldı, havalandırmaya gitti. Paramparça etmesi olasıydı, buna karşın sesimi çıkarmadım.

Hiç de paramparça etmedi. Uçurtma bir çırpıda epeyce havaya yükselerek yirmi metrelik kuyruğuyla gökte süzölmeye başladı. Bütün işsiz güçsüzler kapılarının önüne fırladılar; Miyu'nun kendi mahallesinde ona meydan okumama heyecanlanmış, benim zızzır m (*) çıkardığı gürültüye hayran kalmışlardı.

Atılıp işi elime aldım. Uçurtma iyi çekiyordu yukarı! Hiç bel vermemişti ! Takla atması olanaksızdı, o halde kuyruk yeterliydi. Başı dümdüz duruyordu . Sağa sola hareket ettirmesi kolaydı. Tam sırasıydı! Hey Miyu! Uyuyor musun?

Derken Miyu da bülbülüyle ortaya çıktı! Havaya şöyle bir göz attı ve içi pek rahatlamamış gibi göründü bana. Bir velet gidip uçurtmayı yukarı tuttu .

- Bırak! diye bağırdı ona Miyu.

Çocuk bıraktı, Miyu hızla koşarak sicime asıldı, ama uçurtması havalanamayıp tıpkı inek pislği gibi yere düştü.

Üstünde yalnızca gömlek olan evli barklı bir adam kapısının önünden:

- Hapı yuttun Miyu! diye seslendi ona.

Benim zızzırın uğıltusu bütün mahalleyi öğle ykusundan uyandırmıştı. Kadınların, tam başlarının üstünde bir güneş gibi çakılı kalan uçurtmama bakmaktan boyunları tutulmuştu.

- Bu Marco diye bağıştı veletler, Yahudiler Sokağı'ndaki Marco!

(*) Rüzgârla titreşerek ses çıkaran kâğıt düzenek.

Üçüncü denemede üstünkörü onardığı zımbırtısını havalandırmayı başaran Miyu:

- Şimdi görür gününü diye karşılık verdi.

Soma hemen avlusuna girip kapıyı kapadı. Orada üç kişi bir olup sicime asılacaklardı.

- Büyükananı da yardıma çağır! diye bağırdı ona Epa-minonda. Haydi şimdi iş basma!

Hey gidi çocukluk hey!... Bu uçurtma öyküsü, tüm arından gelenler gibi, seni anımsayıp kendimden geçmek için yalnızca bahane ey çocukluğum! Seni yeniden yaşamak istiyorum, ihtiyacım var; çünkü artık ölüm yaklaşıyor, oysa dün, daha dün çocuktum ben!

Neden çocukluk ömrün son günlerine kadar sürmez? Neden insan birdenbire her konuda düşüncelere kapılır, küçük hesaplar yapar ve özellikle de akıllıca davranır? Sakınmak neye yarar? Kendimizi cimrilik ederek harcama-nın karşılığında elimize geçen ne?

Hafif bir sıyrık yüzünden tüylerimiz diken diken olur... Kaba bir sözden inciniriz... Biraz öfke, yeniden öfkeleninceye kadar kanımızı zehirler... Herhangi bir isteğimiz yerine gelmeyince alnımız hınçla kırışır... Ayrıca bin yıl bolluk içinde yaşamaya yetecek kadar bir şeyler biriktirmeye çabalarız, bu bir karabasadır!

Nerrantsula !... Nankör bir uğraşla gövdesi sertleşmiş iyi yürekli, el değmemiş, küçük kadın! Anlaşılmaz sevgili!... İlk aşkım benim, her sabah karşıma çıkardın, cıva gibi panldayıp oynayan suyla dolu kovalar olurdu elinde; insanlığın en tatlı sözcüğünü söylerken, *çocukluk* derken hep seni düşünüyorum!

Eğlencelerimizdeki ataklığın ne tehlikelere yol açacağı hiç aklına gelmezdi! O dangalak Epaminonda da hiç düşünmezdi bunu! Hatta ben bile!

Daha bir öpücüğün ne demek olduğunu bilmeden beni sımsıkı sarılıp öpeceğine söz vermiştin; can attığım bu öpücük karşılığında Miyu'yu, elinden gelse üçümüzün de karnını deşecek o serseriye küçük düşürmemi istiyordun.

Sen iki aşığı birden seviyordun Nerrantsula, onlarsa kenti ateşe verecek yerde somurtmakla yetiniyorlardı. Bizze gelince, özlemle beklenen henüz bilinmeyen bir şafağın güneşi gibi, sendeki kadınlığı belli belirsiz duyumsuyorduk.

Çocuktuk hepimiz, *küçük acı portakalım benim, dalları gür küçük turuncum.*

* * *

Sıra uçurtma kapıştırmada. Savaş.

Bir kere uçurtmalar arasındaki eşitsizlik açıkça benden yanaydı: Miyu'nun ipi bel vermişti, soma uçurtmasının başı çok yukarıdan bağlanmıştı, kuyruğu yetersizdi, kıvıldatması gücü ve takla atması olasıydı. Benimki çok güzel uçuyordu: iki yüz yirmi metre sicim - gökten avuçlarıma uzanan bir yatık doğru örneği - kopacak gibi gerilmişti; uçurtma, her bakımdan denetimim altında hiç kıpırdamadan yerinde duruyordu, çekişi çok güçlüydü, on kilo daha zayıf olsam beni havaya kaldırırdı. Öyle göğsüm kabarmıştı ki, her an ağırlığımdan kurtulup havalara yükselmeyi bekliyordum.

Bir pazar günü öğleden sonraydı. Tüm kapıların önüne insanlar yığılmıştı, soluk soluğaydılar. Çoğu bağıryordu:

- Bravo Marco!

- Öp ustanın elini, Miyu!

Bu görünüm karşısında kendinden geçen Nerrantsula kesin altma kaçırılmış olmalıydı.

Epaminonda'ya gelince, hindi gibi kabarmış, bir amiral gibi yiğit, buyruklar veriyor, olayı yönetiyordu. Miyu'nun kapısıyla benim aramda mekik dokuyor, rakiplerimizin başvurduğu hileleri gözleyip bana haber veriyordu:

- Kuşkun olmasın, üçü birden çekecekler ipi! Bizim ipi tam zamanında kesmek için de kopilin biri komşunun damına çıkmak üzere hazır bekliyor. Dikkatli ol!

Soma kendi kopil takımına dönerek sertçe seslendi:

- Hey Mavridis sen, Yerasimos sen de! Buraya! Bizim pantolonlara dikkat edin, patırtı koptuğunda dizimize düşecekler, o zaman kayıştan yakalayıp yukarı çekeceksiniz!

Güneş ortalığı kavuruyordu. Güneşle Nerrantsula arasında yüreğimin eridiğini duyumsadım. Sonunda saldırı narasını attım:

- Miyu! ikimiz teke tek, var mısınız?

- Ananın a.ı!

Kışnemeye benzer keskin bir çığlık havayı çınlattı, Nerrantsula'nın karşılık verdiğini işittim:

- Alçak!

Aynı anda bizim velet sürüsüyle birlikte koştu. Yaklaşma manevrasını çekerken onu gördüm; bizim bacaksızların yardımıyla yerde ne kadar taş varsa eline geleni topluyor, ceplerini, önlüğünü dolduruyordu. Hangi koşullarda geri çekileceğimizi Tann bilirdi ama, Nenantsolua geri çekilme yolumuz üstünde de şuraya buraya taş yığmaktan geri durmuyordu.

Miyu beceriksizliği yüzünden kurduğum tuzağa dü-
şünce, çekişme kısa sürdü: Hiç çekinmeden benim sicimi
onun ipinin üstünden geçirdim, rakipten ani bir darbe ye-
mek için en iyi konum budur. Benimkinden daha büyük,
dolayısıyla daha ağır çeken uçurtmasının ağırlığına güve-
nen Miyu, benimkinin takla atacağını umarak kudurmuş-
casma ipi çekmeye koyuldu. Benimkinin bel vermedi-
ğini unutmuştu herif: İpi gerdirip çelik gibi sert yapmak
benim elimdeydi.

O çekti. Beri bıraktım. Güçlüce çekti ve ipimde bir
kambur oluşturdu. Ben ipi salmayı sürdürdüm ama Mi-
yu'nun üste geldiğini görür görmez onu çatala aldım.

- Çekelim Epaminonda! Çekelim Allah kahretsin, o
ipi salmadan biz çekelim!

Yaptığım kurnazlığın farkına vardı, ipi salmak istedi,
ama iş işten geçmişti, uçurtmasını kıstırmıştım .

Kalabalık bağıırıyordu:

- İş işten geçti Miyu! Kıstırdılar seni!

- Buna takla derler! Senin bülbül dönüp kuyruğu-
nu öpecek !

Gerçekten de sıkıca çatala alınınca Miyu'nun uçurt-
ması dengiyi yitirip kuyruğuna dolandı, takla atmaya baş-
ladı; yırtılmış, paçavraya dönmüştü.

Şimdi yalnızca ipi çekmek kalıyordu. Uçurtma tekrar
doğrulacak diye korkmaya gerek yoktu.

Uçurtmaların ikisi de bitişik damın tam üzerindeydi;
o sırada kiremitlerin üstünde bir velet - zavallıcık! - belir-
di; elinde bıçak, indireceğim sıra uçurtmamın ipini kes-
meye hazırlanıyordu.

Ama boşuna mı Nerrantsula adında bir sevgilimiz

vardı bizim? Bir taş attığı gibi velet başından yaralandı, damdan aşağı yuvarlandı.

- Çekelim Epamimonda!

- Çekelim Marco!

- Çekelim Nerrantsula!

Biz ipi çekerken kalabalık bizimle birlikte bağırıyor, dizlerimize düşen pantolonları veletler güç bela tutuyorlardı.

Güm!... Müthiş bir gürültü! Kapı kadar büyük iki uçurtma güzel yeni kiremitlerle kaplı dama düşüyor ve önlerine gelen bütün kiremitleri sürükleyip götürüyor, bizim çekmemize dayanamayan Miyu'nun sicimi yerden yaklaşık otuz metre yüksekte kopuyor, uçurtmalıktan çıkmış biçimsiz bir yığın, sicimler, kuyruklar kollarımıza düşüyor.

- Kaçalım! Kaçalım!

- Kendinizi kollayın, diye bağırdı biri, bıçakla kovalıyorlar sizi!

- Miyu! Miyu! diye haykırdı bir kadın, çocukça şeyler yüzünden adam mı öldüreceksin?

Arkaya çabucak bir göz atınca ne berbat durumda olduğumuzu anladım.

Elimizdeki ganimet bizi sıkıntıya sokmuştu, Epamimonda ile ben hiçbir şey yapamazdık. O sıra dışarı fırlamış gözlerle üstümüze atılan üç hayduta Nerrantsula'mn tek başına meydan okuduğunu gördüm.

Sol eliyle fırlattığı taşları bizi kovalayanların üstüne dolu gibi yağdınyordu. Bizim veletlerin de desteğiyle hızla atılan taşlar hedefi bulunca daha bir dakika olmadan üç düşmanın kafası yanıldı! Ama kan revan içinde kalmalarına karşın, bizimle göğüs göğüse gelmek amacıyla bu taş

yağmuru altında geçecek bir boşluk yakalamakta direndiler. Öyle olsaydı canımıza okurlardı, çünkü onlar neredeyse koca adamlardı.

Yaman sevgilimiz işte bunu kahramanca önledi, inanılmaz bir soğukkanlılıkla yavaş yavaş geri çekilerek yağdırdığı taşlarla ağır yaralanan üç serserinin bir kuyu başında durup yaralarını yıkamaya koyulmasını bekledi.

O zaman biz tabanları yağlayıp tüydük ve Kalimeracılar Sokağı'nı tuttuk; orada bizi kahramanlar gibi karşıladılar.

- Yaşasın! Bravo Nerrantsula! Bravo Marco! Bravo Epaminonda!

Ganimet aldığımız uçurtmayı Epaminonda taşıyordu, Nerrantsula ikimizin ortasındaydı, savaşçı kopil takımı peşimiz sıra geliyordu; sokağa girerken hep bir ağızdan söylemeye başladık:

*Deniz kıyısında, kumsalda,
Nerrantsula fundoti!*

Evet, Nerrantsula fundoti, ama elinde bir kırık kiremit, damı göçen evin sahibi buradaydı ve yanında babam vardı. Yalanan adamın ağzından oğlunun marifetlerini duyusun diye Epaminonda'nın babasını da çağırdılar. Üçü de aynı anda konuşuyor, bağıırıyor, öfkeden köpürüyordu; birbirlerinin boğazına sarılmaya hazırdılar. Sonunda adamın zararı iyi kötü karşılandı.

Tembel eşekler gibi bir güzel azar işitmiştik; akşam olunca yeniden coştuk, hem Rumluk hem Latinlik kayınıyordu bu coşkuda, ellerimizde karpuz-fenerler şarkılar söyleyerek tören geçidi yapar gibi yürümeye koyulduk; Nerrantsula şaşkınlıkla kendinden geçmiş çılgınca hendeğin üstünden atlayıp duruyordu, kâh birini, kâh ötekini ateşle öperek gönlünü kırdığı iki sevgilisi o zafer akşamından soma birbirlerine kıyasıya düşman kesildi.

Ama Nerrantsula hiçbir şey görmüyor, hiçbir şeyin farkına varmıyordu. Yazgısının çağırısına kapılarak iki rakibi kendi hallerine bıraktı ve hendeğin bir yanından ötekine atlaya atlaya karanlığa karıştı, hep aynı nakaratı yine liyordu:

Nerrantsula fundoi!

Nerrantsula fundoti!

Uçurtmam sırtımda, bir kez daha tek başıma ve üzüntü içinde bu mutsuzluk getiren yerden ayrılırken Epaminonda ağzında bir sigara, kapısının önünde durmuş ardımdan bağıırıyordu:

- İşe daha yeni başlıyoruz Marco! Yakında yine var! Ama uçurtma işi değil ha, başka işler!

Çocukluk! İnsanı hüzünlendiren o tatlı çocukluk!...

* *

Büyük Tuna'nın çocukları olduğumuzdan hepimizin balık gibi yüzdüğünü söylemeye gerek yok. Bu da yine

tatlı anılarla, ışıkla, sonsuzlukla, acıyla dolu bir başka güzel öykü.

Hey gidi deli dolu yaşamak! Hey gidi gönlümüzdeki bahannTunası!

Hepimiz yüzerdik, ama ne yüzmek! Tuna'da Kata-gatz'la Geçit arasını yüzerek geçmeyi denemeyecek kadar ödlele biri Ibrail'deki çocuklar arasında var mıydı acaba? Oysa az buz iş değildi karşıya yüzmek!

Bilinen beş tarzda, köpekleme, kurbağalama, sırtüstü, serbest kulaç ve makaslama yüzerek ırmağı geçmek, karşı kıyının balçığına ayağım değdirip hemen gerisin geri dönmek herkesin harcı değildi! Bunu başarmaya herkes, daha çok da bütün küçükler can atardı. İşte bu yüzden her mevsim büyük Tuna'nın uzayıp giden acımasız kollan, tutkuyla kendini sulara bırakan küçük gövdeleri, zavallı küçüklerin gövdelerim sarardı,

Aralannda her türlü olurdu: Sıskası, şişkosu, sarısı, esmeri, karası. Uzun kirpikli iri gözleri bir daha hiç açılmayacaktı; güneşi, ışığı, katı yürekli Tuna'yı, duyar-sız yazgının seçtiği bir yol ağzında içleri titreyerek kendilerini bekleyen güzel sevgililerini bir daha hiç görme-yeceklerdi.

Mısırunuyla ve ateşli isteklerle beslenmiş bu gövdeleri, bazen daha soğumadan, bazen de morarmış, kerevitlerce parçalanmış olarak ırmaktan çıkanlardı. Çaresizlikten yüzü kınışmış bir ana, sarhoş kocasının dayacağından pestili çıkmış bir bacı, Tuna'ya olan aşkım kanıtlann en büyüğüyle ortaya koymuş yavrunun küçük cesedini kolla-nyla sanp ısıtmak için her zaman ırmak kıyısında bekle-sirlerdi.

, Bazen bir velet ucuz kurtulur, arkadaşları hatta en büyük düşmanları bile sevinçten uçardı. Üçüncü kez sü yüzüne çıktığında onu saçlarından yakalar, bir bohça gibi koltuklarına alıp kıyıya götürürlerdi. Orada bir delikanlı onu ayak bileklerinden yakalar, hemen baş aşağı tutar, yuttuğu su ağzından burnundan dışarı boşahncaya kadar beklerdi. Yaşama dönen çocuk hep aym soruyu sorardı:

- Neredeyim ben? Ne oldu bana?

- Az kalsın Tuna'yı geçiyordun! diye yanıt verirlerdi.

Evet hepimiz yüzerdik. Yaşamımızın bir bölümü su da geçirdi; erkeklerle çocuklar bir yanda, kadınlarla kızlar yüz adım kadar ötemizde. Yalnızca Nerrantsula erkek çocukların arasına karışmaya, onlarla birlikte yüzmeye cesaret ederdi. Kadınlarla kızları sevmezdi.

Epaminonda ile aramızı bulmaya epeyce uğraştıktan sonra, eylül başlarında güzel bir gün bir söğütün gölgesinde otururken yanıma geldi:

- Epaminonda ırmağı geçmede seni gidiş dönüş bir yarışa çağırırsa kabul etme dedi. O becerir ama sen boğulsun. O da bunu istiyor zaten.

Hiç yanıt vermedim, çünkü aslında, onun için ölmeye hazır olduğumu kendisine kanıtlamak düşüncesi hoşuma gitmişti.

Anlamış mıydı acaba? Bir şey diyemem. Her ne olursa olsun bana sevgi duyduğu besbelliydi; gelip bu kadar açıkça beni uyardığına göre ötekinin kafasından kesin sinesice birşeyler geçiyordu.

Epaminonda başbaşa konuştuğumuzu gördü ve gelip beni kararsızlıktan kurtardı. Doğrudan önüme çıktı, çektiği acıdan yıpranmıştı, solmuştu:

- Biliyorsun Marco, dedi, Nerrantsula'nın yanında ikimizden biri fazla. Seçme hakkını Tuna'ya verelim istersen.

- Derhal Epaminonda. Ben de senin gibi düşünüyorum.

Nerrantsula başım eğdi ve kuşkusuz bir daha büyükler gibi hiç öpemeyeceğim o güzelim dudaklarım ısırıldı.

- Ben de sizinle geliyorum! dedi bize kötü kötü bakarak.

Bu bir buyruktu. Sessizce kabullendik. Hemen boynuna sarılarak büyükler gibi öptüm onu. Bu yakıcı öpüşmenin izi hiç silinmedi, soma suya dalıp gözden kayboldum:

Dönüşte boğulacağımdan emindim. Onun için önce-leri sakindim. Küçük de olsa yaşama ümidini koruduğu sürece insan sakın kalır.

Benim dalgalar arasında yitmenden soma Nerrantsula ile Epaminonda arasmda neler geçtiğini hiçbir zaman öğrenemedim. Suyun yüzüne çıkarken birkaç metre arkamda Epaminonda'nın yüzdüğünü gördüm, ama aynı anda gördüğüm bir başka şey daha oldu: Nerrantsula'yı ayımsadım, bir veledin elinden domuz sidik torbasmdan yapılmış yüzme kesesi alıyordu. Keseyi çabucak söndürmüş, fanilasının altına saklamıştı. Az soma uyum içinde, ırmağın ayna gibi parılayan yüzeyinde kaymaya başladık.

Gören olsa, gezip eğlenpiye çıkmış üç yakın arkadaş derdi. Oysa bir ölüm kalım sorunuuydu. Bunu düşününce gülmekten kendimi alamadım.

Gülünmeyecek gibi değildi ki...

Boğulacağımdan kuşku duymayan Epaminonda bir cellat kadar ciddiydi. Cehennem azabından korktuğu için

dehşete kapıldığını sonradan öğrendim; yani beni öldürürse bunun cezasını öbür dünyada sonsuza dek yanmakla ödeyecekti. O yüzden, beni ortadan kaldırmak isteğiyle cennette uygun bir yer bulma kaygısı arasında trajik biçimde bocalayan Epaminonda, sanki kaynar suyun içindeymiş gibi yüzüyordu. Bir fiçı gibi sağa sola dönüyor, durmadan yüzme biçimini değiştiriyor, umutsuzca gözlerini göğe diyor, sövüp sayıyordu. Onun bu halinden hiçbir şey anlamıyordum.

Nerrantsula'mn da ne yapmak istediğini anlamıyordum. Bir atletinkini andıran kol ve bacaklarını kullanarak sırtüstü yüzerken bizden hızlı ilerliyor, attığı uzun kulaçlarla bizi geride bırakıyordu. Ama soma birdenbire duruyor, Epaminonda'nın kendisini geçmesini bekliyordu; ardından ben yaklaştığımda kaş göz ediyor, bana gizlice elindeki sönük yüzme kesesini gösteriyordu.

O, kaş göz işaretleriyle beni yüreklendirmek isterken ben, Epaminonda'yla boy ölçüşmeyi kabul ettiğim ve kendimi ölüm tehlikesine attığım için beni payladığını sanıyordum. Sanki: *Yazık boğulup gideceksin, ama sana söylemiştim* der gibiydi. Ben de onu şaşkına döndüren bir başka yüz işaretiyle yanıt veriyordum: *Öleceksem öleyim de, sen de ötekine kal!*

Aslında bana yüzme kesesini göstermek istediğini doğrusu hiç aklımdan geçirmedi.

Bunun ardından çaprazlamasına yüzerek Geçit önlerine vardık, ayağımızı Dobruca toprağına değdirdik ve hemen dönüş yolunu tuttuk; yine suyun akış yönüne çapraz yüzüyorduk.

Şimdi iş değişmişti, çünkü gücüm tükenmek üzereydi ve ölüm bana korkunç yüzünü çok yakından göstermişti, insanın birine sevdalıykenölmesi acı, yürek paralayıcı!

Tuna'nın bütün suyuna karşın, Nerrantsula'dan kopardığım öpücüğün, seve seve verdiği o öpücüğün dudaklarımı yakışım hâlâ duyumsuyordum. Yok hayır! Şimdi ölmek istemiyordum artık! O öpüşlerden tatmak istiyordum daha! Ama Katagatz kıyısı gittikçe uzaklaşıyordu sanki! Gözlerim bulanıyor, kıyayı güçlükle seçiyordum.

Bacaklarım, kollarım kurşun gibiydi. Dinlene dinlene sırtüstü yüzecek gücüm bile yoktu. Geçtiğimiz akıntılar arasındaki farkı artık duyumsamıyordum. Yüreğim gitgide daha hızlı çarpıyordu. Kulaklarım uğulduyordu. Ve Katagatz kıyısı hep biraz daha uzaklaşıyordu! Ah Epaminonda ah! Benim Nerrantsulamla sen evleneceksin. Biliyordum zaten! Ama sevgilim nerede, hiç değilse son bir kez göreyim.

Mavi gökyüzü dönüyor, sağa sola kayıyor, Tuna'nın sulan sanki göğe yükseliyordu. Yarı belinden yukansı süyun dışında Epaminonda'nın kaçtığını gördüm hayal meyal.

Ve birdenbire Nenantsula'nın beni kollanna aldığını duyumsuyorum, soma, o da nesi? Yüzme kesesi, üstelik şişirilmiş, iyice şişirilmiş büyük bir yüzme kesesi göbeğimin altından beni yukan itiyor!

Nasıl rahatladım ama! Nasıl sevindim! Evet, kurtulmuştum, Nenantsulabeni kurtarmıştı/Kaş göz etmesinin, yüzme kesesini göstermesinin ne demeye geldiğini şimdi anlıyordum. Onu şişirmeyi nasıl becermişti acaba? Epaminonda neden kaçıyordu peki?

- Ayakların yere değince suyun içinde patlat bunu,-hi-
le yaptığımızı anlamasın.

Bunları söyler söylemez Nerrantsula da kaçmaya başladı. Tam o anda üstüne doğru gelen bir sandala Epaminonda'nın seslendiğini işittik:

- Hey Barkacı! Kayıkçı!... Orada bir arkadaş boğuluyor! Çabuk yetiş! Kurtar onu!

Şakacı yunuslar Körfeze giren gemilerin önü sıra nasıl çocuklar gibi oynaya sıçraya giderse, Epaminonda'nın yardım istediğini işiten Nerantsoula da ölümü yendiği için sevincinden öyle oynamaya başladı.

Ellerini çırparak suyu makasladı, büyük balıkların sıçramasını yansılayarak ileri atıldı, taklalar attı, soluğu tıkanıncaya kadar suyun dibinde kaldı, haykırdı, düdüğü gibi ıslık çaldı.

Dinlenmişim, sevinçten uçuyordum, yüzme kesesini patlattım, yardımına gelen kayıkçıya nanik yaparak kıyıya doğru atıldım.

Epaminonda gerçekten şaşmış kalmıştı. Bir kez daha rakip olarak ayrıldık; bu arada ikimizi de eken hınzır sevgili atlaya sıçraya giysilerine koşuyor ve nakaratını yine liyordu:

Nerrantsula fundoti!

Nerrantsula fundoti!

* * *

Eylülün ilk haftası güz böğürtlenleri haftasıdır; bütün yiğit İbrail çocukları, deltanın uçsuz bucaksız bataklıklarında böğürtlen toplamak için uzaklara, çok uzaklara, Korotichka'ya doğru giderler; buraları cömert Tuna'mn ege-

menliğini yürüttüğü topraklardır. Böğürtlenleri bulmak güçtür, çünkü Yaradan, insanların aptalca ardına düştüğü eşsiz yemişleri, bitkilerin, ağaçların en sık olduğu yerlerde yaşayan ürkek bataklık sakinlerinin yiyeceğini unutmamış, onları kötü yürekli insanlardan gizlemiştir. Ama çocuk yaşamın değerini bilmez, açgözlüdür, hiçbir şeyi elinden kurtarmanın olanağı yoktur. Çocuğun işlediği tüm günahları Tanrı bağışlar.

Bazen de bağışlamıyacağı tutar ve kıyasıya cezalandırır.

Boğulup gitmem için ırmakta yüzdüğümüzün ertesi günü, dizlerine koyduğum başımı elleriyle okşarken Nerantsula kulağıma fısıldadı:

- Dinle... Marco., bakne diyeceğim., huysuzluk etme. Epaminonda...

- Yeter Allahım seversen! Marco'yu okşarken Epaminonda'dan, Epaminonda'yı okşarken Marco'dan söz etmesen olmaz mı? Bir ipte iki cambaz oynamaz!

İçimdeki öfkeyi yüzüne haykırmak için birdenbire doğrulmuştum, ama o yavaşça beni saçlarımdan yakaladı ve başımı yine dizlerine koydu:

- ... Bırak şu ipi, cambazı Marco, bırak, beni dinle!... Epaminonda seni alçakça öldürmek istediği için iç acısıyla kıvranıyor.

- ... *Bern yiğitçe* mi öldürmek istiyor şimdi? Çok güzel doğrusu, bayıldım bu işe!

Bizi Korotichka'ya götürmek istiyor şimdi, tilkilerin, kurtların, *nagâtzanın* böğürtlenlerinden yiyelim diye. Bilirsin, benim gözlerim gibi iri iri, kara böğürtlen-

ler!... Buğulu buğulu., tatlı mı tatlı., bak., işte., tam., tam., böyle!...

Beni büyükler gibi öptü, soma çok çabuk karşılık - vermemi önlemek için kâh bir gözünü, kâh öbür gözünü hafifçe dudaklarıma bastırdı; uzun kirpiklerini kırıştırtıyor, kirpikler dudaklarıma değdikçe yüreğim duracakmış gibi oluyordu.

Tek sözcük edemedim. Altında oturduğumuz yaşlı dut ağacından düşen bir yaprağı alıp öptükten soma ağzımın üstüne koydu ve yaprağın üstüne çaprazlamasına ellerini dayayarak konuşmayı sürdürdü:

Olmaz demek yok! Yaban hayvanlarının yediği şu böğürtlenlerden yemek istiyorum, üstelik deliler gibi... Bilirsin, içinden gelen isteği doyurmamak insana çok zarar da verebilir, çünkü istek bizden kaynaklanmaz. Dinle bak, hep anlatırlar bunu: Türkler zamanında , kötü yürekli bir paşanın uşakları efendilerine gümüş tepside üzüm götürüyorlarmış, gebe bir kadın da o güzelim salkımların birinden bir üzüm tanesi koparmış. Öfkeden deliye dönen paşa zavallı kadını tutup getirmelerim buyurmuş, gelince kadının karnını yardırmış, o zaman üzümün çocuğun ağzında olduğunu görmüşler. O günden sona paşalar kadınlar ne isterse yerine getirmelerini öğütlemiş erkeklere, çünkü bu bizden kaynaklanmıyor, işte böyle! Gerçi ben henüz *kadın* değilim ama, ne fark eder, benimkisi de aynı şey. Söylesene Marco, bu da aşağı yukarı aynı şey, öyle değil mi?

Soma iyi biriysen, Epaminonda'mn da bir şeyler yapabileceğini kanıtlamasına izin vermelisin. O kendini aşağılanmış duyumsuyor ve ne yaman bir karavela kaptanı olduğunu bize göstermek istiyor. Onların yelkenli kayığıyla

hepimiz tam takım gideceğiz. Kaptanlığı o yapacak ve bizi hayrete düşürecek. Tamam mı? Kıskançlık etmeyeceksin!

Her ne kadar bu paylaşmadan acı biçimde bıkmış usanmış olsam da böğürtlen toplamaya gittim. Zavallı Epaminonda benim kadar acınacak durumdaydı, kötü çocuk olmadığı konusunda bana güven verdi. Bunu biliyordum. Yine de tokalaşmamız pek sıcak olmadı.

Ve onun kayığına bindik, bu her yandan su alan köhne bir tekneydi. Hiç durmadan suyu boşaltmak zorundaydık. Bu işi özellikle amiral Epaminonda'nın kurmay takımını oluşturan yedi velet yapıyordu; bakımsız, yüzügözü kir içinde, üstü başı perişan yedi yiğitti onlar. Pantolonlarındaki lombozlardan donanmanın tüm serveti görülüyordu, ama çocukların katlanamadığı tek mutsuzluk okula gitmektir. Tann'ya şükür Tuna onları bu yıldırdan kurtarıyordu; kendilerine İsa'nın bağışlayıcılığı miras kalmış bizim miçolar, suyun üstünde tıpkı İsa gibi yürüyebilirlerdi.

Nerrantsula sevinçten çılgına dönmüştü. Yazın ortasında boşanan sağanaktan soma olduğu gibi, tatlı bir hava vardı, her şey gezintimizin çok güzel geçeceğini gösteriyordu. Herkes yerindeydi, ama Nerrantsula hendeğin üstünden atladığı gibi kayığın burnundan kıkına, kıkından burnuna sıçrayıp duruyor, avaz avaz bağıriyordu:

Nerrantsula fundoti!

Nerrantsula fundoti!

- Gemimi batıracaksın! diyordu ona Epaminonda pupa yelken yol alırken.

Bir gemiye komuta ettiğine inancı tam, dürbünü olmadığına ise üzgündü; (yalnızca bir direğimiz olduğu için Epaminonda düşlediği) mizana direği gibi arkada dimdik duruyor, elini gözüne siper ederek dikkatle ufka bakıp ciddi bir tavırla dümencisini uyarıyordu:

- Dikkat, Papayani! Şu mavnalar üstümüze geliyor! Az sola kır! Bindirirsek başımız derde girer!

- Başımız derde mi girer? , kiminle? diye sordu sevgilimiz hınzırca. Mavnalar kayığını paramparça edebilir, onu söylemek istiyorsun herhalde.

İtojaritsula yolculuk boyunca Epaminonda'yı hep -böyle iğneleyip durdu, ama o bir deniz kurdu olduğu için bunlar ona vız geliyordu. Epaminonda içtendi, inançlıydı, yiğitti; uzak yurdunun onuru için özveride bulunmaya hazırды, bir gün yurduna ettiği hizmetlerle ünleneceğini umuyordu. Kendisini için için yakan erken uyanmış tutkuların ateşinden çökmüş yüzü, bir görev yerine getirmek söz konusu olduğunda derhal kararlı bir anlatıma bürünüyordu. İrmakta çok sık raslanan sarhoşlarla dolu o teknelerden hiçbirinin alışıl gelmiş kışkırtmalarla üstümüze gelmemesi bizim için çok iyi oldu; yoksa Epaminonda bir deniz savaşma girmeyi hemen kabul ederdi. Gemisinin kötü durumu konusunda kendisine biraz takılacak olsak, su alıyorsa Tuna'nın suçu diye yanıtlayabilirdi.

Fırsat bulsa, Epaminonda usta bir gemici olurdu, hiç kuşku yok. Ah, kör talih ah! Niçin hep gönlü zenginlerin belini bükersin?

Bataklıkların yerlerini çok iyi bilen Epaminonda, dağların kestirme yollarına denk düşen deltadaki doğal kanallardan bizi ustaca geçirdi. Bize hem Don Kışot'u, hem

Sanşo Pansa'yı oynadı biraz; kan ter içinde kaldı, çabaladı didindi, açması bir salkımsöğütü yenilmez düşmanlardan biri sayıp kürekle vura vura dallarını kırdı; sazların, çalıkların en sık olduğu bazı yerlerden geçerken insanlara saldıran, hatta bir defasında ona da saldırmış kurtlan anlatarak bizi ürküttü; bu tehlike yüzünden koca bıçağı elinden hiç bırakmadığım, inşam duygulandıran önlemleri bizim canımızı korumak için aldığını söyledi; ama aynı zamanda çamura saplanacağımız bütün bölgeleri, yolu şaşıracağımız bütün noktaları sezip oralara-girmemizi önleyerek sağduyusunu kanıtlamayı bildi; bunlar eiTustakayıkçıların da başına gelir, hatta bu yüzden çoğu kez en şerTafe. kadaşların eğlenceleri gözyaşlarıyla, sövgülerle son bulmuştur.

Güneş doğduktan epey soma yola çıkmıştık, Epaminonda daha öğle olmadan alkışlar arasında demir attı.

Ve şenlik başladı...

Şenlik... Tanm bizi sen koru, çünkü karaya ayak basar basmaz Nenantsula güle oynaya günümüzü zehir etmekten geri durmadı: Yiğitliğini ödüllendirmek için gözümün önünde Epaminoda'yı öptü; gönlüm kalmasın diye tuttu Epaminoda'nın gözü önünde beni öptü, böylece ikimizin de keyfim kaçırıldı.

- Ah more Marco diye bağırıldı zavallı amiral; bu dert sürüp gitmez böyle! Ölüyorum ben ölüyorum!

Nenantsula, kırdığı pota kendi de şaşmış, saf saf yüzümüze baktı:

- iyi ama., neden kıızıyorsunuz?... Ben doğrusunu yaptım...

- En doğrusunu yaptın, Narrantsi-m»; en doğrusunu, ama benim içim yandı! diye köpürdü Epaminonda.

Ve başını ellerine alıp makilerin arasında gözden yit-ti. Bir başka yana doğru da ben kaçıp gittim. Yedi velet uzaklardaydı zaten, böğürtlen toplamaya gitmişlerdi.

Nerrantsula ikimizin peşinden de gelmedi, ama çok geçmeden uzaklarda sesini işittim, ağzı yemiş dolu, bağıra bağıra şarkı söylüyordu:

Nerrantsula fundoti!

Nerrantsula fundoti!

Binlerce kilometre kareyi bulan bir bataklık alanın tam ortasındaydık; kimsenin giremeyeceği çalılıklarla kap-lı, işlemek için insan elinin sonsuza değin uzanamayaca-ğı topraklarda. Tuna hem cömert, hem zorbadır; kabarıp taşıdığı devrelerde önüne geleni sürükleyip götüren sularıyla buraları sürekli tehdit eder. Burada gök, yeryüzü kadar yabanıl görünür, sessizlik ürkütür, sonsuzluk sevecen var-lıklara yaşam olanağı tanımaz. Kımıldayan bir yaprak, sal-lanan bir başak, havayı yırtan bir atmaca çıığı, yeryüzün-de pek önemli olmadığını duyurur insana. Gezegenimizin kendini bir şey sanan kralı ancak yara bere içinde kal-mak, bin bir sıkıntıya, zahmete katlanmak pahasına bura-lara girebilir. Burada sonsuzluğun tanrısı gibi havalarda sü-zülen akbabadan, vızıl vızıl kaynaşan binlerce sineğe ka-dar her şey yeryüzündeki güzelim yaşamı baltalayan insa-na haykırır:

- Bizim aramızda hükmün geçmez!

Nerrantsula'nın ezgiyle yinelediği nakarat sanki tunçtan bir kubbe altındaymışız gibi çınliyordu, hemen yanı başında böğürtlenleri gagalayan çulluk bile onun sesine hayran kalmıştı. Sevgili sesin çağrısına kapılıp sürükledim. Epaminonda da aynısını yapmıştı; az soma kocaman karpuzlarla dolu bir düzlüğün başladığı yerde ikimizin kafası da neredeyse aynı anda beliriverdi. Bizi görünce Nerrantsula ellerini çırptı ve ağzımızın burnumuzun böğürtlenle boyanmış olmasına güldürünün yalnızca parmakları kararmıştı.

Neşesi içimizi ısıttı, derdimizi unuttu. Birbirimizin haline bakınca Epaminonda ile ben de güldük. Sonra Nerrantsula bostancının kulübesini göstererek ellerimizden tuttuğu gibi bizi oraya sürükledi.

- Gidip bakalım kimmiş *şupepenar!*

Kulübede elli yaşlarında Dobrucalı yoksul bir karı koca vardı; yan Bulgar, yan çingeneydiler, üstleri başları dökülüyordu, geçimlerini sağlayan toprak kadar yabancılaşmışlardı. Bununla birlikte, çabuk yitmiş bir güzelliğin izlerini taşıyan kadın köpeği kovdu, yanımıza gelip karpuz isteyip istemediğimizi sordu:

- Çok güzel karpuzlarımız var, diye ekledi soma, meraklı gözlerle bizi süzerek.

Nerrantsula:

- Hayır! dedi, tıka basa böğürtlenle doldurduk karnımızı. Sağ ol.

- İyi öyleyse, diye sürdürdü kadın, şimdi güzelim, uzat elini de bir falma bakayım; el falında üstüme yoktur.

- Bak bakalım!

Falcı kadının Nerrantsula'nın eline göz atmasıyla çılgınlığı basması bir oldu:

- Vah yavrucak! Bir yasak aşkın meyvesisin sen, korkunç acılar çekeceksin, senin yazgın babanla aynı ulustan bir çocuğun yazgısına bağlı! Aman aman! Yüreğim sızlıyor!

Kadın sevdiğimiz kızın elini bıraktı ve kulübesine geri döndü, bu arada Nerrantsula bir dişi geyik gibi kaçıyordu.

Ona yetiştik ve ikimiz-bifağızdan sorduk:

- Baban hangj-urûstan?

- Beni-rahat bırakın, diye haykırdı sınırları iyice görünif^Babamı bilmiyorum! Söylemiştim size! Rahat bırakın beni!

Gidip bir söğütün gölgesine uzandı. Aptal aptal ardından gittik; hiç bu kadar hırçınlaşmamıştı, usulca yanma yaklaşırken haykırdı:

- Çekin arabanızı!... Sizin de, falcınızın da cehennem dibine kadar yolu var!

İşte *bizim* falımıza da bu çıkmıştı...

Epaminonda yere uzanıp uyudu. Ben de onun gibi yapmak istedim ama, *çekin arabanızı* sözü yüreğimi eziyordu. Hep gönül okşayan sözler söyleyen ağzı, sevecenlik dolu gözleri ilk kez böyle bayağı görünmüştü bana, yıldırım çarpmış gibiydim. *Çekin arabanızı*... O çok ince, o çok duygulu kız kenar mahalle dilberleri gibi bizi terslesin!... İnsanın gücüne gidiyordu!

Epaminonda'nın yanında oturmuş az önce ördüğüm küçük sepete iri böğürtlenleri yerleştiriyor, aşkın acılarını düşünüyordum; birden Nerrantsula'nın güzel ellerini gördüm, sihirli bir değnek dokunmuş gibi tüm acılarım silindi. Durdum, mutluluk içinde ona baktım: Arkamda çömel-

miş dizlerimin üstündeki dikenli dallardan böğürtlenleri koparıyor, sevinçten tatulup kalan sol elimdeki sepete onları özenle yerleştiriyordu. Bu arada kulağıma fısıldamaktan da geri durmuyordu:

- Benim için mi bu?... Marco... Bana mı bunlar?... Demek kızmadın bana?... Ne iyisin!... Seni çok seviyorum!... Bağışla beni, bağışla tamam mı!...

Soluğu yakıyordu beni. Kafam kazan gibiydi, kulağı-mı dudaklarına yapıştıffchn.

Epaminonda uyandı. Sırtüstüattığı yerden:

- Fırtına kopacak, dedi göğe bakarak.

Ve iki parmağını ağzına götürüp toplamnamızı için ısıklık çaldı. ^5?*?*

Ben de onun gibi sırtüstü yere uzandım; bu arada Nerrantsula elinde sepette aramıza girmişti, yaptıkları içimizdeki hıncın yine kabarması için pek uygun düşünüyordu: Böğürtlenleri alıp önce tek tek öpüyor, soma her seferinde nazaratı mırıldanarak onları bir benim ağzıma, bir Epaminonda'mn ağzına tıkıyordu:

Nerrantsula fundoti!

Nerrantsula fundoti!

Boğazımızdan geçen böğürtlen değil, ateş parçalarıydı, ama onun aklına hiçbir şey gelmiyor ve o saf saf sürdürüyordu.

Ansızın Epaminonda patladı:

-*Aman!... Nerrantsula!... Aman!...*

Gözdağı vererek doğruldu:

- inşallah bir fırtına çıkar da gün batmadan geberip gideriz!... Hoş ben zaten ölmüşüm!...

Fırtına çıksın diye Tanrıya yakarmaya hiç gerek yoktu. Geliyordu zaten. Epaminonda'mn, gerçekten fırtınaya Tuna'nın tam ortasındaiken turulmamazı istermiş gibi bir hali vardı, bunun için elinden geleni yapıyordu.

Tuna'nın kollarından Maçın'deydik, kayığımız müt-hiş bir hızla Geçit önlerinden geçerken kıyıda balıkçılar bağırdı bize:

- Tuna'ya girmeyin!... Sular kabardı! Kimse yardımınıza gelemez!

Sağır, kör ve acımasız olmuştu Epaminonda, dümen onun elindeydi. Ljcağığın burnunu İbraü'e çevirdi; bu arada söziiden çıkmayan tayfaları neredeyse büyük bir *jgafmia*. durmadan dinlenmeden su boşaltıyorlardı. Nerrantsula burunda oturmuş umursamazlık içinde olup bitenleri seyrediyordu. Kabardığı zaman bile Tuna'nın kendisini yök edemeyeceğini biliyordu. Çocuklar için tasalanmasına gelince, böyle şeytan bir kadının yüreğinde acıma-ya ne kadar yer olduğu bilinir mi? Zaten sorumluluk Epaminonda'daydı ve onun yiğitliği, veletleri öylesine kendinden geçiriyordu ki, tehlike arttıkça daha da coşuyor, avaz avaz bağıryorlardı:

- Yaşasın Yunanistan! Yaşasın Yunan donanması!

Ve durmadan su boşaltıyorlardı.

Ama ırmağın ortasına gelirken şiddetle esen bir yel açması tekneimizin içini suyla doldurunca apışıp kaldılar. Dümeni bırakan amiral komut verdi:

- Soyunun! Bir yandan kendi de soyunuyordu.

Buyruğunu henüz yerine getirmiştik ki, tekne sulara gömüldü. Nerrantsula, artık Yunan donanmasını düşünecek hali kalmayan veletlere seslendi:

- Elele verip sırtımızdan tutunun!

Kabaran dalganın içindeki kumlar bir an gözlerimizi köreltti, birbirimizi yitirdik, sonra yine bulduk ve iyice birbirimize sokulduk. Çocuklar önemsiz bir serüven yaşadıklarım sandıklarından dalga geçiyorlardı.

Ne çare ki, bir dakika soma sel gibi yağmur boşandı gökten, fırtınadan Tuna kudurmuş gibi akıyordu. İnsan burnunun ucunu göremiyordu. Hava kapkaranlıktı, yer gök su içindeydi.

Öteki iki gruptan ve tek başına yüzen veletten ayrı, elimden geldiğince çırpınırken iki küçük eşlikçimin birbirine sarılmış kollarım uzun süre sırtımda duyumsadım, soma ani bir kopma oldu ve., bir daha hiçbir şey duyurdum. Tek başıma kalmıştım.

Burğaçlardan başımı alabildiğim ölçüde sağı solukoldu, ama bilindiği gibi melekler ordusunun saflarında Tann'mn temiz ruhlara gereksinimi vardır; umutsuz bir kalabalığın bizi bağrına basmak için beklediği kıyıya vardığımız zaman, yedi küçükten üç yiğitin ruhu Tann'mn huzuruna doğru yola çıkmıştı bile.

Bunlar eylülün ilk haftasında olmuştu; o sıralarda İbrail' in yiğit çocukları güz böğürtlenlerini yemeye can atar. Böğürtlen toplamaya hepsi gider, ölmek akıllarının ucundan geçmez, ama bazen Tuna'dan çıkarırlar onları, ağızları burunları yabancı hayvanlar yesin diye yaratılmış o uğursuz böğürtlenlerden hâlâ kapkara.

* * *

Ölü yapraklar mevsimi güz... Yüreğim gibi hüznü ekim ayı... Ölü yaprakları ve hüznü kum bir rüzgâr önüne katmış bütün kentte dolaşmıyor,

Nenantsula biraz daha sıkı giyinmiş, omzunda sığı yine koşuşturup duruyor, ama kovalar cıvayla doluymuş iz-

lenimini uyandırmıyor artık, içlerinde güneşler titreşmiyor; gökyüzü bile kışlık giysilerine büründü,

- Bu kış kabak yiyeceğiz Marco, sobada kabak pişireceğim.

Öğleden somaki bütün boş zamanlarını hep Kalimeracılar Sokağı'na , bana ve köpeklerine ayırıyordu, köpekler büyümüş, güzelleşmiş ve hanımları gibi yeltekleşmişlerdi.

- Gel gör Marco, bak Leu benimle hendeğin üstünden nasıl atlıyor! Hendeğe dökme boru döşemeye başladılar, birbirlerine vidalıyorlar onları. Atlamak şimdi daha tehlikeliVÇünkü düştün mü, ölürsün. Ama ben hep atlıyorum! Gel gör...

Bitmez tükenmez gevezeliklerini dinliyor, köpekleri gibi beni de nazlamasmdan hoşlanıyordum, ama odamdan bir yere kıvıldamıyor, bizim avludan dışarı çıkmıyordum. Epaminonda'nın da beni görmeye geldiği yokta. Bu paylaşmadan ötürü ikimizin de gönlü yaralıydı. Kendi adıma, ne pahasına olursa olsun bu ışkencenin artık bitmesini istiyordum.

Ve bitti, ama kıskançlık ateşiyle içime doğanlardan çok daha acı bir biçimde.

Bir gün sokakta müthiş bir patırtı koptu; kadınlar, çocuklar, köpekler hep bir ağızdan bağıırıyordu, sanki bir felakete uğramışlardı.

Belediyenin adamları köpekleri toplayıp korkunç bir kafese tıkıyorlardı; halkın öfkesinden korusun diye yanlarına bir de polis almışlardı. Gözleri kin dolu, sarakayla gülen iki çingene deli gibi koşuyor, ellerindeki uzun sopaları uzatıp, ucundaki bakır halkayı sesi soluğu çıkmayan acınası hayvanların boynuna geçiliyorlardı. Böylece neredey-

se boğazlanıp leş gibi sürüklenen köpekler kafeste yığılı sürüye katılıyordu.

Bütün mahalle dışarı fırlamıştı; öfkeliydiler, çingenelerin yanında polis olmasına ve polisin, uyluğu üstünde sürekli oynayan gülünç bir kılıç taşımasına karşın, dövüşmeye hazırdılar. Herkes köpeğim çağırıyor, kollarına alıp hazine bulmuş gibi sarılarak oradan kaçırıyordu.

- Hey!... *Saka kız!*... Köpeklerini kolla! diye seslendi komşu kadınlar.

Ama Nerrantsula ortalıkta yoktu. Tulumbanın başındaydı kesin. Köpekleri kapattığı ambara koştum, Leu orada yoktu. Çingeneler gözden yitmişti (derisini yüzmek için) onu alıp götürmüşler miydi, tulumbanın orda mıydı, yoksa sürtüp duruyor muydu bilemezdim.

Şaşkına dönmüştüm. Ne yapacağımı kestiremiyordum, derken Nerrantsula göründü. Yalnızdı. Leu yanımda yoktu beklediğim gibi. Dolgun vücudunu uzaktan seçmiştim, bir elinde boş kovalar, öteki elinde sırık, işini bitirdiğinden hoşnut geliyordu, ama birden gözleri fal taşı gibi açıldı, bir bakışta çingenelerin az önce geçtiğini anladı, bana doğru koştı:

- Benim köpekler orada mı? diye bağırdı.

- Leu yok!

Çılgına döndü, fırtına gibi fırlayıp çingenelerin peşine düştü; yolda, insanın canını en çok yakan, ufalanıp ucu sivrilmiş keskin taşlardan topladı. Ben de ona eşlik ediyor, ceplerimi taşla dolduruyordum. Biliyordum, çingenelere pes dedirtmenin tek yolu, onları bir güzel taşa tutmaktı.

İçi köpek dolu bir kafesin geçtiğini görmüş insanların kılavuzluğuyla o iğrenç cenaze arabasına yetiştik, ama nerede? Hendeğiyle, Epaminondasıyla lanet olası Kali-

meracılar Sokağı'nda ; Epaminonda dışarıdaydı, Leu'yu kafesm içmae gömüştü, mze "bagnar.

- Leu kafeste!... Çingenelere hücum!

Taşlar yağmaya başladı!... Üçümüz de taş atıyorduk ama asıl Nerrantoula'nın sol eliyle fırlattığı taşlar hedefi buluyordu; çingeneler, arabacı, polis çok kötü yaralandılar, başlarından kanlar akarak kaçıp gittiler.

Kafesi devirdik. Bütün köpekler kaçtı. Destek alıp gelen polis, kucağımızda Leu'yla Epaminondaların ahırında saklandığımızı söyleyecek kimseyi bulamadı.

iki saat sonra fareler gibi dışarı çıktık.

Sokak ıssızdı... Günbatımı fırtına habercisiydi.. Pencere camları altın suyuna batırılmıştı sanki. Ağaçların dallarına hafifçe tutunan son güz yaprakları kana bulanmış gibiydi.

Hatta dipsiz bir mezar gibi karanlık hendeğe vuran altın şansı ışıktan hendeğin kenarları bakıra çalıyor, aşağı doğru düşendiğini insan kestirebiliyordu.

Nerrantsula büyülenmişcesine hendeğe bakıyordu, köpeğim göğsüne bastırılmıştı. Atlamamak için kendini güç tutuyordu sanki.

- Haydi! dedim, haydi bize gidelim!...

Ve her evin önündeki küçük eğreti köprülerin birinden hendeğin öbür yanına geçtim; ama o arkamdan gelmedi, Leu'yu yere bıraktı, Epaminonda'yı öptü, hendeğin üstünden atladı ve beni öptü:

Nerrantsula fundoti!

Soma yine Epaminonda'ya geri döndü; köpeği hep peşindeydi!

Netrantsula fundoti!

Ardında köpeği, hendeğin üzerinden hep daha hızlı bir o yana bir bu yana atlıyor, Epaminonda'yı öperken benim, beni öperken Epaminonda'nın yüreğine bir hançer saplanıyordu. Talihsiz rakibimin beti benzi atmıştı, kapısının önünde kımıldamadan duruyordu, dayanamayıp haykırdı:

- *Aman!... Aman!... Narrantsi-mu* \ Öldür beni daha iyi! Öldür beni!

Benden yana atladığını görür görmez yakalayıp sürükleye sürükleye eve götürüyüm diye bekliyordum, ama tam ileri atıldığı anda Leu eteğinin ucundan yakaladı: Kısa bir çılgılık; ve Nerrantsula hendeğin dibinde kayboldu.

O anda bayılmışım.

Bu kazadan somasını anımsarken olanları hep karıştırıyorum; üç gün boyunca ateşten kıvaranak sayıkladığım için düşünle gerçek birbirine karıştı.

Kadınların bağrıışmasını işittiğimi, fenerler, kımıldanan gölgeler gördüğümü anımsıyorum; sonra kapanmış iki göz, kıpkırmızı, kana bulanmış bir yüz, birbirine yapışmış saçlar ve bir yam dağılmış bir kafa kalmış aklımda. Bir arabayla o uğursuz hastaneye götürülen güzelim Nerrantsula bu haldeydi.

Bu bir acının sonuydu

... Ve bir başka acının, yıllarca süren, çok daha korkunç bir acının başlangıcı.

İKİNCİ BÖLÜM

Portakal limoonl Portakal limoonl... (Lanet olası kör talih!) Benim önden çekip Epaminonda'nın arkadan ittiği bir çekçek arabasıyla beş yıldır portakal limon satıyorduk.

Annemle babam ölmüştü... Epaminonda'nın da anesi babası ölmüştü... Onlardan kalanla rahatça yaşayabilecek durumda olmamıza karşın, İbrail'in bütün sokaklarını dolaşarak portakal limon satıyorduk; Nerrantsula'yı arıyorduk çünkü; iyileştiğinin ertesi günü bize bir allah-ısmarladık demeden, bir anı olsun bırakmadan hastaneden yok olmuştaki.

İki paraya portakal, bir paraya limoonl (Lanet olası kör talih!) yağmur çamur demeden., sıcak soğuk dinlemeden.. Gözlerimiz hep kapılarda, pencerelerdeydi; biri açılacak, Nerrantsula'nın sevimli yüzü karşımıza çıkacak diye bekliyorduk.

Beş yıl!...

Koca adamlar olmuştuk şimdi... ikimiz de iri yarıydık.. Esmerdik.. Sakalımız, bıyığımız biçimliydi, üstelik kötü de sayılmazdık. Ama nasıl bir baygınlık vardı bakışlarımızda! Dünyadan el etek çekmeye ant içtiğine pişman olmuş iki genç rahip gibiydik.

Portakal limoon! Portakal limoon!... (acınacak, acınacak durumdaydık!) Bütün yollarda, bütün sokaklarda, bütün caddelerde, aym noktalardan, aynı tozun çamurun içinden yüz kez geçmiştik. Bin kez aynı kapılara, aynı pencerelere dikmiştik gözlerimizi... Kapüanya, pencereleriy-le, sna sna uzayıp giden evler bıkkınlık veriyordu. Ve kadınlar, ve erkekler, ve insanlar içeri giriyorlar, dışarı çıkıyorlar, esniyorlardı...

Tüm bunların ortadan yitmesi umurumuzda olmazdı, çünkü biz yalnızca güzel Nerrantsulamızı arıyorduk!

İki paraya portakal, bir paraya limoon! Araba duruyor... Araba yine hareket ediyor... Ben önden çekiyorum. Epaminonda arkadan itiyor... Gün boyu ağzımızdan binlerce kez hep aynı boş sözler çıkıyor: Portakal! Limon! İki para! Bir para!

Nerrantsula bize hep bir perdenin arkasında gizleniyormuş gibi geldiğinden ikimiz bir ağızdan başlıyorduk:

*Deniz kıyısında, kumsalda,
Nerrantsula fundoti!
Bir bakire eteğini çalkardı suda,
Nerrantsula fundoti!*

Nerrantsula fundotil... Bunu işitip de yanıt vermeden durabilir misin? Dayanabilir misin?

-Aman, Marco, aman!... Ölüyorum ben! Çünkü, derdin ettiği yaman, ama dertsizin hali daha yaman. ()*

* * *

Evet, soyluların oturduğu, kamı tok insanların yürekleri gibi soğuk ve sakın semtlerden, fakir fukaranın otur-

(*) Roman atasözü.

duğu gürültülü patırtılı, pis, ama çok daha insancıl kenar mahallelere kadar bütün kenti baştan aşağı dolaşmışık; buraların insanları, *düğün gecesini kaçan nişanlılarını aramış gibi gözlerini pencerelere dikerek yanık yanık bağırarak bu iki satıcının gizine* daha bir ilgi duymaktaydı.

(Ah kenar mahallelerin değeri bilinmeyen halkı! İnsanın ruhundaki yıkımları senden başka kimse sezemez, çünkü yaşamın bütün yıkımlarına uğrayan bir tek sen varsın! ... Basma gelmedik kalmadığı için bütün boynu büküklerin acısını paylaşmasını bilirsin.)

Ellerimiz kurulu bir makine gibi portakalları, limonları verir, paralan alır. Bakmayız bile, aklımız başka yerlerde, hep başka yönlere kayar durmadan, bu arada piç-kurulan mallanımızı aşır, farkına varmayız.

Bir zamanlar uçurtma yüzünden bize hıncı besleyenlerin kinleri tümüyle yatışmıştı... Kimse bize taş atmıyordu... Kimse bize kızmıyordu... Tatlı ve üzgün bakışlı iki koyuna dönmüş, otomatlar gibi devinen iki dalgın insan olmuştuk. Genç kızların en utangaçları bile, altında dipdiri göğüsleri, gömlekle yanımıza sokulmaktan çekinmiyor, elleriyle sakallanımızı okşuyorlardı, ama boşunaydı: Hiçbiri Nenantsulamızın yerini tutamazdı!

- *Vre Marco!*
- *Vre Epaminonda!*

Her gece; yataklanmıza uzanır, karanlıkta anlayıp oflayarak dönüp dolaşıp aynı sorulan yinelerdik!

- Nasıl, nasıl olur da bizi böyle acımasızca bırakır gider?

- Nereye saklanabilir?

- Tanrım, o güzel Nerrantsulamız gönlünü kime verdi acaba?

- Evlenmiş olmasın? (Ah! *Aman!*)

- *Aman*, Nerrantsula!

- Nerrantsi! Nerrantso! Neredesin?

Canı çekilmiş kollarımız görünmeyen tavana, mutluluğumuzu, bizim mutluluğumuzu saklayan hüznü son-suzluğa doğru uzanırdı. .

Bizim mil Evet, kesinlikle: *İkimizin mutluluğu*, Epaminonda ile benim ortak mutluluğumuz, o *bizim* Nerrantsulamızdı!

Bir zamanlar üzücü, akıl karıştıran, nefret doğuran şeyleri istemiş olsak da, istediğimiz hiçbir şey kalmamıştı artık. Bugün, hatta uzun zamandan beri, Nerrantsula'mn yüreklerimizi de alıp götürerek ortadan yittiği günden beri, yalnızca o sert yüzlü, saflığı kösnü dolu sevgiliyi, hiç anlayamadığımız bir aşkla bizi seven dost-kadım istiyorduk.

O sevgi, o dost-kadın, o şaşkın yüz, o kösnü dolu saflık, tüm bunlar bizim mutluluğumuz içindi; o mutluluğun yerini hiçbir şey tutamazdı.

Ey erkekler! Dost olabilen kadım, eşlerin en iyisinden üstündür, oynaşın en kösnülüsünden daha yetkindir, onun dostluğu bir erkeğin diğerine göstereceği tüm dostluğu bin fersah geride bırakır; çünkü kadım, bizi besleyen, mutlandan toprak gibi karmaşık ve her bakımdan zengindir!

Ah Nerrantsulamızı bir bulsak ve ayaklarına kapamp ona deseydik ki:

- Gel dostum! Biz barış yaptık! Çıkar önlüğünü bize ver, gündüzleri ikona diye bakalım, geceleri yastık diye başımızı koyalım! Gündüzleri ermiş tasvirleri gibi öpeceğiz

onu! Geceleri kardeşçe yanağımızı yashyacağız, sessiz!
Çünkü barış yaptık biz! Önlüğünü ver bize!

* * *

Evet, ben önden çekiyordum. Epaminonda arkadan
itiyordu. Ve birlikte bağınıyorduk: *Portakal limoon!* (La-
net olsun! Ne durumlara düşmüştük!)

Böyle böyle bütün kenti, yüzlerce ama yüzlerce kez
bütün kenti dolaşmış, yalnızca bir sokağa, daha doğrusu o
sokağın bir kısmına hiç girmemiştik.

Oynaşı Tuna'yı kâh ateşli, kâh kösnülü bir gözle sey-
reden eti budu yerinde bir yosmadır Ibrail, öyle bir plana
göre kurulmuştur ki, belki yeryüzünde eşi yoktur. Tümüy-
le açılmış bir yelpazeyi andırır. Merkezi oluşturan çekir-
dekteki sekiz caddeyle iki bulvar, Tuna'yı baştan çı-
karmak istercesine kentin beline sarılmış gibidir; ama gü-
zel kadın rahatsız olmasın diye dört ayrı cadde, yelpaze-
deki ara şeritler gibi onlarla kesişerek bu on kolun coşku-
sunu kırar.

Irmaktan başlayıp, sürekli bir eğri çizerek yine ırma-
ğın ulaşan, sonlara doğru kapılarının numaralan altı yüzü
bulan bu uzun, bu bitmek bilmeyen on yolun her birinin
adı, dört caddeyle kesişmelerine karşın hep aynı kalır. A-
ma tekdüzelikten hoşlanmayan halk, kentin ana damarla-
nın sayılan dört caddenin ayırdığı bölümlere kendi mantığı-
na göre adlar vermiş, böylece ün salmış mahallelerimiz
oluşturmuş: Yahudi, Rum, Rus, Çingene mahalleleri...

Bunların arasında hiç ayak basmadığımız bir mahalle
vardı: *Birlik Sokağı'ma*. bir parçasını oluşturan *Çukur*. Yaz-
gının bir oyunu gibiydi bu adlar! Çünkü *Çukur Sokağı*, bu
Tuna limanının cinsel açlığını gençliğiyle doyuran bir ka-
dın için gerçek bir çukur olsa da, sokağın baştan sona aynı

kalan adı *Birlik*, tarihsel bir addır: Türkler zamanında kale kenti koruyan hendek eskiden buradaymış. İbraiFin yeni zamanlardaki genişlemesinden soma sokak - Birlik Sokağı - olan eski hendeğin adı *Strada Unirei* şimdi.

Neden acaba halkın belleğinde Çukur adı yalnızca soğanın geceleri kırmızı fenerlerin ışık saçtığı bu bölümü için yer etmiş? Çünkü, o devirden açık saçık bir şarkının açıldığı gibi:

*Çukur'da yavrum Çukurda,
Tekliği bastırınca girilen,
Erkeğiyle dişisiyle köpekler,
O biçim iş çevirirler...*

Çukur'da namuslu ev yok gibidir. Dişi köpeklerin istilasına uğrayan Çukur'da mal sahipleri giderek evlerini kesenin ağzım bolca açan çaçalara ve mamalara sattılar, çünkü iş çevirmek her türlü işin aynı utanmazlıkla çevrildiği çağdaş toplumda, öbür sanayilerle başabaş, güzel para getiriyordu.

Saygıdeğer bir aile de kalmamıştı. Anneler babalar, bu sokakta doğan erkek çocukların hepsinin daha çok erkenden arabuluculuğa başlamalarını üzüntüyle gözlüyordu. Kızlara gelince, namuslarıyla evlenseler bile, halleri ve konuşmaları dişi köpeklerden hiç farklı değildi; çünkü:

*Diana hamamlarından,
Ta Milona fabrikasına,
Duyulur yalnızca Stane'nin sesi:
Gel sevgilim! Al beni! A-ha!*

Diana hamamlarıyla Milona un fabrikası çukur'un Victoria ve Galatz Caddeleriyle kesiştiği keseleri oluştur-
maktaydı.

Çoğu zaman oradan geçer, arabayı orada durdurur oyalanırdık ama... Beynimiz, gözlerimiz, bütün duygula-
rımız Nerrantsula'nın bu cehennemde bulunabileceği gi-
bi ağza alınmaz bir düşünceye isyan ederdi. Hiçbir zaman,
ne Epaminonda, ne de ben, o iğrenç sözü ağzımızdan ı-
karmaya cesaret edebildik.

Sokağın iki başından birinde taş kesilmişsesine durur,
kapılarda itiişip kakışan, gelen geçene boğuk sesleriyle laf
atıp kolundan çeken, maskeli baloya gider gibi giyinmiş
salkım saçak kızları bir an seyrederdik. Ellerini birbirleri-
nin boynuna atmış sarhoş tüysüz oğlanlar, gözleri dışarı fir-
lamış, ceketlerini yerlerde sürükleyerek bağırıp ağırılar,
açması bir ingene de kemanını gıcırdatarak onları izler-
di. Kaşla gz arasında birinin karnını deşmek onlar için iş-
ten değildi.

Uzaktan bu bayağlıkları izler, soma birbirimizin te-
miz gözlerine bakardık; ve ağzımızı açmadan yolumuza gi-
derdik.

* * *

Ama bir gün - güzel bir ilkyaz günü! - portakalları-
mızla çukur'un önünden geçerken Tanrı'dan gelen bir işa-
retle olduğumuz yerde çakılıp kaldık, yolumuza devam
edemedik: Geçip gitmek elimizde değildi!

Akşam vaktiydi. Un fabrikasının önünden geçiyor-
duk, iyice kızışmış bir köpek sürüsü (erkeğiyle dişisiyle
gerçek bir köpek sürüsü) ukur'dan dışarı boşandı ve k-
pekler gelip bacaklarımıza ve arabaya dayandı. Aynı anda

insanlıktan çıkmış bir sesle Epaminonda'nın bağırdığını duydum:

. - Leu! LeuL.

İçimi ürperten bu çığlık üzerine iri, güçlü bir it, kulak tozuna vurulmuş gibi sürüden ayrıldı, yanımıza geldi, aceleyle pantolonlarımızı kokladı, soma çok gecikmeden yine tutkuyla öteki köpeklerin ardına düştü.

- *Aman, Marcol Aman*, Epaminonda! Bu o mu dersin? Acaba? Nasıl olur? Hangi evde?... Vay canma!

Portakalları, limonları bıraktığımız gibi köpeklerin arkasından dörtlüye koşmaya başladık, onlardan daha kudurmuş bir haldeydik, bazen aralarına karışıp cümbüşü bozuyorduk, hep birlikte Galatz Caddesi, Couza Bulvarı, Meryem Ana Kilisesi ve Carol Bulvanı'nın oluşturduğu adayı çepeçevre dönüp dururken meyhanecinin biri köpeklerin üstüne birkaç teneke su boca edince sürü dağıldı.

- Leu! Leu diye bağırdık biz o zaman.

Hayvan, ıslanmış tüylerini güzelce silkeledi, biraz yorulmuştu, yanımıza gelip daha bir dikkatle pantolonlarımızı kokladı, ama hiç sevinmedi, dalgın gibiydi, beş yıl öncesindeki küçüklük anılarını canlandırmaya belleği yetmemişti.

- Sahiden Leu mu bu?

Hiç emin değildik. Ne tüyleri, ne de bakışı bizim bildiğimiz Leu'ya benziyordu. (Kim bilir, belki köpek de bizim için aynı şeyleri düşünüyordu.) Ayrıca kendisini okşamamıza hiç aldırmamıştı, akli başka yerlerdeydi.

- Haydi gidip arabaya bakalım, köpeği soma izleriz, dedim arkadaşşıma.

Arabamız tansıksı biçimde hâlâ bıraktığımız yerde

duruyordu, ama içindeki üç yüz kadar portakal limondan yalnızca kırk kadar kalmıştı: Gelip geçenler, bunun bizim gibi kaçık satıcılar için hiç önem taşımadığını düşünmüşlerdi herhalde.

Portakalların, limonların gitmesi hiçbir şey değildi. O unutulmaz günün gecesi, sanki hiçbir zaman olmamış gibi arabamızın da ortadan yitmesi yine bir şey değildi. Çünkü Leu'yu izledikten sonra - Nerrantsulamızın Leusuydu, doğrudan hanımının evine götürmüştü bizi - az kalsın yüreğimize inecekti; insan Nerrantsulasımın zenginleri çevre edinmiş o çukurlardan birinde oturduğunu, - o sert yüzlü, saflığı kosnü dolu sevgilinin- artık bir orospu olduğunu öğrenir de nasıl ölmez?

İlkin bunlardan haberimiz yoktu, böyle bir olasılığa inanmak istemiyorduk. Köpeği izledik... Çukur'a saptığını görünce ona hiç güvenimiz kalmadı:

- Hayır... Bu Leu değil. •

Yine de, yükü hafiflemiş arabamızı sürükleyerek, tatlı dilleriyle bizi yayılım ateşine tutan kızların sözlerine ağır sövgülermiş gibi katlanarak köpeği izlemeyi sürdürdük.

Köpek doğru açık duran bir kapıdan içeri daldı, arkasından gelenlere hiç bakmadan gözden yitti.

Evi inceledik. Çukur'daki evlerin en zenginiydi, ön cephesindeki silmeler çok güzeldi, inik storlan ciddi bir hava veriyordu, ama kırmızı feneri eksik değildi, üstelik fenere baştan aşağı yaldız geçilmişti.

- Birinci sınıf bir ev , diye mmlılandı Epaminonda.

Çukur'da gemi kaptanları ve üst sınıftan kadınlarla evli erkeklerin sık sık uğradığı bu türden iki üç ev olduğunu biliyorduk. Bu evlerde kızların sayısı az, ama hepsi çok

güzel, çok genç olurdu. Onlar pencerelerde, kapı eşiklerinde hiç görünmezlerdi: Ciddi evlerdi bunlar.

- Ne yapacağız Marco?

- Yolu yok, bağıracağız Epaminonda.

Kâh pencerelere, kâh bir avuç kalmış malımıza bakarak bağırımaya başladık:

- *Portakal limoon! Portakal limoon!* (Lanet olsun! Şu hale bak!)

Soma birbirimizin gözlerine bakarak:

Deniz kıyısında, kumsalda,

_ Nerrantsula fundoti!

Bir bakire eteğini çalkardı suda,

Nerrantsula fundoti!

Tann kimseye böyle anlar yaşatmasın!

Ben pencerelere bakmaya cesaret edemiyordum, ama Epaminonda o cesareti kendinde buldu ve ansızın beyninden vurulmuşa döndü:

- *Amaan!*... diye inledi, gözlerini kapayıp sırtını arabaya yaslayarak.

Aynı anda bir pencerenin açıldığını, bir sesin - güzel, neredeyse tanıdık, ama sanki öteki dünyadan gelen bir sesin - haykırdığını işittim:

- *Aaa!*... Siz miydiniz, Marco! Epaminonda! Çabuk içeri girin!

Pencere kapandı. Stor gıcırdayarak indi.

Ben yine hiçbir şeye bakmamış, hiçbir şey görmemişim, ama... Tanrı insanın başına böyle acılar vermesin! Ölüm bundan yeğdir...

* * *

Ayaklanınız geri geri giderek avluya girdik, sonra Nerrantsula, üstünde sabahlığı, ayağında terlikleriyle güzel bir kadm, evet bizim Nerrantsulamız, bizi içeri aldı; güzeldi, içinde hiçbir kötülük olmadığı belliydi, bir çocuk gibi bakışlan saftı, hiç boya yoktu yüzünde. Her yandan Macar usulü yukarı toplanmış güür saçlan tek süsüydü.

Sofanın eşliğinde bizi bekliyordu, coşkuyla ikimizin de birer elini tutarak ateşle sıktı:

- Tanrım... Marco... Epaminonda... Sizi öldünüz sanıyordum! Bu ne surat böyle? Haydi odama gidelim!... Birbirimize anlatacağımız çok şey var... Bu sakallarla pek yakışıklı olmuşsunuz hani!... Bakışlarınız hoşuma gitmiyor ama: Neyiniz var kuzum?

Soma bizi sürükleyerek şiddetle salonun kapışım açtı, sertçe bağırdı:

- *Heykahvecii* Üç kahve, okkalı olsun, bir de sigara, kralından ! Benim odaya! Bugün kimse rahatsız etmesin beni! Anlaşıldı mı?

Üç denizciyle üç genç kadının, üç gerçek aşk kadınının kahve içtikleri salondan şişko bir çaça, tam bir *kodos karı* miyavlar gibi:

- Ama güzel kızım...

diyecek oldu, ama Nerrantsula öfkeyle sözünü kesti:

- Ne var? Ne diyorsun sen?

; - Ama... Anicutsa... Güzelim... Odana gidemezsin yanında...

- "... *Yanımda*... biralarla mı? Bak bakalım!

Ve bir tekme attığı gibi, sehpalardan birini devirdi, sehpanın üstündeki vazo tuz buz oldu.

Çaça inlemeye başladı:

- Anica! Anicutsa! Sen aklını iyice kaçırmışsın kızım! Hay Allah yahu! Artık lafbile söylenmiyor sana! Bu çocuklar çok şımartılınca olacağı budur işte!

Ateş püsküren haliyle büsbütün güzelleşen Nerrant-sula, kıvılcım saçan gözlerle vazo kırıklarım toplayıp *kahvecinin* önlüğüne atan patroniçesinin devinimlerini izliyordu; onu yiyip yok etmek istemiş gibi bir hali vardı. Kahveci pusmuştu, çıktı gitti. *Çaça* salona geri döndü, sınırleri kalkmıştı, ama ses çıkarmadı.

Beş yıl arayıp taradıktan soma bu birinci sınıf evde bulduğumuz, şimdi Anicutsa denen kadim elimizden tutarak:

- Benimle gelin! dedi, sizi yeniden bulduğuma öyle sevindim ki...

Tek söz etmeye kalmadan, uzun bir koridordan, sonra küçük bir salondan geçip oturacağımız büyük bir odaya geldik; odada Çukur'daki bir evin iğrençliğini çağrıştıracak hiçbir şey yoktu. Bu odanın içinde gördüğümüz düzenli, düzensiz her şeyde öyle içten bir saflık, öyle bir çocuksuluk vardı ki, acaba üstüme bir karabasan mı çöktü diye ciddi ciddi kendi kendime sordum.

Tavan baştan başa kokusu bizi serseme çeviren çiçek açmış akasya dallarıyla kaplıydı. Yerde ve eşyaların üstünde solmuş çiçeklerden kaim bir tabaka vardı. Zengin süslemelerle bezenmiş yatak, kocaman bir bebek yatağını andırıyordu, ama bebek yerine Leu kurulmuştu üstüne. Güzel yatak örtüsünün her yanında çamurlu ayaklarının izleri vardı. Köpek bize meraklı gözlerle baktı, dostça kuyru-

ğunu salladı ve bizi bu kez gönlünce koklamak için yere atladı.

- Hemen tamdınız mı onu? diye sordu açması sevgili.

Çenemiz kilitlenmişti. Budala gibi bhhbirimizin yüzüne bakıp bir düşünce, bir tavır, bir çıkış yolu yakalamaya çalıştık.

- Amma yaptınız!... Arkadaşlar!... Ne var bu kadar sıkılacak? Haydi bakalım: Belki bu sizi biraz diriltir...

Boynumuza sarılarak ikimizin de yanağma birer öpücük kondurdu, soma biraz arayla odanın tam orta yerine konmuş iki sedirin üstüne çıkıp, birinden ötekine atlamaya başladı, vaktiyle neredeyse yaşamına mal olacak hendeğin üzerinde yaptığı gibi; bir yandan da o unutulmaz nakaratını yineliyordu:

Nerrantsula fundoti!

Nerrantsula fundoti!

Bizi bir anda geçmişe götüren bu hareket Epaminonda'nın ve benim yüreklerimizi sızlattı... Dudaklarımız titremeye başlamıştı. Gözlerimizden yaşlar boşandı... Ama onun bir şey gördüğü yoktu. Boylu boslu, güzel, tepeden tırnağa kusursuz bir kadındı; bir o yana bir bu yana sıçradıkça, sütun gibi bacakları dizlerine kadar görünüyor, erkekler birbirini öldürsün diye yaratılmış dolgun göğüsleri hop hop ediyordu.

Kahveci, parlak nikel tepsisiyle içeri girdi. Ona sırtımızı döndük, gizlice gözlerimizi sildik. Nerrantsula, hemen sıvışan uşağm elinden tepsiyi aldı, iki divanın araşma koyduğu bir taburenin üstüne yerleştirdi, bir koltuk çekip kah-

velerin başına oturdu. Sonra, sakın, ciddi bir tavırla bir sigara yaktı, uslu uslu bize baktı. Biz hâlâ ayaktaydık:

- Gelin, dedi, iki eliyle divanlara vurarak, gelin asık suratlı adamlar... Buraya... Biriniz sağıma, öbürünüz soluma, ikinizin yeri ayrı olsun da, böğürtlen toplamaya gittiğimizdeki gibi küslük çıkmasın... Bir şey söyleyin Tamı aşkına! Güzelliğimi görünce birdenbire diliniz mi tutuldu? Gerçekten güzel miyim ben?

(Aptal aptal sızlanmaya başladık.)

- Güzelsin... Nerrantsula... Güneşte ışıldayan bir elmas gibisin.

- Güzelsin... Nerrantsula... O güzel çocukluk günlerimizin düşleri gibi...

-... Ama ne yazık ki...

- ... Evet, çok yazık...

Tüm bu servet, *bir çukura* gömülmüş!

Bu çekicilik, bu alım, çirkinlikler içinde kalsın!

Göz kamaştırıran inciler domuzların önüne aülır mı?

Delinin eline ince bir ipek tül verilir mi?

- ... Güzelliğinin doruğunda acımasızca yolunmuş bir gül!

Alçakça yaralanmış görkemli bir kelebek!

Tanrım, peki ama bu yürek yakan cinayet niçin?

Evet Nerrantsula, neden işledin bu günahı?

-... Mutlu değil miydin?... Sevenin yok muydu?...

İki dost yürekten birini seçemez miydin?

O büyük sevgiyi küçümsedin!

O büyük aşkı zorla incittin!

* * *

IQmildamadan sigarasını içen Nerrantsula, kömür karası güzel gözlerine bir şey batmış gibi uzun kirpiklerini kırpıştırarak bizi dinliyordu. Ne *düşündüğü* yüzünden hiç belli olmuyordu. Sanki soluk almıyor gibiydi. Yalnızca, sigarayı tutan iki parmağı sık sık dudaklarına gidiyordu.

İçimizdeki bütün acıyı dökünceye kadar sızlanmamıza ses çıkarmadı. Soma sustuğumuzu görünce yine hiç kıılmıdamadan belli belirsiz bir sesle mırıldandı; coşkudan uzak sözleri açık seçikti:

- Burada, dostlarım, gelip dürüstlükten dem vuran insanları sevmezler. Asılmış birinin karşısında ipten söz açılmaz, bizim gibi asılmışlar zaten büsbütün ölmez hiçbir zaman. Sizin yaptığınız gibi konuşmak, bizi yeniden asmaktır. Neden bizi hiç bağışlamazlar? İsteyerek böyle olma yürekliliğini gösterdiğimiz için mi? *İstemediğimizden* kim emin olabilir? - Haydi !... Konuyu değiştirelim... Önce oturalım çirkinliğe aldirmeden... Çirkinlik her yanda.

Nerrantsula ellerimizden tuttu, kendine doğru çekti ve bir divana birimizi, bir divana öbürümüzü oturttu:

- Hah, işte böyle... Uslu uslu... Yalan sigarayı... İçin kahveyi... Sigara, içki içmek nedir bilmez misiniz siz? Bir likör. Güzel bir şarap. İçki içmek, sigara tütürmek, sevilen bir dostun gözlerine bakmak! Aman Tanrım! Marco... Epaminonda... İçiniz geçmiş sizin! Acıyı ben çektim ama ölen siz olmuşsunuz!

- Biz de çok acılar çektik!

- Çok ama çok...

- Neyin acısını çektiniz? Ne derdiniz vardı? Çektiklerimi hiç aklıma getirmiyorum ben...

Koltuğunu geriye itti, kâhbirinizin, kâh öbürümüzün

gözlerine sıcakça baktı. Sonra ayağa kalktı, gitti, bir do-
laptan bir şişe konyakla üç küçük kadeh alıp geldi.

Sigaraları mttürdük, kadehleri yuvarladık ve hep bir-
birimizin gözlerine baktık. Üçümüzün de gitgide birbiri-
mize yakınlaştığını duyumsuyordum.

Epaminonda hüzünlü ama biraz sertçe bir tavırla
sordu:

- Sana burada *Anicutsa* dediklerini işittim... Bu ger-
çek adın mı?

Nerrantsula boşanmış bir zemberek gibi yerinden fir-
ladı:

- Gerçek adım! Benim gerçek adım! Gerçek adım yok
benim!...

Odayı arşınlamaya başladı, fal taşı gibi açılmış göz-
leri kıvılcımlar saçıyordu:

- Yerine göre, gönlüne göre herkes istediği gibi çağı-
rır beni: İster *saka kız* der, ister *Anicutsa*. Siz de bana Ner-
rantsula diyordunuz, o Tann'nın cezası Nerrantsula öy-
lesine aklımı başımdan almıştı ki az kalsın ölüp gidecek-
tirnonun yüzünden.

Bir şeyler daha söyleyecekti ama ağır ağır odaya yak-
laşan ayak seslerini işitince sustu. Kapı vuruldu. Nerrant-
sula açtı. Gelen şişko *çaçaydı*.

- Bugün kimse beni rahatsız etmesin dememiş miy-
dim? diye haykırdı dostumuz.

- Tamam... Tamam., dedi ötekisi, içeri girip aptal ap-
tal yüzümüze bakarak, ama bu baylar... Bilirsin Anicutsa:
Payımı düşünmek benim hakkım.

Bu hak karşısında, Anicutsa artık ne Nerrantsula,
hatta ne de *saka kız* olabilirdi. Şaşkın gözleri, payı olan-

ca güzelliğiyle simgeleyen *ç aç* anın üstünde, ağzını açmadan odanın ortasında çakıldı kaldı.

- Ne kadar? diye sordum.

- Adam başı saati beş frank, diye keyifle yanıtladı *ko-doş karı* sözümü bitirmeye kalmadan.

Epaminonda ile ben hemen çıkarıp paramı verdik, çirkinlik yığını defoldu; açması Anicutsa dalgın bakışlarla izledi onu. Ama o bayağı kadın gözden yiter yitmez, neşesi kaçmış Anicutsa başım salladı, birdenbire yine bizim güzel Nerrantsulamız oldu. Kollarım yana açarak tek ayağının üstünde döndü, gidip kendini yatağa attı, Leu da hemen yanma koştı. Yattığı yerden gözlerim tavana asılı akasya dallarının kar tanelerim andıran çiçeklerine dikmiş, bir eliyle köpeğin başını okşuyor, tembelce oynattığı öteki eliyle havada biçimler çiziyordu; Nerrantsula, kendi kendine konuşur gibi, ama ateşle anlatıyordu.

* * *

- Hayır arkadaşlar... Size kötü davranmam... Gerçek adımlı, ne size, ne Tann'ya söylerim. O addan nefret ediyorum. Bana çok kötü, çok acı bir çocukluğu anımsanyor. Biri kulağıma fısıldasa, onu tokatlardım. Hem o adı unuttum gibime geliyor.

Ama çocukluğumu, size anlatıp gözlerinizde canlanmasını istediğim çocukluk günlerimi unutamadım. Öğrenirseniz, beni sevmekle uğradığınız acılardan ötürü belki beni bağışlarsınız. Çünkü her şey çocukluktan gelir, her şey onun üstüne kurulur: Çocukluk iyice açılmış gözlerimize yaşamın görüldüğü andır. Yaşam, gözümüze korkunç bir cadaloz gibi görünürse ondan nefret ederiz ve biz de kötü biri olup çıkarız.

Yaşam benim gözüme öyle göründü. Zengin bir Yahudi ailesinin kızı olan annem korkunç bir cadalozdu; görünüşüm tıpatıp ona benzer. Ama o kendini ne Yahudi, ne de Hıristiyan duyumsardı, yalnızca aşklarıyla yaşardı. Bu yüzden ailesi onu reddetmiş; onların sıradan insanlar olduğunu söylerdi.

Hiç pişman değildi, çünkü annemin sıradan bir insan olmadığı kesin. Komşu kadınlarla çene çalarken çoğu zaman:

- Çalışırken sıkılıp esneyeceksin, eğlenirken sıkılıp esneyeceksin, dua ederken sıkılıp esneyeceksin, sevişirken sıkılıp esneyeceksin, yaşamak mı denir buna?! diye haykırırdı.

- Adella, diye yanıtladı bir gün ev sahibimiz, annenizle babanızın sizi peydahladıkları gün öyle esnediklerini sanmıyorum, çünkü siz gerçekten tam bir şeytansınız!

- Aa! Kesinlikle hayır Bay Grégoire, kesinlikle hayır! Ama o gün mutlaka şu ikisinden biri oldu: Ya o işi yaparken *aynı zamanda* gün boyu kazandıkları altınları saydılar, ya da annem bizim *genç uşakla* bir haltlar karıştırdı. O yüzden ailede hep bir yabancıydım ben: Kız kardeşlerim, erkek kardeşlerim, hepsi ayakta uyur, bu da onları peydahlarken annemin sinek avlamakla uğraştığını kanıtlar!

Ev sahibimiz onun "gerçekten tam bir şeytan" olduğunu söylemekte haklıydı: Annemin ne esnediği, ne de sinek avladığı vardı. Bütün kasaba onu severdi. Aralarında paylaşamazlardı, çünkü yaşamını alınının teriyle kazanırdı. Ama şen şakrak yapardı işini, sabahtan akşama şarkı söyleyerek, bununla birlikte herkesin sevdiği bu kadından ben nefret ediyordum. Gözlerimi açıp bana karşı kin-

le dolan yüzünü gördüğüm andan tezi birbirimizin düşmanı olduk, çünkü benim dünyaya gelişim gönlünce sürmesini engelliyordu.

Annem bir kez bile adıımı tek başına ağzına almadı, hemen bir sıfat yapıştırdı yanma: Başımın belası ya da pis musibet.

- Gel buraya *başımın belası*, gel de yüzünü gözünü şileyim! Defol burdan *pis musibet*, bir daha gözüm görmesin seni!

Beni çağırsa da, kovsa da, hep ama hep, fazlasıyla döver, tokatlar, saçlarımdan çekerdi. Tüm çocukluğum boyunca vücumdan morartılar eksik olmadı, bir yerdeki morluk geçerken öte yanıım çürürdü, çekilmekten saç diplerimin sızlaması hiçbir gün geçmezdi. Tüm bunlar, odada, kapalı kapılar ardında, sessizce yapılırdı. Önceleri ara sıra bağıracak olurdum, sen misin bağırın! Beni yere yatırıp ağzıma bir yastık tıkkardı; bağırmanın bedelini, acımasızca döverek pahalı ödetirdi bana.

- Seni gidi kancık! diye ulurdu; yaşamımı mahvettin! Ben ana olmak için yaratılmamışım, ama sen sülük gibi yapıştın karnıma! Zevkim için babanla yatıyorum ben, senin gibi piçler dünyaya getirmek için değil.

Babam mı? Oynaşı demek istiyordu, onun gibi son derece hoyrat, evli, üç çocuk babası biriydi. Beni dünyaya getirmek için değil zevkleri için yattıklarım itiraf etmesine gelince, bundan hiç kuşku yoktu zaten. Yapacaklarını gözümün önünde, kulağımın dibinde yapıyorlardı öteden beri; bu yüzden onlara kızmak aklımın ucundan geçmiyordu, çünkü hiçbir şey onların bu zevki kadar beni eğlendirmiyor, horlanmanın acısını unutturmuyordu.

Aslında onlarınki zevk değil, kudurmaktı.

D ört yaşımıdayken bir şey anlamıyordum, korkudan sesim soluğum kesiliyordu. Hoş sonuna kadar da hiçbir şey anlamadım ya, (birdenbire işin sonu geldiğinde daha yeni on yaşıma basmıştım); çok saftım, bu kudurmuşluğun insanca bir anlamı olabileceğinden haberim yoktu; sonraları, geceleri kopan o gürültüden, korktuğum gibi evin yatağımın üstüne çökmeyeceğini, tehlikesizce onları görüp dinleyebileceğimi öğrendim.

Korkumu dile getirmek, ağlamak, yardım istemek katı biçimde yasaktı; beşikteyken yediğim tokatların yanı sıra ilk kez bunu duyumsamıştım. Çocuklar nasıl önce *anne*, *baba* sözcüklerindeki sevecenliği kavrarlarsa, ben de tokatların ardından gelen o korkunç gözdağımdaki sertliği kavramıştım: *Sus! Sus! Kes sesini, yoksa boğarım seni! Pis musibet!Başımın belası!* Üstüme eğilen yüz, kötü sözlerin çıktığı ağız annemindi. "Baba", ne hırpalamak, ne de koruyup sevmek için yatağıma yaklaşırdı. Onun için ben yoktum, yasal çocukları bile yoktu onun gözünde. Yazık ki, o da annemle aynı hamurdan yoğrulmuşta.

Gece geç vakit gelirdi; içeri girdiğini gördüğümde yatağımda büzülüp soluğumu tatarımdı; iri yan, güçlü kuvvetli, bıyıklı, esmer, çatık kaşlı bir herifti, şapkası hep bir kulağına doğru devrikti. Annem her yanı ovup temizledikten, her yanı pınl pırl yaptıktan soma soğuk etleri, şarabı sofraya koyar, onu beklerdi. O gelince sevinçle hemen boynuna atılır, kanatmcaya dek ısırırdı. Adam önce bağıır soma o da annemi ısırırdı. Birbirlerine merhaba demeleri, kucaklaşmaları böyleydi. Anımsıyorum, oradan kurtal-

duktan sonra, boğalarla ineklerin sevişme sırasında daha incelikli davrandıklarını gözlemlemiştım.

Annemle babamda bu hayvanların güzelliğinden, doğallığından bir şeyler vardı, onlar gibi hiç utanma sıkılma bilmezlerdi.

Sofrada tıkmırlarken içten davranırlardı, tıpkı yiyeceklerini şapur şapur çiğneyen domuzlar gibiydiler. Sonra şarap başlarına vurdukça gözleri yuvarlaşır, gitgide açılır ve sürüdeki kızmış erkek hayvanlar gibi nemli nemli parlardı. Onları görmek gerçekten güzeldi; yazın da, kışın da çırılçıplak soyunmayı alışkanlık edinmişlerdi; bundan çok hoşlanırdım, çünkü yontuyu andıran vücutlarının en küçük deviniminde bile bir incelik vardı.

Tüm bunları, yalın, doğal, hoş, eğlenceli buluyordum; onların bana hiç aldındıkları yoktu ama, gözlerken yalın kalmamak için olağanüstü kurnazlıklar yapıyordum.

Yeme içme faslı bittikten soma yalınlıklarını, yitirir gürültüye başlarlardı; iki gösterişli horoz gibi ısırarak için birbirlerinin üzerine atılın, odanın içinde birbirlerini kovalar, eşyayı alt üst eder, sandalyeleri devirirlerdi; ikisi de yarışırçasına öteki kendini ısırmadan öbürünü ısırma-ya uğraşırdı (ama ben her iki durumda da aynı zevki aldıklarım sanıyorum.) Bununla birlikte ardı ardına başarısızlığa uğrayıp, rakibi de üst üste onu ısırınca annem öfkesinden çılgına dönerdi. Bu yenilgilerden soma ısırması daha da korkunç olurdu. Adam boğalar gibi boynunu uzatıp böğürürdü; soma annemi yakaladığı gibi kollarına alır çepeçevre odayı dolaştırırdı.

Çok güzel, çok çevik, çok sağlam yapılı görünürlerdi gözüme; adamın uzun gür saçları kıvrır kıvrın, anne-

min saçı başı darmadağın, ikisinin de vücutları dış izlerini belli eden morartılarla dolu olurdu; onları içtenlikle sevdiğim tek andı bu.

Somasında onları sevmezdim. Lambayı söndürüp hastalar gibi inlerlerdi. Anhayamazdım, bu da beni üzerinde

Ama bu gece âlemlerinin sonu bende üzüntüden daha başka duygular uyandırırды, o zaman onlardan tiksindirdim.

Kısa bir süre için yatıştırlardı, soma annemin sesini işitirdim:

- Ah!... Ne hayat!... Ne hayat!... Artık burama geldi... Seç dostum, ya *ondan* geçersin ya benden... Böyle sürüp gitmez bu. Aklımı kaçıracağım...

Bu başlangıçtı. Genellikle babam uzun süre susar soma:

- Canımı sıkma... derdi, istediğim gibi davranmam biliyorsun...

Laf lafı açardı, bir bakardım ayağa kalkmışlar. Işığı yakarlardı. Hırçınlaşan babam giyinir, annem üstünde gömlek, ilk tokat suratına ininceye kadar sövüp sayarak onun ardında dolaşırdı. Soma bir saat tekme yumruk birbirleriyle başabaş boğuşurlardı; çünkü annem çok cüretli bir kadımdı ve işinin ağırlığı dolayısıyla kasları güçlüydü.

Ah o gözlerin çirkinliği, o yüzlerin korkunçluğu!... Nasıl iğrençleşirlerdi o zaman!... Şafak vakti babam kapıyı çarpıp çıktığı zaman, *onların mutsuzluğuna neden olan ben*, o gün kaç yerimin çürüyeceğini merak eder, korkudan ölürdüm.

Yaban hayvanlarının yaşamını andıran bu sahnelerle kendimi yeni bilmeye başladığım zamanlar pek sık kar-

şılaşırdım, hatta bazen her gece; sonraları bu haftada ikiye üçe düştü, yıldan yıla da seyrekleşti, ancak kavgaların, yurnrukların şiddeti de o ölçüde arttı.

Annem delicesine kıskanç bir kadındı. Rakibi olmaz hastalıklara yakalansın diye dolunay geceleri kurbağaların ağzına cıva doldurup diker, soma onları kadımn avlusuna atardı. Oynaşının karısı da pisliklerini pencerelerimize sürerek öcünü alırdı. Sabahları bu pisliğin temizlenmesine yardım etmek zorundaydım; hem tiksintiden, hem yediğim dayaktan ağlardım.

Ara sıra iki kadın birbirlerini gözetlemeye çalışırken burun buruna gelirdi. O zaman bütün kasaba gülmek için başlarına toplanırdı, çünkü ikisi de öbürünün canım çok yakmadan birbirinin saçını çeker, yüzüne tükürürdü. İş akıl almaz bir rezilliğe varırdı. Yürekliliğinden ötürü annemi sevenler, bir Yahudinin Romenlerin bu son derece aşağılık huylarını nasıl benimseyebildiğim merak ederlerdi.

Ama o benimsemişti işte, gitgide daha bayağılaştı, sonunda kafasım dine taktı ve akli hepten bozuldu. Odamızın içi Ortodoks Kilisesi'ndeki tüm ermişlerin ikonalarıyla dolmuştu. Her yanda mumlar, kandiller yanıyordu. "Yahudi kadının" odasında papazlar boy gösterdi. Ve Yahudi kadın vaftiz edildi; açması kadın, bu yüzden "Hıristiyan" oynaşının tutumunda bir değişiklik olacağı umundaydı, ama onun *papazların masallarına* aldırıldığı yoktu.

Bir değişiklik oldu gerçi, ama tam ters yönde; temiz, çalışkan bir kadın olan annem pis, savruk, tembel bir yobaz olup çıktı. Saçlarımız bitlendi. Yoksulluktan oruç tutuyorduk; kendileri değil ama toplulukları söz konusu ol-

duğunda oruç papazların pek hoşuna gider. Annemin oynası bir iki kez daha geldi, annemin de "tüm evli kadınlar gibi olmaya başladığını" gördü, ondan uzaklaştı.

Dokuz yaşındaydım. Bir zamanların güzel Adella-sı yüzüstü bırakıldığı için alıklaşmıştı; artık tek yaptığı iş sokak sokak dolaşarak erkeğinin geçişini kollamak, iç sızlatan bir halde "bir kez daha", hiç değilse, "son bir defa" gelmesi için ona yalvarmaktı; bu arada ben de paçavralar içinde, göreni tiksindiren bir halde kapı kapı dolaşıp bir lokma ekmek dileniyordum.

Bir akşam onları bir sokak köşesinde konuşurlarken yakaladım. Annem sarhoştı:

- Gel sevgilim... Gel... Yoksa asarım kendimi...

Öbürü merhamete gelmiş, sevecenlikle elini okşayarak:

- Zavallı Adella, diyordu, yüreğimi parçalıyorsun, ama gerçekten bir meyhaneci gibi içki kokuyorsun... Üstelik pislikten evine girilmiyor!

Bu sözler sanki kamçıladı annemi. Güzel bir bileziği vardı, kalan son mücevheri, onu sattı, evi temizledi, derlenip toplandı, güzelleşti, neredeyse çekici bir kadın oldu ve "sevgilisini" eve getirmeyi başardı.

Güzdü... Isıran bir ayaz vardı, annem ateş yakmıştı. Yatağımın içinden tek gözümü odaya dikip bir kez daha seviştiklerini görmek beni mutlu edecekti; ama tam da o akşam uzun süre dokunmayışınm ardından annem yok yere beni acımasızca dövmüş, aç karnına yatmaya göndermişti. Kızarmış bir kazı nasıl mideye indirdiklerini seyrederken ağzım sulanıyor, onlardan ölesiye nefret ediyordum.

Zavallılar... Ecelin tepelerinde beklediği nereden

aklıma gelirdi!... Bana katı davranmasalar ben de ölebilirdim; açlıktan içim kazmıyor, yemek artıklarına saldırmak için uyumalarını bekliyordum; uyanık durmakla yaşamım kurtulmuştu.

Gece yarısından az soma beklediğim an geldi, her zaman kopardıkları gürültünün ardından; annem - öleceğini bile bile - sevişirken sinek avlamadığını son bir kez kanıtlamıştı.

Hiç görmediğim bir halde yatmışlardı, sersemlemişler, sendelemişlerdi. Babam çok derin bir uykuya dalmış gibiydi; uykuya daldıklarında önce onun horultusunu duydum, çünkü ikisi birden horluyordu. Yatağımdan süzölmek, el yordamıyla yolumu bularak gidip kazın gözüne kestirdiğim bir parçasını aşırarak istiyordum ki, annem kalktı ve ışığı yaktı. Hemen gözlerimi kapadım, ölü gibi hiç kıpırdamadım. Üzerime eğildi - leş gibi ter kokuyordu - soma dışarı çıktığını, yürürken avluda ayağının sağa sola takıldığını işittim; avludan bir sağanak gürültüsü geliyordu.

Dönmesi uzun sürdü. Yeniden içeri girdiği zaman elinde bir yük vardı; onu yere koydu, ışığı söndürdü, hemen yatağa girdi.

Gözlerimi açıp getirdiği şeye baktım, ama aynı anda bir gaz kokusu başımı döndürdü. Kapkaranlık odanın ortasında bir ateş parlıyor, çıtır çıtır kıvılcımlar saçıyordu. Odun kömürünün insanı öldürebileceğini hiç bilmediğim için, herhalde üşüdüğü için ateş yaktı dedim kendi kendime, ama neden acaba sobada değil de mangalda? Başımı ağrıttı bu!

Gecenin sessizliğinde yerimden doğrulup kulak ke-sildim: Babam hâlâ horluyor, annem kıpırdamıyordu; git-

gide parıltısı artan mangal çok daha kötü çıtırdıyor, korkunç pis kokuyordu. Artık bir şeyler yemek değil yalnızca kusmak istiyordum.

Yavaşça yatağımdan çıktım, giysilerimi topladım, kazın gözüme kestirdiğim parçasını almayı unutmadım; soma kapıyı açıp sessizce odadan çıktım, *uyurken üşümelerinler* diye kapıyı kapadım, çünkü ertesi sabah her zamankinden çok daha kötü bir dayak yemekten korkuyordum.

Bir daha dayak yemedim, çünkü ertesi sabah öksüz kalmıştım; acımasız annesi aç açma yatmaya gönderdiği için ölümden kurtulmuş bir öksüzdüm artık.

Geceyi ahırda kuru otların üstünde geçirdikten sonra, sabah yanımda öbür kiracılardan biriyle korka korka bizim odaya girdim: Annemle *Rum sevgilisi* zehirlenerek ölmüşlerdi.

Öyküsünün son sözcüğünü söyler söylemez Nerrantsufa bir sıçrayışta odanın ortasına geldi:

- İşte böyle dedi, *birbirlerini çok sevdikleri için Tanrı günahlarının çoğunu bağışlamıştır...*

Gelip boynumuza sarılarak öptü bizi:

Acaba benim günahlarımın da çoğunu bağışlar mı Tanrı?

Epaminonda'mın gözleri dalgın, aklı başka yerdedi; o da benim düşündüklerimi düşünüyordu; bunu dudaklarının ucuyla söyledi:

- Demek baban Rumdu?

Nerrantsula ürperdi:

- Rum mu? Öyle bir şey söylemedim ben.

- Hayır söyledin, diye üstüne vardım ben, annemle Rum sevgilisi ölmüşlerdi... dedin.

- Ama bu sizi ne ilgilendirir! diye haykırdı sinir içinde.

Bu bizi çok ilgilendiriyordu oysa. Bataklıktaki bilici kadının, el falına bakarken neler söylediğim kendisi de bizim kadar iyi biliyordu: *Korkunç acılar çekeceksin, senin yazgının babanla aynı ulustan bir çocuğun yazgisına bağlı.*

Bu çocuk Epaminonda olacaktı. Ben öyle düşünüyordum. O da öyle düşünüyordu; bana karşı neredeyse giderek sertleşen bakışlarında okuyordum bunu: Onun babasıyla aynı ulustan- olan benim, sen değilsin. Nerrantsula'nın yazgısı benimkine bağlı, o bana ait.

O andan tezi arkadaşımın sevgisine güvenemeyeceğimi duyumsadım. Beş yıl boyunca çektiğimiz acı bizi birleştirmişti, kösnül tutkuyla salt dostluğun çatıştığı bu buruk mutlulukta birlikteliğimiz sürüp gidemezdi. Epaminonda yine eskisi gibi rakibim oluyordu, tıpkı Nerrantsula'ya uğursuzluk getiren hendeğin kıyısında ilk tanıştığımız zamanlarda olduğu gibi. Bugün bir başka çukur - İbrail'in sokak kızlarını barındıran Çukur - üçümüzü yine bir araya getirmişti. Ne kadar kalacaktık bir arada? Nasıl kalacaktık? Ve bu Çukur üçümüzden hangisinin başım yiyecekti?

Üçümüz de düşünceliydik, her birimiz ortak yazgımızın derinlerine dalmıştık, *tak-tak diye* sertçe kapıya vurulunca uyandık. Nerrantsula gidip açtı. İğrenç *çaça* yine göründü. Sözlerinin üstüne basa basa burnundan homurdandı:

- Vakit tamam baylar! Payımı unutmayın lütfen!

Acı gerçeğin böyle ilkel ve beklenmedik biçimde

anımsatılması karşısında sevgilimiz taş kesildi. İlk kez başına gelmiş gibi bir hali vardı. Çabucak ceplerimizi karıştırdık, *kodos karının* payım yüzüne fırlatıp başımızdan defettik. Paralan elinde zıplatarak dışarı çıktı.

Gün sessizce karanyordu. Sıkıntıdan patlıyorduk. Bir saat boyunca hiçbirimizin ağzından tek sözcük çıkmadı. Nenantsula yatağında, Epaminonda ile ben divanlarda sigara üstüne sigara içiyor, göz göze gelmekten kaçmıyorduk. Ortalığa öyle bir sıkıntı çökmüştü ki, ne yapacağım bilemeyen Leu esniyor, hiç durmadan yerli yersiz havlıyordu. Sonunda:

- Haydi git dolaş, dedi hanımı ona.

Köpek hemen anladı, iki ayağıyla kapının tokmağına sıçradı, kapı aralandı. Burnunu aralığa soktu ve dışarı süzüldü.

Leu daha yeni çıkmıştı ki, açık duran kapıdan koridorun tahta döşemesine vuran koltuk değneklerinin sesi geldi kulağımıza. Nerrantsula gazlı avizenin büyük lambasını yaktı, soma koşup koltuk değneğiyle geleni kollarına aldı: Gelen, karanlıktan çıkan gerçek bir hayaleti andınıyordu.

Bu aşığı yukarı bizim yaşımızda, ufak tefek bir gençti; ama sıskalıktan derisi kemiğine yapışmış - güzel, hül-yalı - gözleri çukurlaşmıştı, bıyığı kaşlarından kalın değildi, saydam bir burnu vardı, güzel dişlerinin üstündeki gergin dudakları iki aç sülük gibi duruyordu. Elinde şapkası gülüyordu, içten gülüşüne bir anda kanım kaynadı.

- Söyle bakalım Aureli! dedi Nerrantsula onu sevgiyle koltuğa götürürken, arkadaşlarla gönlünce eğlendin mi?

Özürlü genç soluğu tıkanarak ve hüznü bir yerinme belirten sesle yanıtladı:

- Gönülümce mi?... insan benim durumumda olursa ve bir arkadaş topluluğunda herkes ona karşı yalnızca acıma duyarsa gönülümce eğlenemez...

Bunları söylerken şaşkın gözlerle bizi süzüyordu. Bunun üzerine Nerrantsula ona durumu açıklarken bizi merakla düşürdü:

- Bunlar benim arkadaşlarım, iki eski dostum; artık aklımdan silinmiştir, ama bu iki sakallının kafam yarılmış hastanede yatarken perşembe ve pazar günleri beni görmeye gelen iki yiğit çocuk olduğunu, Marco ile Epaminonda olduklarını söylersem anımsayacaksınız.

Bu sözler üzerine koltuk değnekli gencin ciddileşen yüzünde içten bir üzüntü belirdi.

• - Ah!... dedi, anımsıyorum, sonra... Bu iki dostunu benim için terk etmiştin... Şimdi... Bnakin beni... Bu şaşkırtıyı beklemiyordum...

Onun kadar biz de beklemiyorduk!... Neyin nesiydi bu sakat genç?... Onun için bizi terk etmişmiş Nerrantsula! Neden ama?

Gerçeği öğrenme isteğimizi yansıtan bakışlarımızı Nerrantsula'nın duygu dolu yüzüne çevirdik. Pekâlâ der gibi hafifçe gözlerini kapadı ve açık duran kapıya yönelen Aureli'e yardım etti, ama tam o anda korkunç *çaça* kapıyı tıkadı:

- Hiç böyle olur mu yavrularım, eğlenirken kapı ardına kadar açık bırakılır mı? diye mızımızlandı.

- Ne var yine? Payını mı istiyorum? diye sordu Epaminonda boğuk bir sesle.

- Evet yavrucuğum! Tam iki saattir sizi hiç rahatsız etmedim.

Nerrantsula boğazlanan bir hayvan gibi bağıarak özürlü genci bırakıp bir komodinin çekmecesine atıldı, ne kadar mücevheri varsa avuçladığı gibi patroniçesinin yüzüne fırlattı:

- Al! Pis domuz! Al işte doy paraya! Yarın sabaha kadar da rahat bırak bizi!...

Sonra Aurell'in, yine Aurell'in kolundan tutarak koruduğu çocukla birlikte gözden yitti.

Çaçama benzi atmıştı, kapının pervazına yaslandı:

- Aaa! Bir bu eksikti! Şimdiye kadar kimse bana pis domuz! demeye cesaret edememiştir! Bu kıza ne kadar iyi davandığımı bir bilseniz! Ben olmasam bugün bir paçavra olurdu o... Tanrım!... Payıma düşeni istemek pekâlâ benim hakkım. Bana bir yağm borcu var, öylesine savurgan... Tanrını! Tanrım! Bu ne utanmazlık!

Yere yayılmış mücevherleri topladık ve cömertlik taslayan *kodos karının* eline yüz franklık bir banknot tutuşturduk:

- Haydi Madam, artık gidin ve bir daha gelmeyin! dedim ona.

- Bir daha gelmeyin de ne demek oluyor? diye bağırdı. En güzel kızımı yüz franga kapatacak değilsiniz herhalde! Salonda onu isteyen kelli felli üç bey var. Ondan başkasına gitmezler. Herkese pahalı içkiler ısmarlarlar üstelik, sizin gibi değildir o müşteriler...

- Ama biz müşteri değiliz madam...

- Müşteri değil misiniz?! Nesiniz peki? Ona vurgun musunuz yoksa? Bunu kabul edemem ben, böyle şeyler olmaz benim evimde! Üstelik yetmiyormuş gibi iki tane! A, yok, olmaz! Çok hoşsunuz doğrusu!... Şu benim Anicut-

sa'ya bir baksanıza! Önce bana dört bin frank borcunu ödesin, sonra isterse bedavaya çalışsın!

Ve kapıyı çarpıp gitti *çaça*. Epaminonda ile ben yalnız kalmıştık; şaşkınlıktan ağızımız açık birbirimize baktık:

- Dört bin frank *more* Marco!
- Dört bir frank Epaminonda!
- Zavallı Anicutsa!
- Sevgili Nerrantsula!
- Bu kadar büyük bir parayı asla ödeyemeyiz!
- Hiçbir zaman!
- Oysa ödemek gerek Marco!
- Elbette Epaminonda, ödemek gerek!

O devirde kesesinden iki yüz Lui altını çıkarmak, her portakal satıcısının harcı değildi. İkimizin de kendimizi geçindirecek kadar malı mülkü olmasına karşın, o parayı biz de sayamazdık. O mal mülk bizi yaşatıyordu evet, ama bizi Nerrantsulamızla, salonda kellifelli beylerin beklediği Anicutsasıyla başbaşa bıraksın diye bir *çaçaya* günde 100 frank verecek kadar para getirmiyordu.

- Ben buradan bir yere kıpıdamam diye bağırırdı Epaminonda, kemerinde gizli saldırmasını yoklayarak.

Çarçabuk ikimiz de taşınmazlarımızdan birini satın Nerrantsula'mn borcunu ödemeye, onu Çukur'dan kurtarmaya karar verdik, soma...

Yine çarçabuk ikimiz de birbirimizin düşüncelerini okumaya çalıştık; Nerrantsula kurtulunca onunla ne yapmayı tasarlıyorduk?

Ah deli gençlik ah! En olmayacak kararları ancak sen

aldırırsın insana çarçabuk. Gerçekliğin acımasızlığı karşısında sen kapatırsın güzelce insanın gözlerini.

Çünkü Nerrantsula'nın özgürlüğüne kavuştuğu gün, *iki balya saman üç eşek arasında paylaşılmaz* diyen atasözünde olduğu gibi dürüst bir kadını da iki dürüst erkeğin paylaşamayacağı açıktı. Ama o gün daha gelmemişti ve gelmesini beklerken, sevgilimizi odasında alıkoyabildiğimiz, ona bakabildiğimiz, onu dinleyebildiğimiz için mutluyduk.

* * *

- Ah! dedi Nerrantsula içeri girerken, eminim size kendisine 4000 franka mal olduğumu söylemiştir! Herkese söyler bunu, herkes de borcum azalsın diye ona birkaç altın verir, ama borcum yine de azalmaz... Ben bilirim malımı.

Aslında doğru: İyi denebilecek tatarlarda birkaç kez borç verdi bana; o zamanlar pek saftım, insanların eliaçık olduğuna inanıyordum... Ama parayı kendim için değil, tedavi ettirebileceğimi umduğum Aurell için istemiştim. Ah!... Tüm bunlar nasıl üzüyor beni!

Az önce gördüğünüz zavallı Aurell benimkine benzer bir kazanın kurbanı: Benden yaklaşık bir yıl önce kanalizasyon için açılan çukura düşmüş; düşmenin neden olduğu omurilik sıkışması bacaklarının tutmamasına yol açmış. Üstelik kalıtsal bir veremi var.

Ama eşsiz yaratılıştaki bir insan!... Hiçbir zaman bağırmasın, hiçbir zaman yakınmasın, hiçbir zaman tatsızlık çıkarmasın. Yattığımız hariciye koğuşunda en ağır hasta oldu; bununla birlikte bütün hastaneyi güldürür, kötürümlüğüne bakmadan her isteyen yardımına koşardı!... Kolu sargıda olan filancanın sigaralarını sektirmeden sarar, ye-

rinden kimıldayamıyan falancanın yemeğini yedirir, burnunu siler, kaşınan yerlerini kasırdı; okuma yazma bilmeyenlerin mektuplarını yazar, aileden birinden "para koparmak" söz konusu olduğunda yazdıkları insanın gözünden yaş getirir, "evdeki hastalık hastalarını" avutmak gerektiğinde ortalığı kahkaya boğardı. Ayrıca her hastanın kantinden alacağı bir şeyler olurdu; o zaman Aurell, bacakları tatmayan bu adam, boynuna torbayı geçirir, koltuk değneklerini alır, alışverişe giderdi. Bu yasaktı, ama sevgili Aurell'e kim sert davranabilirdi? Başhekimden hademelere kadar onu herkes severdi.

- Au-ree-eell! diye seslenirdi hastabakıcı kadınlardan biri, 7 numaradaki hasta çış yapmak istemiyor, gidip yaptın ver haydi!

Aurell dikbaşlılık eden hastanın sidik torbasma son da takacak değildi elbet, ama bunun için *işletme müdürünün öfkeli halini* taklit etmesi yeterliydi. Hastanenin işletme müdürü yeryüzünün en asık suratlı ve en tikli adamıydı. Oynamadık yeri yokta: Burnu, gözleri, kulakları, çenesi, dudakları, omuzları, hatta saçları bile kıpır kıpırdı. Bunlar, keyfinin kaçmasma koşut olarak oynamaya başlardı, gerçi o doğuştan keyfi kaçık bir insandı, ama keyifsizliği öfkeye dönüştüğünde bunların tümünü birden korkunç hızlı bir titreme alırdı. Çoğu zaman dili de "kapısının önünde görünürdü" Aurell'in dediği gibi; "hastaların babası", "servisten her zaman hoşnutsuz" ama aslında yürekli bir adam olan bu eğlenceli işletme müdürünü kimse Ameli gibi taklit edemezdi. Aurell (çok seyrek de olsa) büyük şefimizi taklit ettiği zaman tüm hastalar ve hastabakıcılar çevresine toplanır, gülmekten katılırlar, sonunda:

- Gülmekten altıma kaçırdım vallahi! derlerdi.

Aurell bize kimsenin yapamayacağı hizmetlerde bulunurdu. Hastanelerde yeterli yemek verilmediğini bilirsiniz, özellikle yalnızca kırık yüzünden yatanlara çıkan yemek hiç yetmez. O yüzden bir yandan aşçıları eğlendirip bir yandan hastaneye alman sebzelerin yarısını tek başına ayıklayan Aurelle, açlığımızı bastırmak için istediğimiz şeyleri bir çırpıda getirirdi; çünkü mutfakta evindeymiş gibi rahat davranır, çalışanların yönetimin gözü önünde çalarak hastalan yoksun bıraktığı tüm o güzel yemekleri hiç çekinmeden bir yana ayırırdı. Bunlan kimseyi kayırmadan, kıskançlık yaratmamaya özen göstererek dağıtırdı. Hak bilirdi, açması hastalann hepsini düşünürdü; işte bunu kanıtlayan bir olay: Bir akşam ölüyor sandıklan açması bir köylüyü yatağıyla birlikte ölmesi yalan hastalann kaldığı odaya taşıdılar. Adam kendinde değildi. Can çekişmesinden ürkebilecek hastalann uzağında, başucuna bir kandil, göğsünün üstüne bir haç koyup gerisini Tann'ya bıraktılar:

- Bu gece ölür, dedi bizim hastabakıcı.

Ameli'in pek akli yatmamıştı buna, gece yansına doğru hastaya bakmaya gitti. Hayret: Ölü dirilmiş, ilk sözü "biraz lahana turşusu" istemek olmuştu.

- Ölesiye canım çekti! diye haykırmıştı dostumuzun yüzüne, o da gitmiş, bir kâse dolusu lahana turşusu getirip ona yedirmiş, sonra yatmıştı; olup bitenlerden kimsenin haberi olmamıştı.

Yazık ki bu öykünün arkası hem üzdü, hem güldürdü; çünkü sabah erkenden bizim hastabakıcı morga götürmek için ölüyü almaya gittiğinde kapıyı açınca onunla burun buruna gelmiş:

- Ne olur biraz daha lahana turşusu verin bayım! diye bağırmış ölü.

Hastabakıcı hemen kaçmış ordan, dehşet içinde uluyarak hastaneyi, avluyu boydan boya geçip soluğu odasında almış ve oradan çıkıp bir daha işbaşı yapmak istememiş. O günden beri bu adam içine kapanık bir hastalık hastası oldu çıktı, ailesine yük olmaktan öte bir yaran yok, oysa otopsiye yollamak istediği köylü daha dipdiri ve canı çektikçe lahana turşusu yiyor.

Çok geçmeden bu olayı izleyen olağanüstü bir serüven Aurell'e ün kazandırdı. Hastanede bir deliler koğuşu vardı; bir gün aralarından birinin azgınlığı tuttu. Onu tımarhaneye göndermeye karar verdiler, ama bakıcıların ikisi de zavallıyı bağlamak için bir türlü yanma yaklaşamıyordu, çünkü elinde pencereden söktüğü demir çubuk, "bütün ejderhalar öldüreceğini" söylüyordu. Ansızın kapıda Aurell belirdi, deliye her zaman cebinde taşıdığı uzun altın kaytanı gösterdi. Koltuk değneklerinin üstünde büzülerek duran bu açması özürlü karşısında deli afallayıp elindeki çubuğu yere attı.

- Bu bileziği sana takmamı istemez misin dostum? dedi Aurell parlayan şeridi havada şöyle bir çevirerek.

-Bilezik mi?... diye uludu deli, elbette bir bileziğim olsun isterim, ama şu ejderhalar beni yemek istiyor!

- Altın bileziği taktıktan sonra artık yiyemezler! Uzat bileklerini bana!

Deli iki kolunu uzatarak uysal uysal geldi. Aurell kelepçe takar gibi usulca delinin bileklerini kaytanıyla sa-pasağlam bağladı, soma ona:

- Şimdi ejderhalardan kaçacağız, dedi. Benimle gel. Arabam aşağıda bizi bekliyor... Çabuk olalım!

Bir çırpıda oldu tüm bunlar.

İnsanı şaşırtan bu gözüpeklik karşısında Aurell'e sordum:

- Ya deli elindeki demir çubuğu kafana indirip seni öldürseydi?

- Belki bana iyilik etmiş olurdu, diye yanıtladı acınası çocuk.

Bu yamıt beni çok üzmüştü. AurelPin gerçekte görüldüğü kadar neşeli olmadığımı anladım. O zamandan beri bir kardeş gibi sevdim onu ve ona bağlandım. Birbirimize içimizi döktük, çocukluğumuzu anlattık. Onun çocukluğu da benim çocukluğum kadar tatsız, üzüntülü geçmişti. Benim gibi onun da ne annesi babası, ne de candan bir seveni vardı dünyada.

- Artık ömrüm bu hastanede ya da başkalarında geçip gidecek! diye yalandı bir gün.

Ah! bütün gözlerden uzak az mı gözyaşı döktük birlikte! Yalanda aynlacağımızı düşünmek bizi çok üzüyordu.

Sonunda, bir gece hastaneden kaçmayı ve "yaşama atılmayı" kararlaştırdık.

- Ben dilenirim... Açlıktan ölmeyiz, diyordu o.

- Benim de kenarda üç beş kuruşum, her işin üstesinden gelecek kollarım var, diye ekliyordum ben de.

- İki kardeş gibi yaşar gideriz değil mi, *kardeşçigim!*

- Evet Aurell!

Bana "kardeşçigim" derdi, bugün hâlâ öyle der; çünkü kimlik belgem olmadığı için, tıpkı İbrail'deki gibi

hastanede de kimse benim kim olduğumu hiçbir zaman öğrenemedi.

Ve bir akşam bütün ışıklar söndükten soma iki gölge gibi duvar diplerinden süzülerek hastanenin arkasını çeviren eski tahta parmaklıktaki bir aralıktan geçip kimse farkına varmadan dışarı çıktık.

Aurell'in sevgisinin sizin aşkıınızdan güzel olduğuna inansam da, sizden üzülmeye kaçırıyordum yine de; onunkisi kardeşçe bir sevgiydi, kadınlığımla ilgisi yoktu, saftı, bugüne değin öyle kaldı. İkinizin de yamanlığı, benim için birbirinizi öldürmeye hazır olduğunuzu biliyordum. İkinizden birini seçmem çok güçtü. Sakat, kimsesiz, ömür boyu hastanede yaşamaya mahkûm tatlı bir çocuğu, Aurell'i seçtim. Olanaksız bir şeye son vermekle size yararım dokunacağını sanarak Aurell'le birlikte "yaşamın" içinde kayboldum.

Yaşam... Yaşam iyi davrandı bana ne yalan söylemeli. Ya da isterseniz, her şey yaşamdan beklediğimize bağlı olunca nasıl olabilirse öyle oldu diyelim. Tanrı bilir ya, bir an önce her şeyi yaşamak isteği içimi kemiriyordu o sıralar! Fırsatın ayağıma geldiğini, bu fırsatın isteklerimin gerçekleşmesinde bir payı olduğunu söylemem gerekiyor.

Galatz'da oldu bu, doğduğum yerde; hastaneden kaçtıktan soma oraya sığınmıştık. Annemin tanıdıklarından bir kadın bizi yanma almıştı; kendisi iyi bir terziydi, dikişlerine yardım ederek ekmeğimi kazanmamı önerdi. Yalnız yaşıyordu, eli biraz sıkıydı, sık sık hüzünlenirdi, ama gerçekte iyi bir insandı. Aurell dominoda neşeli bir oyun arkadaşı oldu ona. Birlikte getirdiğim Leu onu çok

eğlendiriyordu. Bir süre üçümüz de bu kız kurusunun yuvasını biraz daha şenlendirmeye çabaladık.

Ama yerli yersiz hüzünlenen bir dostu sürekli neşlendirmeye çalışmak pek güçmüş! Yoksulluk çekerken de, varlık içindeyken de, hiçbir şey sizi, alınızın terini silmek için bir an bıraktığınızda yığılıp kalan bir arkadaş kadar yaşamaktan bıktıramaz.

Herkesi eğlendirmekten bir türlü usanmayan iyi yürekli Aurell, Matmazel Caterina'nın yanında bir yılı tamamladığımızda bana:

- Hastanede hastalar hiç değilse yataklarında kalıyor, diyordu. Hastane dışında onları hep kucağına alacaksınız. Bu da vakit geçirmek için pek eğlenceli bir iş değil!

İki yıllık terziliğin sonunda Matmazel Caterina'nın küçük işliğini yönetmeyi öğrenmiştim; o şimdi evin her köşesinde, bütün tonlarda *ah* ve *of* diye inlemekten başka iş yapmıyordu. Buna katlanmamız gitgide güçleşiyordu; Aurell'in neşesi kaçmıştı. İkimiz de on yedi yaşımızı doldurmuştuk; yılmayan dostum yaşamını kazanmak için kendisine para getirecek bir uğraş yaratmaya çabalıyordu. Bunu resimle başardı; resim onun hiç kopamadığı tutkusuydu. Portreleri, suluboyaları alıcı buluyordu:

- Özürlü birine acıdıkları için! diye dalga geçerdi. Pekâlâ başka bir şey de "sokuşturabilirdim" onlara: Kundura boyası, ayakkabı bağı, oyuncak kuklalar...

Galatz'ı hiç bilmiyordum, annemle birlikte oradan ayrıldığımızda altı yaşında var yoktum; ama Aurell zeki, cana yakın ve yetenekli olduğu için çabucak kendini sevdirmeyi ve bazı yerel ilerigelenlerin desteğini almayı başarmıştı. Artık bizim dert küpünü bir yana bırakıp başka yerde kendimize "tek başımıza" bir yol aramayı düşünüyor-

duk; ansızın Matmazel Caterina'nın evinde bir sevinç fırtınası esti ve bizi sürükleyip götürdü, hepimizi, yaka paça.

Bu *fırtınayaşamdl* Güzel ve çirkin yanlarıyla yaşam, iyilik ve kötülükleriyle yaşam, tüm gerçekliğiyle yaşam.

Yaşam bir gün zengin ve "birinin salık vermesiyle gelen" bir müşteri kılığında karşımıza çıktı; zarif, yaşını başını almış, takmış takıştırmış bir kadındı, cömertliği göz yaşartıyordu. Şerbetini içip bitirinceye kadar dört rob ısmarladı, hiç pazarlık etmedi, adet olduğu üzere kaparosunu istemeye kalmadan hepsinin parasmı peşin ödedi, ama...

Bern göstererek Matmazole sordu:

- Bu güzel kız da kim?

- Ah! Hanımefendiciğim! Açması bir öksüzdür o, kuzenim olur...

- Adı ne?

- Anicutsa.

Beni kuzeni diye tanıtırken Matmazel Caterina bile bile yalan söylüyordu, ama Anicutsa adı, iyi niyetli Matmazel Caterina'nın uğradığı hoş bir şaşkınlığın ürünüydü, çünkü on yıl sonra beni gördüğünde yalmzca annemin adını anımsayıp elini alnına vurarak bağırmişti:

- Tanrım! Sen ha! *Anicutsa!*

Gülmemek için kendimi tatmuştum; yeni takma adım hoşuma gitmişti; artık bana Anicutsa demelerini istedim.

- Peki Matmazel Anicutsa, diye sözünü sürdürdü eli açık müşterimiz, roblarımı iyi dikerseniz sizi gereğince hoşnut ederim.

Soma Aurell'e ve resimlerine dönerek:

- Bu delikanlı ne kadar yetenekli! diye haykırdı. O da mı akrabalarınızdan biri Matmazel Katti?

- E-eyet Madam, zavalıcık, o da yeğenim olur, o da öksüzdür, üstelik sakat!

- Tedavisi olanaksız mı?

- Ne yazık ki!

- Hiç belli olmaz bu... Büyük doktorlara göstermeli, Bükreş'te.

İyi yürekli kadın rasgele birkaç suluboya ve yağlı-boya resim seçip Aurell'e yüklüce bir para verdi; öyle ki bir süre makinede ne diktiğimi bilemedim.

O tuhaf kadın gittikten soma Matmazel Caterina sürekli:

- Ne altm yürekli!... Ne altm yürekli!... deyip duruyordu. Bakın çocuklar, bu sizin şansınız! Bu tansığı size borçluyum ben, çünkü kör talih bana hiç yar olmadı!... Bu Madam Pavlik yaşamımızı değiştirecek, içime öyle doğuyor!

- Yeter ki hakkımızda hayırlı olsun *teyzel* diye haykırdı Aurell ona kollarını açarak. Belki üçümüz de güzel birer evlilik yapar, *Kindia* dansıyla coşarız!

- Vallahi hiç kötü olmazdı: Hâlâ bir erkeği mutlu edebilirim sanıyorum; bunun için eski kendimi beğenmişliğimden seve seve vazgeçerim!

Zavallı Matmazel Caterina! Somadan, bir oldu bittiye gelip fepetaklak yuvarlanınca onun sözlerini düşündüm... Yaşamda kendini beğenmişlik cezasız kalmıyor; verecek her şeyi tükendiği zaman insan artık kimseyi mutlu edemiyor: Olgunlaştığı zaman ağacın tepesinde hiçbir elin erişemeyeceği, hiçbir ağzın tadamayacağı yerde duran incir, kurur, taşlaşır ve gökyüzünü seyrederek ölür gider.

Vermek, vermek, yaşımdaki en büyük mutluluktur! Özellikle zamanında vermek, her şeyi zamanında. Kahkaha vermek, gözyaşı vermek... Coşkulan yaşamak, acılan yaşamak... Kaçıp giden sevinç ışığını geçerken yakalamak, gülmeniz için yalvaran nemli gözlere candan gülümsemek ve soma, ve soma sevince doymuş yüreğinizle çılgınca ağlamak! Bir süre ağlamak... Soma gülmek.

Nerrantsula birdenbire durdu, gözlerini Epaminonda'ya dikmişti. Bakışındaki çılgınlığı o zaman aynımsadım; çenelerini sıkıyordu, çatlatacak kadar.

Vakit geçti... Bütün ev uykudaydı, sessizlikten kemiklerime kadar buz kesildim.

- Anlatsana, arkadaş! dedim.

- Hayır! diye yanıtladı tatlılıkla, Epaminonda korkuyor beni!

Berikinin yüzünde beliren gülümseme benim de içime bir korku saldı.

- Bir şey yok... *more* Nenantsaki... Haydi sonuna kadar anlat şimdi!

-Artık sonu kalmadı! diyemınıldandıNenantsula.

Bundan soması bütün sokak kızlarının anlattığı gibi kısa ve aptalca bir öykü.

Madam Pavlik hem genç, hem yaşlı kızların başını döndürmesini iyi bilen iki adamla birlikte geldi. Belki tam anlamıyla bir dalavere yoktu işin içinde; çünkü görüyoruz, bu yakışıklı çapkımlar acı çekiyor, parayı savuruyorlardı, oysa insan ancak tümüyle içtenlikten uzak davranıldığında böyle yapabilirdi.

Neler döndüğünü hiç anlamamıştım. Onların hiçbirini sevmiyordum, Matmazel Caterina ikisini de seviyordu, Madam Pavlik' in sevmediği kimse yoktu! Aurell' e gelince, çizdiği desenleri, yaptığı suluboyaları almaya hemen hazırıldılar. Ve işte böyle, Leu da birlikte, tam takım Bükreş'e doğru yola çıktık; adamlar orada Aurell'in iyileşeceğini ileri sürüyorlardı. Büyük bir hastaneye yattı gerçekten. Tam üç ay evire çevire incelediler, ama sonunda eskisinin yerine yeni bir çift koltuk değneği vermenin dışında hiçbir düzelme sağlayamadan taburcu ettiler.

Bu süre içinde dışarda bize bol keseden sözler veriyorlardı; her şeyi gösterdiler, her yeri gezdirdiler, her şeyi tattırdılar. Giderek kendini belli eden aldatmacayı görmezlikten geldim; önüme çıkan kadehi yakalayıp son damlasına kadar içtim; kendi kendime: Hiç değilse diyordum, böylece her şeyi tammişolacağım, imreneceğim hiçbir şey kalmayacak, hiçbir zaman Matmazel Caterina gibi çirkin ve hüzünlü biri olmayacağım.

Ama o, Matmazel Caterina, hiç gözlerini yummadı, iki sefa pezevenginden birine varmak için boş yere gözünü dört açtı; hesap etti, kitap etti, gülücükler dağıttı, umutlandı, bekledi, sonunda tek başına bir otel odasında yapayalnız buldu kendini.

Bana gelince, yine de sürdürdüm, çünkü terzilikle girdiğim yol arasmda bocalarken dürüstçe çalışmaya beni yüreklendirecek, iğneyi yeniden elime almaya itecek kimse çıkmadı.

Şimdi hâlâ canımın istediğini yapıyor, tiksindiğim hiçbir şeye yanaşmıyorum. Hâlâ bana vermeyi sürdürüyorlar, ben de ilk coşkularımı yaşarmış gibi veriyorum.

Canımla birlikte her şeyi verip bitireceğim güne değin bu hep böyle sürüp gidecek!

Yaz şafağının ortalığı saran ışıltısıyla pencereler ağarmaya başlarken Epaminonda'nın yüzü bir hayaleti andırıyordu. Ağzı kurumuş, yan açılmıştı. Gövdesi gibi kımiltısız duran gözleri sanki ölüydü. Burun delikleri birbirine yapışmıştı. Her zaman pini pini olan sakalında, saçlarında bile bir matlık vardı.

Nenantsula boynuna atılıp öptü onu:

- Haydi., dostum., unutalım tüm bunları!... işte gün doğdu. Biraz uyuruz; siz divanlara yatarsınız, ben Leu'yla birlikte yatağıma uzanırım; çocukluk arkadaşımı kıskanmazsınız herhalde! Soma, haklı olarak sizi dinleme sırası bana gelir, nelere gülüp nelere ağladığınızı siz anlatırsınız bana! Haydi!

Kaskatı kesilmiş Epaminonda, Nerrantsula dürtükleyince kaidesinde duran bir manken gibi sallandı. Nenantsula hiç aldırmadı, geldi beni de aynı biçimde sevip okşadı, soma, neşeyle eteğini dizlerine kadar yukarı çekerek bir divandan ötekine sıçramaya koyuldu, bir onu bir beni öpüyordu:

Nerrantsula fundoti!

Nerrantsula fundoti!

Ama dördüncü sıçrayışında Epaminonda'ya sırtını dönüp benden yana atıldığı zaman, bütün ev korkunç bir çığlıkla inledi; güzel Nerrantsulamızı kollarımı uzatıp düşmeden yakalayabildim; yazgımdaki adam, açması Epaminonda, onu hançerlemişti.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Sekiz yıl geçti!... Duygu zenginliği bakımından benim için ağır çeken sekiz yıl...

Şimdi biraz da benim yakınmaya hakkım olsun istedim!... Evet, yakınmaya. Sızlanmaya. Kim olduğumu, *kimsenin umursamadığı o ezici zenginliğin altında sıkışmış kalmış acınası bir adam!* olduğumu söylemeye...

Tükenmeyen ve inşam canından bezdiren hazine... Bağrını deşecek, güneşte serpilip boy atmasını, ışığa boğulmuş bir yaşam sürmesini sağlayacak gerçek madencinin inmekte geciken baltasından soma canlılığını yitiren aşk madeni.

Ey açması koca herifler! Kokuşmuşluk içinde keyif çatmaktan başka şey düşünmeyen, Okyanus'un sonsuzluğundan, yaşamın büyüklüğünden habersiz, güneşten zarar görmeyen, fırtınadan heyecana kapılmayan sümsükler... Tanrı size bir yürekle beyin verdiyse bunu sırf sonsuz bağışlayıcılığımın yam sıra olağanüstü alaycılığındaki yakıcılığı duyumsamanız için vermiştir.

Sümsükler! Acınacak durumdaki koca herifler! En ufak bir terslik, kendi hiçliğinizi açığa vurmanıza yeter... Siz her şeyden korkarsınız, sevinçten de, acıdan da... Ne gök-

leri tutan bir sevinç çılgılığı atarsınız... Ne de uçurumlarda yankılanan bir nara... Anamlı bir yüzden yoksun ve kendini tamyamayacak kadar kör olan sümsükler, mutlu olun, ama sakınganlığınız bir be_yin bozukluğundan mı, yoksa daha çok yürekteki bir sakatlıktan mı geliyor, merak ediyorum. Acmacak durumdasınız koca herifler!

Çukur'da yaşanan dramdan iki yıl soma burada, Mısır'ın Iskenderiyesinde, büyük bir dost ve bilinmeyen bir sanatçı olan topal AurelPin koca yüreğinin çarptığı çökmüş bedeni toprağa verdim.

Çünkü Nerrantsula'ya saplanan hançer Aurell'in yüreğine gelmişti. Asıl yıkıma uğrayan o oldu, bir daha toparlanamadı. Nerrantsula, bir süre ölümlle yaşam arasında bocaladıktan soma ölümü yendi, olanları olmamış saydı ve hasta yatağmda kendisini sorgulamaya gelen yargıçlara sorumluluğun tümüyle kendisinde olduğunu söyledi:

- Onu ben çileden çıkardım; sorun Marco'ya! insan kendisini deli gibi sevenlere gönül serüvenlerini anlatır mı?! Tutar iki aşığını birden öper mi?! Hiç olur mu? O kadar akli başında olsaydım, ben ben olmazdım zaten! Durumumdan hoşnutum... Ne yapalım, olan oldu bir kere!

Zincire vurulmuş Epaminonda'yı hastaneye getirip yüzleştirdiklerinde Nerrantsula daha ileri gitti, celladının kelepçeli ellerini öptü, yargıçların önünde ona:

- Bağışla beni., dedi. Bu kadar çok sevdiğini tahmin etmiyordum.

Ama artık açması Epaminonda için, kurbanının suçu hafifletmesine neredeyse gerek kalmamıştı: Adli tıp onun sorumlu olmadığını açıklamıştı. Ve herkes de gördü bunu...

Nerrantsula ile yüzleştirildiği ana değin hiç konuşmayan, her şeye duyarsız kalan Epaminonda, tutkuyla sevdiği kızın akıllara durgunluk veren biçimde kendisini bağışladığını işitir işitmez hıçkırarak yatağın ayakucunda diz okt ve son günlerine değin sürdüreceği o kısa yakınma dudaklarından döküldü:

- *Aman bre! Aman bre! Aman bre!*

Epaminonda hâlâ ağlayabiliyordu.

Aurell'e gelince, o ağlayamıyordu. O gözyaşlarını içine akıtan insanlardandı, üstüne dökülen gözyaşlarının yüreğini kemirdiği, yüreğini durdurduğu insanlardan.

Hemen farkına varmıştım bunun. Nerrantsula'nım bir dileğini yerine getirdim, bu benim gnlmm de dileğiydi aym zamanda.

Hastanede kendisini ziyaret etmeme izin verdikleri gün ilk düşündüğü o sakat ocuk oldu:

- Aurell'i sev Marco... Kardeşlik et ona, dostluk et... Kimsesi yok dünyada. *Ileana Nine* için yaptıklarından daha fazlasını onun için yapmanı istiyorum senden...

Bu beş yıl öncesindeki benzer bir ricanın dokunaklı biçimde yinelenmesiydi!

Hendeğe düşüp başının yarıldığı günlerde konuşmaya başlar başlamaz Nerrantsula beni çağırtmış, lgn bir sesle:

- Marco., demişti, Yahudiler Sokağı 3 numarada avlunun ta dibinde kimsesiz yoksul bir kadın oturuyor: *Ileana Nine*. Bir ayağı çukurda, konu komşu onun için ellerinden geleni yapar, bazen yemek verirler ama, *Ileana Nine'mn* tuhaf bir hastalığı vardır, sürekli yemek yiyip su içer... Günde iki kova su içiyor... Haydi Marco, ona yiye-

cek bir şeyler götür, özellikle de suyunu taşı... Benim durumum ne olacak bilmiyorum, ama sen, beni seviyorsan, *Ileana Nine*'yi hiçbir zaman unutma!

Dediklerini titizlikle yerine getirdim; ama şeker hastası kadın yazık ki! özverili dostu daha hastaneyeyken öldü.

Şimdi ateşten yanan aynı dudaklarla Aurell için yardım istiyordu.

AurelPe yardım elimi ızzatmıştı ben zaten ve bu kardeşçe bir yardımın ötesindeydi: Aurell ile ben artık yaşam boyu yollarımızın birleştiğini duyumsuyorduk; bizim yaşamımız hiçbir zaman Nerrantsula'nın ya da, Epaminonda'mın yaşamı olamazdı; çünkü bundan böyle onlar, saldırganın kanlı ucunun çizdiği yolu izlemek zorundaydılar. Epaminonda aklım yitirerek oyunu kazamıyor, bir kadın olan Nerrantsula daha güçlü'nün koluna giriyordu. Kendisine vuran eli öpmekle bunu yapmıştı Nerrantsula.

Durumu anladık ve uzaklaştık... Sağlığını, sağlığımızı düşünerek Aurell'i Mısır'a götürdüm; hem böylece birçok cam kurtarabileceğimi sanıyordum.

Hiç yaran olmadı.

* * *

Epey dolaştım dünyayı, üstün nitelikli erkeğe kadının tiksinti verdiğim, gerçek mutluluğu yalnızca birbirine aşık iki erkeğin kendi aralarında içtenlikle paylaşabileceğini, yalnızca onların hayran olunacak bir insanlık düzeyine ulaşabileceğini ileri sürenleri pek sık işittim. Buna göre insanlığın geleceğinde yaşamın pislikler içinde filizleneceği doğruysa; yaşamı yaratan ahmağın teki, tepeden tırnağa tüm duygulanımızı coşturan kadının kösnüllüğü de bir yanılığ demektir.

Ama belki, erkekler arasındaki sevginin gelip dayandığı bu aykırı noktada, ortak isteğimiz olan, tensel tutkunun yıkıcılığıyla dostluğun yüceliğini bağdaştıracak bir şeyler vardır. Dostluk zamanla, sabırla büyür, dostlukta bağlılıktan söz etmek saçmalaktır; dostlar sayıca ne kadar artarsa o kadar iyidir. Oysa tenin sevgisi bencildir, üçüncüyü kabul etmez, aynı besin fazlasıyla verildiğinde ten sıkılmaya, bunalmaya başlar.

Kadınla erkek arasında barışı nasıl sağlamalı? Kadınla gerçek mutluluğu paylaşmaya hangi yoldan varmalı? Şurası kesin: İleri bir dostluk açısından bakınca ideali, ancak hem sevgili, hem dost olabilen, aynı zamanda da hem dost, hem sevgili kalabilen kadınla erkek gerçekleştirebilir. Ben burada duygularda aşırılığa sürükleyen bir *olağanüstülüğün* sarstığı kişilerden söz ediyorum.

Epey görmüş geçirmiş olmama karşın dostluk denen güç işi ancak birkaç kez başardım; başardığım anlar coşkulu güzel düşler gibi hep çok kısa sürdü.

Burada suç şu olağanüstülüğün taşıdığı, kendine bile zararı dokunan *kusurdadır*; bu olağanüstülük taşkınlığı, sürekliliği içeren eşsiz bir duyumsama, sevme yeteneğidir, ama bu yüzden baskıya gelmeyen bir gereksinim, bilinmeyene her zaman duyulan, bilinmeyene duyulan ölçsüz bir arzu, onu yanılıya iter.

Kıscacası, dostlukla tenselliğimizin kaynaştığını görmek, dostluk içinde mükemmel bir çift oluşturmak ideali, ateşli tutkularından annmadıkça kimsenin kesinlikle erişemeyeceği pek safça bir amaçtır.

Ben bunu çok soma anladım.

Aurell de benim gibi ve çocukluğunda orası burası

yoklanmamış, lağım içinde dünyaya gelmemiş her erkek gibi kadınları severdi, ama her şeyden önce yaman bir dosttu o: Olanaksızlığım bildiği için, çok sevdiği Nerrantsula'mn aşığı olmaktan çabucak vazgeçmişti. Epaminonda'nın kanlı bir biçimde işe karışmasından soma - biz ortaya çıkıncaya değin seve seve katlandığı bu özveri - onu yere yıktı;

- Yaşamına istediği gibi biçim vermek Anicutsa'nın hakkıydı; bu bana hiçbir zaman acı vermedi., diyordu bana. Ama bir adamın tutup onu *yalnızca kendisi için* zorla istediğini, onu *tümüyle* bizden kopardığını, onun *tümüyle* kendini koyverdiğini düşünmek beni öldürecek! Kadınların en iyisinin bile sevgiyle değil, kaba güçle elde edildiğini öğretti bu bana.

Açması Aurell biraz saçmalıyordu elbette, çünkü Epaminonda gerçekte Nerrantsula'yı bizden *tümüyle* ve *yalnızca kendisi için* koparmayı basarsa da, yengisinin altında ezildiği, Nerrantsula'yı elinden *tümüyle* kaçırdığı da pek yalan değildi.

Mısır, İskenderiye, çocukluğumuzun peri masalı düşleri, eşsiz engin görünüşleriyle ansızın solgun gözlerimizin önünde beliriverdi; AurelPin sönen yaşama gücünü kamçıladi; onu mezara-sürükleyecek en son yalımları tutuşturdu. Hiç değilse gerçek bir yalgın yaşamak, uzun uzadıya can çekişmemek mutluluğuna erişti Aurell. Daha güzeli, yalnızca kadının cömertçe dağıttığı o eşsiz zevki ikimizin de ilk kez Mısır topraklarında tatması oldu.

Bir hiç karşılığında,' hoşuna giden içten bir gülüş, yüreğini eriten hoş bir söz, gözlerini yakan ateşli bir bakış karşılığında kendini vermesini bilen kadın: Tamı senden

razı olsun!... Tanrı sizlerden razı olsun İskenderiye'nin, Kahire'nin sürtükleri, numara yapmayan aşk kadınları; sizlerden biri yüzünden yüreği incinmiş genci sakatlığına bakmadan, hiç tadamayacağım sandığı o aydınlık zevke doyurduğunuz için!... Durmadan veren, karşılığında hiçbir şey istemeyen kadınlar, mutlu olun! Tanrı öbür dünyada cennetinin kapışım açsın sizlere ve sizi sağ yanma oturt-sun tatlılıkla, çünkü cömertlikte sizi geçen hiçbir şey bilmiyorum!

Aurell'e, tüm gücünü harcayarak koltuk değneklerinin açması hızıyla, sonsuz ufka, palmyelere, çöl kumullarına, minare silüetlerine, cana yakın tuhaf insanlara ve hayvanlara doğru atılan benim coşkun Aurell'ime, bir araba tutacak param yoktu; ama güçlü iki bacağım, sağlam bir vücudum, dost bir yüreğim vardı; bir çocuk gibi Aurell'i kaldırıp omuzlarıma oturtmama yetiyordu; o da bu dost omuzların üstünde ikimizi de ezip bitiren acıların ağırlığı bana duyurmama tansığım gösteriyordu.

Böylece gözümüz açık, boynumuz gergin, hıçkırıkları susturan kahkahalar atarak İbrail'i unutup Mısır'ı yaşadık.

Göz kamaştırıcı bir doğanın güzelliklerini, serseri bir yaşamın çekiciliğini sağlıklı insan belki hiçbir zaman kötürüm ve veremli Aurell kadar iyi tadamamış, duyumsayamamışnr. Ondan başka kimsenin yüreği yenilmiş, konuksever bir halkın cömertliğini takdir etmeyi, zorbalığa karşı daha açık, daha içten başkaldırmayı, öfkesini haykırmayı bilememiştir. Kendinden daha yoksul bulunduğu insanlara hiç kimse ondan daha çok - elindeki bir lokma ekmeği paylaşmaya varıncaya değin - acıma göstermemiştir.

- Ah! Uygurluk!... diye bağımdı sık sık, şimdi anlıyo-

rum: Uygarlık güzel şey! Ama keşke insanlar yabaml kal-salardı!

O yabancı insan , o fellah, yürek parçalayacak yok-sulluğuna karşın öteden beri süregelen uygarlığın tek gü-vencesini: *İyiliği* taşıyordu bağrında. Bizi balçıktan yapılmış kulübesinde ağırlayarak, elindeki, Arapların *ful* dediği bakla ezmesini bize ikram ederek kanıtladı bunu. Oysa biz onu ezen uygarlığın, halkı yoksulluğa düşürüp soma kapışma koca harflerle *burada dilencilik ve seyyar satıcılık yapmak yasaktır* yazışım asan uygarlığın iki insanıydık.

Serserice yaşadığımız iki yıl içinde omuzlarımda AurelPle birlikte İskenderiye'den Kahire'ye, Minya'dan Yukarı Mısır'a giden yolu geçtik; oradan bir *dahabiyeye* binip ırmak yoluyla İskenderiye'ye geri döndük.

Bir veremli için katlanılması olanaksız bu yolculuk Aurell'in ömrünü kısalttı denebilir, ama biliyorum ki, onun gözü açık gitmemesini de sağladı. Hiç hazırlık yapmadan birdenbire düşmüştük yola, bir yol izlencemiz yoktu: Yaşayıp gidiyorduk öyle. Gün içinde alıştığımız on kilometrelik yolu aldıktan sonra Aurell 'i bir palmiyenin gölgesine oturtuyordum; o orada düş kurmakla, resim yapmakla vakit geçiriyor, ben de Nil'e girip yüzüyor, çamaşır yıkıyor ya da balık tutarak eğleniyordum.

- Sakın boğulayım deme! diye bağıırırdı bana; arkandan gelemem!

Gerçekten bir kez yere oturdu mu bir daha kalkması olanaksızdı.

Yanımızda taşıdığımız yalnızca iki battaniye, iki yedek gömlek ve Aurell'in resim gereçleriydi. Dostum ve do-

natımıyla birlikte omuzlanmdaki yük zar zor kırk beş kilo gelirdi. Romen askeri büyük manevralarda bundan bir kilo fazlasını taşır, dost ve dostluk içinde değildi yükünün.

Üstümde yalnız bize bir hafta yetecek kadar para taşıdım, ama kimse bize saldırmadı. Her pazar yolumuzun üstünde bir yerlerde duran İskenderiye postasından haftalık ihtiyacımızı ve haberleri alırdık.

Kentler dışında hemen hiç para harcamıyorduk. Köylerde bütün fellahlar bize yatacak yer ve yiyecek vermek için birbirleriyle yarışıyorlardı. Aureli de kendi yaşamlarını yansıtan resimler vererek onları ödüllendiriyordu: Görünümler, hayvanlar, günlük sahneler, portreler.

O uzun yol boyunca ne çok resim dağıtmıştı! O güzel yapıtlar sonsuza dek yitmişti!

- Nasıl *yiteri* diye haykırmıştı bir gün kendisine bunu söylediğim zaman. Resimlerim bu köylüleri mutlu ediyor, oysa bizim ülkenin cakacı salozları acıdıkları için alıyorlardı resimlerimi. Bir yapıtın değeri verdiği hazla ölçülür, getirdiği parayla değil.

İskenderiye'ye dönmüştük; hep Anicutsa'nın *iyi haberlerini alacağını* ummuştu, oysa gelen bir mektuptan onun üç aydan beri ortalarda görünmediğini öğrendi; Epaminonda aklını kaçırmış, Anicutsa da onunla birlikte İbrail'den gitmişti.

Aureli yıldırım çarpmışa döndü, içeri kapandı, Nerantsula'nın portrelerini seyretmekten başka bir şey yapamaz oldu, üzüntüden kendini yedi ve yağmurlu bir akşam ağzından burnundan kanlar gelerek son soluşunu verdi.

Tabutunun ardında yürüyen bir ben vardım.

İşte böyle Marco, artık tek basmasın dünyada!

Bir insanı, bir sanatçıyı toprağa verdikten sonra Ortodoks mezarlığından dönerken kendi kendime böyle diyordum.

Bir insan ve bir sanatçı! Bu yaratıklardan sık görülür mü dünyada?

İlkin her şeyiyle kokuşmuş bir dünyada iyi ve dürüst kalmak çok güçtür. İçimde hiçbir nefret duygusu olmaksızın söylüyorum bunu. İnsanın *ateş olsa cirmi (*) kadar yer yakacağını* bilmez değilim.

Bir sanatçı nedir peki? Yuvasından çıkıp dalda şakıyan bülbül gibi duygularını dile getirme yeteneğiyle doğması için, raslantının kayırdığı insandır o. Benim gözümde bir değeri yoktur bunun. Yapılışını hiç görmeden otuz yıllık deneyimli bir çizmecinin yaptığı kadar güzel bir çift potini kendiliğinden yapabilmenin bir değeri vardır asıl.

Yok; hepimiz az çok kendini beğenen zavallıyız.

Ama, insanlığın acılarını paylaştığımız, kendi olanaklarımızla bunu dile getirdiğimiz, bencilliğimizin neden olduğu kötülöklere karşı savaştığımız zaman, insan olmaya, sanatçı olmaya başlarız: Sanat bizim yetersizliğimize karşı açılmış bir savaştır.

Sanat yüreğimize merhem olur; hiçbir şey bu mutluluğu veremez yeryüzünde, çünkü yaşama katlanmanın gönül yüceliğinden daha iyi bir yolu yoktur.

Yazık ki bunun için dünyaya öyle gelmek gerek, çünkü bugün dünyayı ele geçirmeye gücümüz yetse de, adaletin hem daha iyi, hem kesinlikle gemleyeceği güne değin, yalnızca *iyilik* içimizdeki şiddete gem vurabilir.

(*) "Cirm" Arapçada "büyükölük" anlamına gelir.

• Artık tek başıma, Epaminonda ile birlikte portakal limon sattığım günlerden daha mutsuzdum.

Çevremde insan yok değildi, evet bir sürü insan vardı çevremde ama, öküz gibi yüzüne bakan, hatta kimi kez yanma sokulan, soma içini dökmeye kalkıştın mı yüzüstü bırakıp giden türdeşlerinden ne iyilik gelirdi ki insana?

Toplumun her sınıftan insanlarla ilişkim vardı. Değerli taşlar konusunda uzmanlaşmış olduğumdan, her yandan, her çeşit işe çağırılırdı beni: Bilirkişiliğe, alım satım ve değiş tokuş işlerine. Her zaman oturduğum Mehmet Ali Alam'ndaki kahvede en zenginden en yoksula, en üstünden en sıradana, tüm insanlarla kolayca yakın ilişki kurardım. Ama gözlerimi dört açardım! Saatler boyu dinlerdim bir adamı! Soma konuşma sırası bana gelirdi! İnsanları kızdıracığımı diye yanıp tutuşacağıma bir kez olsun taş aşır- mak için yanıp tutuşsaydım daha kazançlı çıkardım.

Hiçbir şey yoktu! Aurell yoktu! Epaminonda bile yoktu! *İnsan süprüntüleri* vardı. Sonraları yalnızca süprüntüler diyecektim onlar için kısaca.

Akşamları iyi niyetle gücümü boş yere tüketmekten usanmış bir durumda eve döndüğüm zaman Aurell'in yapıtlarını kanştınıyordum; İbraü'de hastanede yaptığı ilk resimlerden başlayıp, penceresinden Hamamil Sokağı'ndaki devinimi gözlerken hüznüyle çiziktirdiği son sahneler kadar hepsine bir bir bakıyordum.

Böyle böyle, onun ölümünden soma altı yıl daha geçirdim İskenderiye'de.

* * *

Ama bir gün, artık yerimde duramadığım bir gün

yavaştan bavulumu hazırladım ve Romanya'nın yolunu tuttum...

Haydi Marco, dedim kendi kendime, gidip biraz geçmişin izini sürerek yaşayalım! Eski düşlerimizi canlandıralım yeniden! AurelPe kaçtıkları haberi geldikten sonra ne Nerrantsula, ne de Epaminonda hakkında bir şey işitmişim. Bir şeyler öğreneyim diye çalışmamıştım ayrıca. Neye yarardı ki? Ölür, iki kez ölür ortalıktan yitenler!

İskenderiye'den gemiye binip doğruca İstanbul'a gittim; işlerim nedeniyle bir hafta kalacaktım orada.

İşte böyle... Tıpkı bir çocuk gibi... Şurada burada aylak aylak biraz dolaştım, çünkü İstanbul'u severim. Yeryüzünde duyarlı inşam sıkmayan ender kentlerden biridir. Sevinç ve hüznü dolu bir şiiirdir İstanbul, sevinci de, hüznü de içtendir. Yalnızca Boğaziçi'nde sıradan bir şarkı çarpıcı bir coşkuyla yankılanır, yalnızca İstanbul'da insan gönlü yaralıların çektiği ahların en güzelini, en tamını, en anlatılmazını adım başı işitebilir: *Aman brel* Türklerin ve onların dilini konuşan tüm Doğuluların ünlü ünlemidir bu.

Evet, her adımda böyle iç çekenleri işitir, ürperirsiniz her zaman, çünkü mutlu bir kayıkçıma Boğaz'da kürek çekerken tutkuyla' koyverdiği basit bir türkü gibi içtendir bu da. Böyledir işte, burası Türkiye'dir. *Aman brel* İstanbul'dur, İstanbul'un ruhudur...

Örneğin, insan günbatımıyla tutuşmuş rıhtımda sesizce dolaşan başı fesli, Avrupa giyimli iki adam görür:

- *Aman bre*, diye koyverir biri belki nedenini bilerek.

Öbürü hemen eliyle neşeli kayıkçıyı gösterir ona:

- Ne güzel söylüyor! Öyle değil mi sence?

İstanbul'u çok severim.

O akşam oturmuş nargileyle kahvenin tadım çıkarırken birdenbire arkamda bir ses işittim:

-*Aman brel*

Ûrperdim mi sanıyorsunuz? Hayır, ama saçlarım dimdik oldu, çünkü bu iç geçiren Epaminonda'ydı!

Açık bir kapının pervazına omzunu dayamış ayakta duruyordu. Saçı sakalı kalmamış, yüzü kırışmış, köprü altı serserileri gibi bumburuşuk olmuş, yaşlı bir Epaminonda'ydı bu. Başı çıplaktı, bir elini cebine sokmuştu, öbür eliyle tespih çekiyordu, gözlerini boşluğa dikmiş dümdüz karşıya bakıyordu:

- *Aman brel*

- Epaminonda! diye haykırdım çubuğumu bırakıp.

Yavaşça başım çevirdi, beni tanıdı, sanki birbirimizden daha dün ayrılmışız gibi:

- Aa!.. Sen misin Marco? dedi.

Ona doğru atıldım:

- Nerrantsula, Nerrantsula nerde?

- Oho! dedi aptalca gülümseyerek, sen ona hâlâ Nerrantsula mı diyorsun! İçeride, ama yalnızca Anicutsa diyorlar ona *şimdi*.

Bu *şimdi* sözcüğünü işitmek ipe çekilmekten beterd.

- Kiminle konuşuyorsun Epaminonda? diyen çok bildik bir ses geldi kulağıma, o an dMerirnin bağı çözüldü, zaten *Enammonda'mn şimdinden* soma bu çok sevdiğim İstanbul'dan kaçmak, kaçmak ve bir daha dönmek gelmişti içimden!

Anicutsa göründü, iskemleme yığıldım.

Ölmemişti... İlk bakışta yalnızca bunu gördüm, çünkü beni görünce bir çığlık atıp içeri kaçtı.

Kurulmuş bir makine gibi ardı sıra gittim; içeride arka tarafta mesleğini icra ettiği yatağın üstüne boylu boyunca uzanmış, ellerini yüzüne kapamış ağlıyordu.

- Gerçekten doğru mu *onun* öldüğü? diye inledi, başını yastığa gömerek.

- Öldü... Anicutsa... Bir kez öldü o.

* * *

Otelde, insana sıkıntı veren odamda bütün gece gözüme uyku girmede. Nerrantsula'mın Epaminonda'dan söz ederken söyledikleri hep aklıma takılıyordu:

Benimle daha hiç yatmadı, akli fikri müşterilerle gitmemi engellemekte. Ama İbrail'deki gibi *çaçaya* verecek parası olmadığı için parayı ona ben veriyorum. Elindeki 50 parayla müşteri başına en az iki frank alan patroniçenin payını ödeyişini görmek pek *eğlenceli*. Yine de onun deyişiyile kötü yola düşmeme engel olduğuna inanıyoruz kendisini, ama ben istediğimi yapıyorum, çünkü artık gözü hiçbir şey görmüyor, sürekli *aman bre* diye diye iyice beyni sulandı!

Epaminonda'nın *beyni sulandı* diyordu güzel Nerrantsulamız.

- *Aman bre* \ deme sırası bana gelmişti...

İstanbul... İstanbul...

* * *

Nerrantsula'mın isteği üzerine ertesi gün öğleye doğru yine geleceğime söz vermiştim, oysa oradan ayrılırken onları bir daha görmeden çekip gitmek karandıydım. Ama sabah hangi şeytana uyup kütük gibi uyudum bilmem; kapının gürültüyle vurulmasına uyandım. Saat akşamın

beşiydi. Kapıyı açtım, Anicutsa ile Epaminonda gelmişti. Anicutsa kaldığım yeri nasıl bulmuştu bilmiyorum. Pek güç değildi gerçi, çünkü Galata'da, onlara çok yakın bir yerde kalıyordum.

- Vay vay demek böyle! diye haykırdı Anicutsa kordorda herkesin duyacağı biçimde, bütün gece hovardalık ettin desene!

Üstümü giydim ve otelden çıktım. Dışarıda Anicutsa bana mutlaka İstanbul'u gezdirmek istedi. Kesimevine götürülen bir koyun gibi peşlerinden sürüklendim; düşünceler evinde kalanlara özgü havası, sessizliği ve *alıkça* gülümsemesiyle tüm dikkatleri toplayan, bayram çocukları gibi giyinmiş Epaminonda'dan başkasını görmüyor, işitmiyordum. Yalnızca bir kez, o da akşam yemeğinde ağzını açtı ve amnr gibi:

- Anicutsa hoş kız, öyle değil mi Marco? dedi.

- Evet dostum, hoş kız, ama kes sesini!

- Dokunmasaydın ona, niçin böyle yaptın? diye kızdı bana Nerrantsula. Beni seviyor zavallı!

- Görüyorum, o yüzden de fazla bağırma diyorum ona. Yoksa insanların tuhafına gider bu.

* * *

işte sonunda mezarın kıyısına gelmiştik, yazgının isteği burada gerçekleşecekti.

- Gel Marco! dedi Nerrantsula, Boğaz'da bir kayık gezintisi yapalım... Akşamlan pek güzel olur!

Hemen kabul ettim, çünkü bir eğlence yerine gidelim diyecekler diye çok korkuyordum; kayığa bindik, yanımıza kayıkçı almadık. Kürekleri ben çekiyordum.

Boğaz bir mezarlık kadar dingindi. Haliç'te küçük tit-

rek ışıklar parlıyordu. Pek bağırtı yoktu... Ne bir şarkı işitiliyordu... Ne de bir yakınma...

Epey açıldık, sessizce. İki de sevgililer gibi birbirine sarılmış kıçta oturuyordu. Epaminonda Nerrantsula'yı belinden sımsıkı kavramıştı.

Yüzlerini güçlkle seçiyordum.

- Marco! dedi Nerrantsula, bu şarkıyı anımsıyor musun:

*Deniz kıyısında, kumsalda,
Nerrantsula fundoti!
Bir bakire eteğini çalkardı suda,
Nerrantsula fundoti!*

-*Aman brel* Yetişin! diye bağındım.

Ama çevremizde Tann'nın tek kulu yoktu; altımızda bir katran kitlesi uçsuz bucaksız uzanıp gidiyor, uzaklarda ışıklar panldıyordu. Nerrantsula hayretle:

- Neden *yetişin* diyorsun Marco diye sordu.

Ayağa kalktı, eminim, gelip beni öpecekti.

Kayığın içinde bir adım attı yalnızca. Ekin biçen orakçıları andıran bir hareketle Epaminonda, kolunu Nerrantsula'nın beline doladığı gibi onunla birlikte karanlık sulara gömüldü.

Bir daha suyun yüzüne çıkmak, biricik sevgilisini başkasına kaptırmak istemedi.